

LAPIN KEINOT-HANKE

MAASEUTURAHASTON VAIKUTTAVUUS LAPISSA 2014–2020

Loppuraportti 28.2.2022

Benjamin Heikkinen ja Sari Rannanpää, MDI Public Oy

1. SISÄLTÖ

1. SISÄLTÖ	2
1. JOHDANTO	3
2. MAASEUTURAHASTOSTA RAHOITETUT KEHITTÄMISHANKKEET JA NIIDEN VAIKUTTAVUUS	4
2.1 Koko Lappi	4
2.1.1 <i>Vaikutukset arjen sujuvuuden, hyvinvoinnin ja viihtyvyyden edistämiseen</i>	6
2.2 Lapin ELY-keskus	10
2.2.1 <i>Vaikutukset arjen sujuvuuden, hyvinvoinnin ja viihtyvyyden edistämiseen</i>	12
2.3 Leader Pohjoisin Lappi	14
2.3.1 <i>Vaikutukset arjen sujuvuuden, hyvinvoinnin ja viihtyvyyden edistämiseen</i>	15
2.4 Leader Tunturi-Lappi	17
2.4.1 <i>Vaikutukset arjen sujuvuuden, hyvinvoinnin ja viihtyvyyden edistämiseen</i>	18
2.5 Outokaira Tuottamhan	20
2.5.1 <i>Vaikutukset arjen sujuvuuden, hyvinvoinnin ja viihtyvyyden edistämiseen</i>	21
2.6 Peräpohjolan Leader	23
2.6.1 <i>Vaikutukset arjen sujuvuuden, hyvinvoinnin ja viihtyvyyden edistämiseen</i>	24
3. JOHTOPÄÄTÖKSET JA SUOSITUKSET	26
4. LIITTEET	29
LIITE 1. TUENSAAJAKYSELY	29
LIITE 2. AVOIN KYSELY	44
LIITE 3. SIDOSRYHMÄKYSELYT	57

1. Johdanto

Ohjelmakauden 2014–2020 aikana Lapin ELY-keskus ja Leader-ryhmät (Outokaira tuottamhan ry, Leader Tunturi-Lappi ry, Leader Pohjoisin Lappi ry, Peräpohjolan Leader ry ja Posion kunnan osalta Koillismaan Leader ry) ovat tukeneet Lapin maaseutualueiden kehittämistä hanke- ja yritystukien avulla sekä oman hanketoiminnan kautta.

Ohjelmakausien taitteessa on tärkeää tarkastella rahoitettuja hankkeita ja tutkia, millaisia tuloksia ja vaikutuksia niillä on ollut alueella. Tämä auttaa sekä todentamaan toimien vaikuttavuutta, parantamaan kehittämistyötä seuraavalle ohjelmakaudelle, että tuottamaan pohjamateriaalia ohjelmaviestintää varten. Tämän vaikuttavuus selvityksen tavoitteena on tutkia maaseuturahaston toimien vaikuttavuutta Lapissa aikavälillä 2014–2020. Selvityksen tarkoituksena oli tutkia, miten Lapin ELY-keskuksen sekä Lapin Leader-ryhmien myöntämällä maaseuturahaston tuilla on vaikutettu lappilaisten ihmisten arkeen, hyvinvointiin sekä viihtyvyyteen Lapin maaseudulla. Vaikutuksia on tässä selvityksessä tarkasteltu yhteisesti koko Lapin osalta sekä erikseen kunkin Leader-ryhmän ja Lapin ELY-keskuksen osalta.

Vaikututtavuus selvitys kattaa vain kehittämishankkeet eli seuraavat Manner-Suomen maaseutuohjelman toimenpiteet alatoimenpiteineen: M01 Tietämyksen siirtoa ja tiedotusta koskevat toimet; M07 Peruspalvelut ja kylien kehittäminen maaseutualueilla ja M16 Yhteistyö. Tämän selvityksen rahoitus- ja indikaattoritiedot koskevat vuoden 2020 loppuun mennessä päätyneitä hankkeita. Myös selvityksen muu aineisto koskee pääosin vuoden 2020 loppuun mennessä päättyneitä hankkeita. Tuensaajakysely lähetettiin kuitenkin kaikille hankkeille ja avoimeen kyselyyn sekä sidosryhmäkyselyyn on voitu vastata myös vielä käynnissä olleiden hankkeiden tai vuoden 2020 jälkeen päätyneiden hankkeiden näkökulmasta.

Selvityksen aineistot

Tässä selvityksessä käytetyt hankkeiden perus- rahoitus- ja indikaattoritiedot on poimittu Hyrrä-järjestelmästä joulukuun 2021 alussa. Käytetyt rahoitustiedot ovat hyväksytyä rahoitusta ja taulukoissa käytetty rahoitustieto on julkisen tuen yhteismäärä.

Selvityksessä toteutettiin yhdeksän haastattelua joulukuun 2021 ja helmikuun 2022 välisenä aikana. Haastateltaviksi valittiin sekä laajempaa koko Lapin hanketoiminnasta näkemystä omaavia haastateltavia että Leader-ryhmien toiminta-alueita ja hanketoimintaa tarkemmin tuntevia haastateltavia.

Selvityksessä toteutettiin neljä kyselyä: hanketoteuttajien kysely (79 vastaajaa), avoin kysely asukkaille (109 vastaajaa) sekä avoin ja kohdennettu sidosryhmäkysely (vastaukset yhdistetty, yhteensä 33 vastaajaa). Kyselyiden vastausmäärät vaihtelivat kysymyksittäin ja kyselyiden tuloksiin otettiin mukaan sekä kyselyn loppuun asti vastanneet että vain osaan kysymyksistä vastanneet vastaajat. Kyselyiden Leader-ryhmittäin purettu vastausten jakaumat ja ELY-keskuksen tuensaajakyselyn jakaumat on esitetty liitteissä kyselyittäin. Kyselyiden analyysi on tehty kaikki kyselyt yhteenvetäen kunkin Leader-ryhmän tulosten ja vaikutusten osalta. Koillismaan Leaderin osalta kyselyiden vastauksia ei ole eritelty, sillä alueelta saatiin vain yksittäisiä vastauksia, jotka on huomioitu osana koko Lappia koskevaa analyysiä.

Osana selvitystä toteutettiin myös dokumenttianalyysi, jonka aineistoja olivat Leader-ryhmien viimeisimmät vuosiraportit, toteutetut itsearviointit, teemahankkeiden loppuraportit sekä muut työn kannalta relevantit selvitykset. Dokumenteista analysoitiin tunnistettuja hankkeiden tuloksia ja vaikutuksia ihmisten arkeen, hyvinvointiin sekä viihtyvyyteen liittyen.

2. Maaseuturahastosta rahoitetut kehittämishankkeet ja niiden vaikuttavuus

Lapin ELY-keskuksen ja Leader-ryhmien maaseuturahastosta rahoittamien kehittämishankkeiden aikaansaamiin tuloksiin ja vaikutuksiin vaikuttavat merkittävästi mm. rahoituksen määrä ja rahoituksen suuntaaminen erityyppisiin toimenpiteisiin ja eri toteuttajille. Alueellisesti tuloksien ja vaikutusten kohdentumista puolestaan ilmentää hankkeiden toteutuspaikka. Hankkeilla aikaansaatuja tuloksia puolestaan mitataan maaseutuohjelman yhteisillä indikaattoreilla, ja ne antavatkin osviittaa myös aikaansaaduista vaikutuksista.

Seuraavissa alaluvuissa käsitellään Hyrrä-järjestelmästä poimittuja hankkeiden perustietoja ja indikaattorituotoksia sekä hankkeiden vaikutuksia arjen sujuvuuden, hyvinvoinnin ja viihtyvyyden edistämiseen. Hankkeiden tuloksia ja vaikutuksia edellä mainituissa teemoissa on tässä selvityksessä analysoitu yhteisesti koko Lapin osalta sekä erikseen kunkin Leader-ryhmän ja Lapin ELY-keskuksen osalta. Tehty analyysi perustuu kaikkeen selvityksessä käytössä olleeseen aineistoon. Koillismaan Leaderin osalta ei ole omaa analyysiä tai eriteltyjä kyselyiden tuloksia, vaan tulokset on huomioitu osana koko Lappia koskevaa analyysiä.

2.1 Koko Lappi

Lapissa vuosina 2014–2020 toteutetuille kehittämishankkeille on myönnetty maaseutuohjelman rahoitusta noin 22,5 miljoonaa euroa. Summasta yli puolet on ollut Lapin ELY-keskuksen rahoitusta. Leader-ryhmien osalta suurin rahoittaja hanke- ja euromääräisesti on ollut Leader Pohjoisin Lappi, joka on myöntänyt rahoitusta noin 4,2 miljoonaa euroa. Muiden Lapin Leader-ryhmien rahoitusvolyyymi asettuu noin 1,3-1,9 miljoonan euron välille. Koillismaan Leaderin osalta kokonaisrahoitus pitää sisällään vain Posiolla toteutetut hankkeet ja Posiolle kohdentuneet teemahankkeet.

Taulukko 1. Lapissa vuosina 2014-2020 hyväksytyt rahoitus kehittämishankkeille.

Leader-ryhmä/ELY-keskus	Hankkeiden lkm	Hyväksytyt julkinen tuki yhteensä
Koillismaan Leader ry	10	256 688
Lapin ELY-keskus	68	12 991 099
Leader Pohjoisin Lappi ry	97	4 258 051
Leader Tunturi-Lappi ry	31	1 776 743
Outokaira Tuottamhan ry	40	1 304 495
Peräpohjolan Leader ry	43	1 890 139
Kaikki yhteensä	289	22 477 215

Koko Lapin tasolla tarkasteltaessa rahoitusta on suunnattu etenkin alatoimenpiteisiin 7.4 Maaseudun palvelut (noin 7,2 miljoonaa euroa) ja 7.3 Laajakaistainfrastruktuuri ja sähköiset palvelut (noin 3,8 miljoonaa euroa). Alatoimenpiteen 7.4 hankkeita on toteutettu myös lukumääräisesti ylivoimaisesti eniten, 110 kappaletta. Alatoimenpiteen 7.4 hankkeiden keskimääräinen koko on 65 596 euroa. Alatoimenpiteen 7.3 hankkeet ovat puolestaan huomattavasti suurempia keskikoon ollessa peräti 224 808 euroa. Kolmanneksi eniten rahoitusta on kohdennettu alatoimenpiteeseen 1.2 Tiedonvälitys ja esittelytoimet (noin 2,5 miljoonaa euroa). Toteutetut hankkeet ovat olleet melko suuria niiden keskikoon ollessa 232 322 euroa.

Taulukko 2. Hyväksytyt rahoitus alatoimenpiteittäin Lapissa vuosina 2014–2020.

Riviotsikot	Hanke lkm	Hyväksytyt julkinen tuki yhteensä	Hankeko keskimäärin
1.1 Ammatillinen koulutus ja tietojen hankkiminen	9	1 179 110	131 012
1.2 Tiedonvälitys ja esittelytoimet	11	2 555 539	232 322
16.10 Muut yhteistyöhankkeet	10	1 310 121	131 012
16.2 Uusien tuotteiden ja menetelmien kehittäminen	10	697 474	69 747
16.3 Mikroyritysten yhteistyö	20	1 242 169	62 108
16.4 Elintarvikkeiden lyhyet toimitukset	2	421 818	210 909
16.9 Hyvinvointimaatilojen kehittäminen	1	149 087	149 087
7.0 Koordinointiosa 7 toimenpide	10	208 877	20 887
7.1 Selvitykset ja suunnitelmat	19	665 907	35 048
7.2 Pieninfrastruktuurin luominen, parantaminen ja laajentaminen	13	560 111	43 085
7.3 Laajakaistainfrastruktuuri ja sähköiset palvelut	17	3 821 729	224 808
7.4 Maaseudun palvelut	109	7 150 063	65 596
7.5 Vapaa-aika ja matkailuinvestoinnit	40	1 164 861	29 121
7.6 Kulttuuri- ja luonnonperintö	18	1 350 347	75 019
Kaikki yhteensä	289	22 477 215	77 775

Alueellisesti tarkasteltuna viisi kehittämishankkeiden suurinta toteutuskuntaa eli tuensaajan kotikuntaa ovat olleet Rovaniemi, Sodankylä, Kolari, Tornio ja Inari. Näiden viiden kunnan yhteenlaskettu osuus koko Lapin kuntien rahoituksesta vuosina 2014–2020 on noin 66 prosenttia. Näissä kunnissa korostuvat niin oppilaitosten kuin kehittäjätahojen (ml. Leader-ryhmät) kotikunnat. On kuitenkin huomattava, että suuri osa hankkeista kattaa useamman kuin yhden kunnan.

Taulukko 3. Hyväksytyt rahoitus hankkeiden toteutuskunnittain.

Kunta	Hanke lkm	Hyväksytyt julkinen tuki yhteensä
Rovaniemi	45	7 109 993
Sodankylä	41	2 884 642
Kolari	14	2 169 764
Tornio	21	1 610 797
Inari	19	1 312 486
Kemijärvi	20	1 093 553
Muonio	16	813 436
Pello	18	748 223
Utsjoki	8	737 733
Kittilä	7	586 206
Pelkosenniemi	13	584 552
Enontekiö	5	474 940
Keminmaa	9	392 190
Kemi	5	387 145

Salla	12	376 490
Simo	5	243 666
Posio	10	256 688
Ranua	8	215 130
Tervola	3	202 503
Ylitornio	8	193 924
Savukoski	2	83 154
Kaikki yhteensä	289	22 477 215

Euromääräisesti suurimpia hanketoteuttajia Lapissa ovat olleet Leader Pohjoisin Lappi ry, Lapin liitto, Sodankylän kunta, Kaakamon Tietoverkko-osuuskunta ja Lapin ammattikorkeakoulu Oy. Näistä kukin toteuttaja on saanut hankkeilleen rahoitusta yli miljoonalla eurolla. Suurimpien hanketoteuttajien joukosta löytyvät myös Leader Tunturi-Lappi ry ja Outokaira tuottamhan ry, useita kuntia, useita laajakaistaosuuskuntia ja julkishallinnon organisaatioita. Leader-ryhmien osuus hanketoteuttajina selittyy teemahankkeilla, oman tuotannon hankkeilla sekä Lapin Leader-ryhmien yhteisillä, koko maakuntaa koskevilla hankkeilla.

Taulukko 4. Rahoitukseltaan 20 suurinta hanketoteuttajaa Lapissa vuosina 2014–2020

Toteuttaja	Hankkeiden lkm	Hyväksytty julkinen tuki yhteensä
Leader Pohjoisin Lappi ry	13	1 488 412
Lapin liitto	4	1 387 230
Sodankylän kunta	13	1 230 200
Kaakamon Tietoverkko-osuuskunta	5	1 175 138
Lapin ammattikorkeakoulu Oy	6	1 096 791
Leader Tunturi-Lappi ry	10	872 263
Luonnonvarakeskus	4	836 669
Outokaira tuottamhan ry	7	715 515
Suomen metsäkeskus - Finlands skogscentral	4	619 821
ProAgria Lappi ry	2	591 412
Pelkosenniemen kunta	9	482 401
Kolarin kunta	5	470 273
Lapin Yliopisto	4	460 216
Verkko-osuuskunta Ylläksen Laajakaista	1	455 943
Itä-Lapin kuntayhtymä	5	414 874
Utsjoen kunta	3	413 472
Hirvaan kyläverkko osk	1	404 105
Osuuskunta Sieppijärven Kyläverkko	1	328 791
Rovaniemen Koulutuskuntayhtymä	1	297 000

2.1.1 Vaikutukset arjen sujumuuden, hyvinvoinnin ja viihtyvyyden edistämiseen

ARJEN SUJUVUUS

Arjen sujuvuuteen vaikuttavia hankkeiden tuloksia ja vaikutuksia lähestyttiin tässä selvityksessä etenkin palveluiden, perusrakenteiden ja yritystoiminnan edellytysten tukemisen kautta. Koko Lapin tasoisesti tarkasteltaessa voidaan todeta, että hankkeissa on saatu aikaan varsin laajasti erilaisia vaikutuksia arjen sujuvuuden edistämiseksi. Etenkin alueen asukkaat ja sidosryhmät tunnistivat palveluihin liittyvät vaikutukset kaikkein vahvimmin. Palveluiden nähtiin ennen kaikkea yleisesti parantuneen, mutta esille nousivat myös vaikutukset uusien palveluiden syntymiseen ja olemassa olevien palveluiden säilymiseen. Hankkeiden tuomat konkreettiset parannukset asukkaiden arkeen ovat liittyneet monilta osin etenkin vapaa-ajan palveluiden paranemiseen. Tuensaajien, asukkaiden ja sidosryhmien vastauksissa korostuivat myös perusrakenteiden kehittäminen. Laajakaistainvestointien ohella perusrakenteiden parannukset ovat liittyneet myös vesihuoltoon. Tuettujen verkon liittymien lukumäärä on koko Lapin osalta ollut 2 020 liittymää. Laajakaistan parannuksien myötä syntyvät vaikutukset nähtiin etenkin alueen asukkaiden näkökulmasta erittäin merkittävänä mm. etätöiden tekemisen mahdollistamisen kannalta ja vapaa-ajan harrastuksien sujuvoittamisen ja mahdollistamisen kautta. Laajakaistainvestointien vaikutuksia tunnistettiin myös laajemmin alueen elinvoiman vahvistamiseen ja houkuttelevuuteen oleellisesti vaikuttavana tekijänä sekä digipalveluiden kehittämisen ja hyödyntämisen edellytysten luojana. Energia- ja resurssitehokkuuden parantuminen puolestaan oli etenkin tuensaajien tunnistama vaikutus, joka oli syntynyt useissa tapauksissa kylätalojen kunnostamisen ja energiatehokkuutta parantavien investointien myötä. Asukkaiden kokoontumispaikkojen ja kylätalojen merkitys arjessa ja vapaa-ajassa tunnistettiin myös yleisemmin huomattavana arjen sujuvuuteen liittyvänä asiana. Tilojen käytettävyyden paraneminen, mahdollisuus yhteisölliselle toiminnalle ja tapahtumien järjestämiselle mainittiin tärkeinä kokoontumistilojen kehittämisen vaikutuksina.

Hankkeiden myötä on kehitetty myös yritysten ja muiden organisaatioiden välistä yhteistyötä ja hankkeiden vaikutuksesta on paikoin syntynyt myös uutta liiketoimintaa. Uuden liiketoiminnan ohella hankkeiden vaikutuksesta on syntynyt myös muunlaisia aktiviteetteja, kuten harrastus- ja liikuntatoimintaa sekä mahdollistettu esimerkiksi tapahtumien ja kokoontumisten järjestämistä. Hankkeet ovat aikaansaaneet myös odottamattomia vaikutuksia, kun esimerkiksi hankkeilla toteutettuja reittejä, laitteita tai tiloja kohtaan onkin syntynyt paljon odotettua suurempaa kiinnostusta.

Hankkeet mahdollistavat monissa tapauksissa konkreettisten ja näkyvien toimien, usein investointien toteuttamista. Hankkeilla nähdään kuitenkin olevan vaikutuksia myös esimerkiksi innovaatioiden syntymisen edistämiseen ja uusien käytäntöjen ja toimintamallien luomiseen. Useissa tapauksissa hankkeilla on myös ollut toimijoita ja yhteisöjä aktivoiva vaikutus ja niillä on saatu aikaan myös kerrannaisvaikutuksia. Naapurikyliässä onnistuneesti toteutettujen hankkeiden on nähty aktivoivan myös oman alueen kehittämiseen, kun toimijat ovat ryhtyneet miettimään kuinka myös omalle alueelle voitaisiin saada uusia mahdollisuuksia tai kehittää olemassa olevia. Alueen asukkaiden elinolot ovat parantuneet hankkeiden myötä usein konkreettisesti tai välillisesti ja rahoitetuilla kohteilla on myös usein merkittäviä määriä käyttäjiä. Kehitetyissä kohteissa saattaa monin paikoin olla myös huomattavaa korjausvelkaa, joka lisää entisestään toteutettujen hankkeiden vaikutusta, kun rahoitusta kunnostukseen ei ole muilla tavoin välttämättä ollut saatavilla lainkaan. Usein toteutetut kohteet ovat myös täysin uusia ja mahdollistavat uudenlaisia toimintamuotoja ja aktiivisuutta alueella.

HYVINVOINTI

Hyvinvoinnin edistämistä lähestyttiin tässä selvityksessä etenkin liikuntaan, terveyteen, harrastuksiin ja yhteisöihin liittyen. Toteutetuilla hankkeilla on katsottu olevan varsin yleisesti vaikutuksia asukkaiden hyvinvointiin etenkin Leader-ryhmien rahoittamissa hankkeissa. Lapin Ely-keskuksen rahoittamissa hankkeissa hyvinvointiin liittyviä vaikutuksia tunnistettiin vähäisemmin. Hyvinvointiin liittyvinä tuloksina ja vaikutuksina nousevat esille etenkin yhteisöllisyyteen liittyvät tekijät, jotka nousivat vahvasti esille kaikkien kyselyvastaajien vastauksissa. Hankkeiden vaikutuksena on ensinnäkin parannettu toteutusalueiden yhteisöllisyyttä. Yhteisöllisyyden kehittämiseen liittyen hankkeet ovat vaikuttaneet yhdistysten toimintaedellytysten kehittämiseen ja kylätoiminnan kehittämiseen. Leader-ryhmien erilaisille yhdistystoimijoille kohdistamalla rahoituksella vaikuttaakin olevan vahvasti tunnistettu merkitys ja rahoituksen vaikutukset yhteisöllisyyteen liittyen ovat laajasti tunnistettuja. Yhteisöllisyyteen liittyen hankkeet ovat myös parantaneet ja aktivoineet monin tavoin osallistumaan ja vaikuttamaan oman alueen toimintaan ja verkostoitumaan muiden toimijoiden kanssa. Yhdistysten toiminnan tukeminen vaikuttaa osaltaan myös asukkaille tarjolla olevan matalan kynnyksen toimintamuotojen syntymiseen ja esimerkiksi yhdistysten tulevaisuuden kannalta tärkeiden nuorien

tavoittamisessa. Nuorten aktiivisuuden ja osallisuuden kehittämisessä myös Nuoriso-Leaderin toimilla aikaansaadut vaikutukset ovat tärkeitä.

Yhteisöllisyyden kehittämiseen liittyvät epäilemättä myös hankkeissa tehtävä talkootyö. Talkootyötä on hankkeissa raportoitu koko Lapin tasolla 183 694 tuntia. Merkittävä talkootyötuntien määrä tarkoittaa myös varsinaisen tehdyn työn ohella huomattavaa määrää sosiaalista pääomaa. Talkootyötuntien taakse kätkeytyy esimerkiksi lukemattomia ihmisten välisiä kohtaamisia, yhteisön yhteisten tavoitteiden eteen työskentelemistä, muihin ihmisiin tutustumista, ihmisten aktivoitumista, hyötyliikuntaa sekä sisällön ja merkityksen tuomista ihmisten arkeen. Myös esimerkiksi hankkeisiin osallistuneet organisaatiot (1 676 organisaatiota), hankkeissa mukana olevat yritykset (1 590 yritystä) ja hankkeessa mukana olleet muut toimijat (1 166 toimijaa) kertovat osaltaan hankkeiden aikaansaamista merkittävistä vaikutuksista ihmisten ja organisaatioiden törmäyttämiseen, verkostojen luomiseen ja yhteistyön syntymiseen.

Toisena merkittävänä hyvinvointiin liittyvänä teemana korostuivat hankkeiden vaikutukset harrastus- ja liikuntamahdollisuuksien paranemiseen. Näihin liittyviä tuloksia ja vaikutuksia mainittiin useista hieman erilaisista näkökulmista. Esille nousivat esimerkiksi konkreettiset parannukset reitistöihin sekä terveyttä ja hyvinvointia tukevien perusrakenteiden kehittäminen kuten lähiliikuntapaikkojen, uimarantojen ja leikkipaikkojen kehittäminen. Myös kylätalojen ja kokoontumistilojen kehittäminen ovat vaikuttaneet useissa tapauksissa huomattavasti liikunta- ja harrastusmahdollisuuksien paranemiseen. Myös pienemmällä, esimerkiksi teemahankkeiden kautta tapahtuvilla laite- ja välinehankinnoilla on ollut tärkeä vaikutus harrastus- ja liikuntamahdollisuuksien kehittämisen kannalta. Paikoin hankkeiden luomalle perustalle mainittiin myös syntyneet uutta toimintaa hyvinvointia tukevien palveluiden ja yritystoiminnan muodossa sekä uuden harrastus- ja liikuntatoiminnan tarjoamisen muodossa.

VIIHTYVYYS

Viihtyvyyden edistämiseen liittyviä hankkeiden tuloksia ja vaikutuksia tulkittiin tässä selvityksessä olevan etenkin ympäristöön, luontoon, asumiseen ja saavutettavuuteen liittyvät tekijät. Alueen viihtyvyyden edistämisen näkökulmasta hankkeiden nähtiin vaikuttaneen etenkin alueen vetovoiman paranemiseen ja alueen viihtyvyyttä tukeva infrastruktuurin kehittämiseen (luontopolut, leikkipaikat, laavut, uimarannat, lähiliikuntapaikat, grillipaikat jne.). Viihtyvyyden kannalta myös kylätalojen ja kokoontumistilojen ja niiden ympäristöjen kehittäminen nousi merkittäväksi hankkeiden aikaansaamaksi viihtyvyyttä edistäväksi vaikutukseksi. Rakennetut tai kunnostetut kohteita on Lapissa raportoitu indikaattoritietojen mukaan kaikkiaan 274 kappaletta. Matkailua tukevan toimintaympäristön kehittäminen nousi myös kaikkien vastaajaryhmien osalta esille huomattavan tärkeänä vaikutuksena. Matkailua tukevan toimintaympäristön kehittäminen näyttäytyikin varmasti konkreettisena viihtyvyyteen liittyvänä vaikutuksena osin sen vuoksi, että erilaiset perusrakenteet, palvelut sekä harrastus- ja liikuntamahdollisuudet ovat yhtä lailla asukkaiden kuin matkailijoidenkin viihtyvyyttä edistäviä tekijöitä. Samaan tapaan nämä tekijät ovat keskeisiä myös alueen vetovoiman ja houkuttelevuuden kannalta. Matkailun toimintaympäristöä on infrastruktuurin kehittämisen ohella kehitetty monipuolisesti myös yhteistyöhankkeissa ja muissa kehittämishankkeissa. Samoin alueen vetovoimaa on tuettu lukuisissa aluebrändäykseen ja aluemarkkinointiin liittyviä toimenpiteitä kehittäneissä hankkeissa.

Alueen vetovoima koostuu monista eri osatekijöistä ja osaltaan siihen vaikuttaa yhtäläillä laajempi joukko myös asukkaiden arjen sujuvuuteen ja hyvinvointiin liittyviä tekijöitä. Perusrakenteisiin kohdistuvat investoinnit sekä liikunta- ja harrastuspaikkojen kehittäminen ovat konkreettisia kylän ilmeeseen ja vetovoimaan vaikuttavia yksittäisiä kohteita samoin kuin maiseman- ja ympäristönhoitoon liittyvät toimet, joita ilmentävät indikaattoreissa raportoidut 351 ympäristöä parantavaa toimea. Lisäksi edelleen laajakaistainvestoinnit ovat tärkeitä arjen sujuvuuden, monipaikkaisuuden ja etätyöskentelyn edellytyksien vahvistamisen kannalta ja vaikuttavat osaltaan myös alueen vetovoimaan.

Taulukko 5. Lapissa vuosina 2014–2020 toteutettujen hankkeiden raportoimat indikaattorituotokset.

Indikaattori	Toteuma yhteensä
Aktivointitilaisuuksiin osallistuneiden määrä yht.	22 522
Hankkeen aikana työllistyneiden määrä yht.	264
Hankkeen tuloksena syntyneiden työpaikkojen lukumäärä, yht.	30
Hankkeen vaikutuksesta syntyneet uudet yritykset	129
Hankeeseen osallistuvat organisaatiot	1 676
Hankeessa kehitetyt uudet tuotteet ja menetelmät	108
Hankeessa mukana olevien yritysten määrä	1 590
Hankeessa mukana olleiden muiden toimijoiden määrä	1 166
Julkaistun materiaalin (sis. verkkojulkaisut) lukumäärä	4 895
Koulutukseen osallistuneiden henkilöiden lukumäärä yht.	1 576
Koulutuspäivien lukumäärä	1 777
Laaditut ja päivitetty suunnitelmat	250
Lämpöä	203
Niiden yritysten lukumäärä, jotka osallistuvat lyhyiden toimitusketjujen tai paikallisten markkinoiden kehittämiseen	12
- joista maatiloja	6
Parantuneista palveluista hyötyvän maaseutuväestön määrä	592 864
Rakennetut/kunnostetut/varustetut rakennukset ja rakennelmat	274
Toimenpiteiden määrä	180
Tuettavan/tuetun verkon liittymien lukumäärä	2 020
Tuettujen esittelytilaisuuksien (demonstraatio) lukumäärä	31
Tuettujen infotilaisuuksien lukumäärä	535
Tuetussa hankkeessa tehdyt talkootyötunnit	183 694
- joista yli tavoitetason olevat talkootyötunnit	29 629
Tuetut verkossa toimivat palvelut	4
Uusien toimijoiden määrä	124
Ympäristöä parantavat toimet	351
Yritysten yhteisten uusien palveluiden / tuotteiden määrä	87

2.2 Lapin ELY-keskus

Lapin ELY-keskus on myöntänyt vuosina 2014–2020 toteutetuille kehittämishankkeille maaseutuohjelman rahoitusta noin 12,9 miljoonaa euroa. Hankkeita on rahoitettu etenkin alatoimenpiteissä 7.3 Laajakaistainfrastruktuuri ja sähköiset palvelut (noin 3,7 miljoonaa euroa) ja 1.2 Tiedonvälitys ja esittelytoimet (noin 2,4 miljoonaa euroa) sekä 7.4 Maaseudun palvelut (noin 2,3 miljoonaa euroa). Alatoimenpiteen 1.1 Ammatillinen koulutus ja tietojen hankkiminen hankkeiden saama rahoitus on niin ikään ollut hieman alle miljoona euroa.

Alatoimenpiteen 7.3 hankkeet ovat keskittyneet laajakaistainfrastruktuurin rakentamiseen. Alatoimenpiteen 1.2 Tiedonvälitys ja esittelytoimet hankkeet ovat puolestaan liittyneet mm. biotalouden ja elintarvikesektorin tiedonvälittämiseen ja laajakaistainfrastruktuuriin liittyvään tiedonvälittämiseen. Maaseudun palveluiden tukemisen osalta hankkeissa on esimerkiksi tuettu digitaalisten palveluiden saatavuutta, kehitetty kolmannen sektorin palvelutarjontaa ja tuettu metsä- ja porotalouteen liittyen digitaalisten palveluiden hyödyntämistä. Toteutetuissa yhteistyöhankkeissa näkyy vahvasti matkailuun liittyvä kehittäminen kuten tuotteistamiseen, kansainvälistymiseen panostaminen sekä panostukset ruoka ja luonnonvara-alojen kehittämiseen esimerkiksi lähiruuan ja luonnontuotteiden hyödyntämisen muodossa.

Taulukko 6. Lapin ELY-keskuksen rahoittamien hankkeiden lukumäärät ja rahoitus alatoimenpiteittäin.

Alatoimenpide	Hankkeiden lkm	Hyväksytty julkinen tuki yhteensä
1.1 Ammatillinen koulutus ja tietojen hankkiminen	5	951 330
1.2 Tiedonvälitys ja esittelytoimet	10	2 444 844
16.10 Muut yhteistyöhankkeet	4	818 089
16.2 Uusien tuotteiden ja menetelmien kehittäminen	6	565 084
16.3 Mikroyritysten yhteistyö	7	568 586
16.4 Elintarvikkeiden lyhyet toimitusketjut	2	421 818
16.9 Hyvinvointimaatilojen kehittäminen	1	149 087
7.1 Selvitykset ja suunnitelmat	2	72 600
7.2 Pieninfrastruktuurin luominen, parantaminen ja laajentaminen	4	315 162
7.3 Laajakaistainfrastruktuuri ja sähköiset palvelut	15	3 710 066
7.4 Maaseudun palvelut	9	2 327 486
7.5 Vapaa-aika ja matkailuinvestoinnit	1	100 000
7.6 Kulttuuri- ja luonnonperintö	2	546 947
Kaikki yhteensä	68	12 991 099

ELY-keskuksen rahoittamien hankkeiden suurimpia toteuttajia ovat olleet Lapin liitto, Kaakamon Tietoverkko-osauskunta ja Lapin ammattikorkeakoulu Oy. Suurimpien hanketoteuttajien joukossa on myös useita laajakaistaosuuskuntia, julkishallinnon toimijoita ja kunta ja kuntayhtymiä sekä kolme Leader-ryhmää (Leader Pohjoisin Lappi ry, Leader Tunturi-Lappi ry ja Outokaira tuottamhan ry). Leader-ryhmillä on Lapissa tärkeä rooli paikallisen ja aluekehittäjänä, ja ryhmien yhteiset, koko maakunnan kattavat, kehittämishankkeet ovat olleet tärkeitä. Hankkeilla on mm. edistetty laajakaistarakentamiseen liittyvää tiedonvälitystä (Kuitua Pohjoiseen ja Kuitu Kylässä), maaseuturahaston viestintää (Lapin Keino ja Lapin Keinot) sekä yhdistetty työelämään siirtyvät nuoret sekä Lapin työpaikat (#ProLappi).

Taulukko 7. Lapin ELY-keskuksen myöntämän rahoituksen suurimmat hanketoteuttajat.

Toteuttaja	Hanke lkm	Hyväksytyt julkinen tuki yhteensä
Lapin liitto	4	1 387 230
Kaakamon Tietoverkko-osuuskunta	4	1 118 738
Lapin ammattikorkeakoulu Oy	6	1 096 791
Sodankylän kunta	7	984 918
Luonnonvarakeskus	4	836 669
Suomen metsäkeskus - Finlands skogscentral	4	619 821
Leader Pohjoisin Lappi ry	2	598 756
ProAgria Lappi ry	2	591 412
Leader Tunturi-Lappi ry	2	500 150
Lapin Yliopisto	4	460 216
Verkko-osuuskunta Ylläksen Laajakaista	1	455 943
Hirvaan kyläverkko osk	1	404 105
Osuuskunta Sieppijärven Kyläverkko	1	328 791
Outokaira tuottamhan ry	1	300 000
Rovaniemen Koulutuskuntayhtymä	1	297 000
Rautiosaaren kyläverkko osk	1	286 250
Kelontekemä-Tepsa Kyläverkko Osuuskunta	1	258 339
OSUUSKUNTA VAATTOJÄRVEN TIETOVERKKO	1	247 552
Itä-Lapin kuntayhtymä	1	241 285
Utsjoen kunta	1	204 800

Selkeästi neljä suurinta hankkeiden toteutus kuntaa eli tuensaajien kotikuntaa rahoituksessa mitattuna ovat olleet Rovaniemi, Kolari, Tornio ja Sodankylä. Vähiten hankerahoitusta puolestaan on suuntautunut Ranuan, Pellon ja Enontekiön alueilla toteutetuille hankkeille.

Taulukko 8. Lapin ELY-keskuksen myöntämä rahoitus hankkeiden toteutuskunnittain.

Kunta	Hanke lkm	Hyväksytyt julkinen tuki yhteensä
Rovaniemi	29	6 452 629
Sodankylä	9	1 583 674
Kolari	6	1 524 130
Tornio	5	1 178 839
Inari	3	449 941
Kittilä	2	366 439
Utsjoki	2	339 553
Muonio	2	250 095
Kemijärvi	1	241 285
Pelkosenniemi	3	200 108
Keminmaa	1	155 518
Enontekiö	1	126 939
Pello	2	69 610
Ranua	2	52 342
Kaikki yhteensä	68	12 991 099

2.2.1 Vaikutukset arjen sujuvuuden, hyvinvoinnin ja viihtyvyyden edistämiseen

ARJEN SUJUVUUS

Lapin ELY-keskuksen rahoittamien hankkeiden vastaajista 84 prosenttia tunnisti hankkeellaan olleen vaikutuksia arjen sujuvuuteen. Lapin ELY-keskuksen rahoittamien hankkeiden vastaajien näkemyksen mukaan hankkeiden tärkeimmät tulokset ja vaikutukset arjen sujuvuuden edistämisen kannalta liittyivät etenkin arjen sujuvuutta tukevien perusrakenteiden, kuten laajakaistan tukemiseen, säilyneisiin palveluihin ja energia- ja resurssitehokkuuden paranemiseen sekä yritysten ja muiden organisaatioiden välisen yhteistyön kehittymiseen. Avoimissa vastauksissa hankkeiden tuomina konkreettisina parannuksina asukkaiden arkeen mainittiin etenkin laajakaistan tuoman varman ja nopean yhteyden arkea sujuvoittavat vaikutukset esimerkiksi asioinnissa ja etätyönteossa.

Arjen sujuvuuteen oleellisesti vaikuttaneiden ELY-keskuksen rahoittamien laajakaistahankkeiden myötä tuettujen verkon liittymien lukumääräksi on raportoitu 1 954 liittymää. Varsinaisten laajakaistainvestointien ohella laajakaistaan liittyen on rahoitettu myös laajakaista-asioihin liittyviä tiedonvälityshankkeita. Arjen sujuvuutta tukevia perusrakenteita ovat niin ikään olleet toteutetut vesihuoltohankkeet.

HYVINVOINTI

Lapin ELY-keskuksen rahoittamien hankkeiden vastaajista 59 prosenttia tunnisti hankkeellaan olleen vaikutuksia asukkaiden hyvinvointiin. Vastaajien keskuudessa hankkeiden tärkeimpinä tuloksina ja vaikutuksina hyvinvointiin liittyen tunnistettiin etenkin yhteisöihin ja osaamiseen sekä tiedonvälitykseen liittyviä vaikutuksia. Hankkeiden vaikutukset ovat liittyneet etenkin muiden toimijoiden kanssa verkostoitumiseen, tiedonvälityksen ja osaamisen kehittämiseen sekä kylätoiminnan ja yhteisöllisyyden kehittämiseen. Näiden vaikutusten syntymistä ovat tukeneet panostukset tiedonvälitys- ja esittelytoimiin. Indikaattoritietojen valossa koulutuksiin on osallistunut 1197 henkilöä ja infotilaisuuksia on pidetty 450 kappaletta. Julkaistun materiaalin lukumääräksi puolestaan on raportoitu 795 julkaisua.

VIIHTYVYYS

Lapin ELY-keskuksen rahoittamien hankkeiden vastaajista 71 prosenttia tunnisti hankkeellaan olleen vaikutuksia viihtyvyyden edistämiseen. Hankkeiden tärkeimpinä tuloksina ja vaikutuksina mainittiin alueen vetovoiman paraneminen, digitalisaation edistäminen, tiedonvälityksen kehittyminen. Myös matkailua tukevan toimintaympäristön ja osaamisen nähtiin hankkeiden vaikutuksesta kehittyneen.

Taulukko 9. Lapin ELY-keskuksen rahoittamien hankkeiden raportoimat indikaattorituotokset.

Indikaattori	Toteuma yhteensä
Hankkeen aikana työllistyneiden määrä yht.	92
Hankkeen tuloksena syntyneiden työpaikkojen lukumäärä, yht.	23
Hankkeen vaikutuksesta syntyneet uudet yritykset	53
Hankkeessa kehitetyt uudet tuotteet ja menetelmät	66
Hankkeessa mukana olevien yritysten määrä	526
Hankkeessa mukana olleiden muiden toimijoiden määrä	758
Julkaistun materiaalin (sis. verkkojulkaisut) lukumäärä	795
Koulutukseen osallistuneiden henkilöiden lukumäärä yht.	1 197
Koulutuspäivien lukumäärä	1 618
Niiden yritysten lukumäärä, jotka osallistuvat lyhyiden toimitusketjujen tai pai	12
- joista maataloja	6
Parantuneista palveluista hyötyvän maaseutuväestön määrä	121 386
Tuettavan/tuetun verkon liittymien lukumäärä	1 954
Tuettujen esittelytilaisuuksien (demonstraatio) lukumäärä	12
Tuetussa hankkeessa tehdyt talkootyötunnit	50 900
- joista yli tavoitetason olevat talkootyötunnit	2 866
Tuetut verkossa toimivat palvelut	4
Tuettujen infotilaisuuksien lukumäärä	450
Yritysten yhteisten uusien palveluiden / tuotteiden määrä	53

2.3 Leader Pohjoisin Lappi

Leader Pohjoisimman Lapin vuosina 2014–2020 toteutetuille kehittämishankkeille myöntämä rahoitus on ollut noin 4,2 miljoonaa euroa. Rahoitusta on kohdennettu eniten alatoimenpiteen 7.4. Maaseudun palvelut hankkeisiin. Niihin on kohdistettu lähes puolet myönnetystä rahoituksesta. Alatoimenpiteiden 16.3 Mikroyritysten yhteistyö, 16.10 Muut yhteistyöhankkeet ja 7.5 Vapaa-aika ja matkailuinvestoinnit hankkeisiin on kohdistettu seuraavaksi eniten rahoitusta.

Maaseudun palveluiden osalta on erilaisia hankkeita toteutettu huomattava määrä. Kylä- ja kokoontumistalojen kunnostus on ollut merkittävässä roolissa, mutta mukaan mahtuu myös runsaasti muunlaisia hankkeita, mm. kuntosalin rakentaminen, pitkospuiden rakentaminen, terveystietokioskipalvelun kehittäminen, jääkiekkokaukalon toteuttaminen, leikkipaikan rakentaminen ja useita pienimuotoisia investointeja mahdollistaneita teemahankkeita. Yhteistyötoimenpiteissä puolestaan on mm. kehitetty matkailualaa, tehty brändityötä, edistetty kansainvälistymistä ja uusien markkinoiden löytämistä sekä kehitetty toimintamalleja ruoka- ja luonnontuotealalle sekä edistetty lähituotteiden ja palveluiden hyödyntämistä. Vapaa-aika ja matkailuinvestoinnit ovat puolestaan liittyneet monipuolisesti harrastus- ja liikuntamahdollisuuksien kehittämiseen, kuten frisbeegolfratoihin, leikkipaikkojen ja monitoimikaukalon rakentamiseen ja skateparkin toteuttamiseen.

Taulukko 10. Leader Pohjoisimman Lapin rahoittamien hankkeiden lukumäärät ja rahoitus alatoimenpiteittäin.

Alatoimenpide	Hankkeiden lkm	Hyväksytty julkinen tuki yhteensä
1.1 Ammatillinen koulutus ja tietojen hankkiminen	4	227 780
16.10 Muut yhteistyöhankkeet	4	434 393
16.2 Uusien tuotteiden ja menetelmien kehittäminen	3	82 393
16.3 Mikroyritysten yhteistyö	9	465 690
7.0 Koordinointiosa 7 toimenpide	3	94 820
7.1 Selvitykset ja suunnitelmat	7	264 304
7.3 Laajakaistainfrastruktuuri ja sähköiset palvelut	1	55 263
7.4 Maaseudun palvelut	44	2 007 060
7.5 Vapaa-aika ja matkailuinvestoinnit	17	394 052
7.6 Kulttuuri- ja luonnonperintö	5	232 296
Kaikki yhteensä	97	4 258 051

Leader-Pohjoisimman Lapin itse toteuttamiin hankkeisiin on kohdistettu rahoitusta liki 890 000 euroa. Muut alueen euromääräisesti suurimmat hanketoteuttajat ovat kuntia ja Itä-Lapin kuntayhtymä ja muutamia hankkeita toteuttaneet yhdistys ja säätiö. Erilaisten yhdistysten toteuttamat yksittäiset kokoluokaltaan pienemmät hankkeet muodostavat kuitenkin merkittävän osan Leader-ryhmän rahoittamista hankkeista.

Taulukko 11. Leader-Pohjoisimman Lapin myöntämän rahoituksen kymmenen suurinta hanketoteuttajaa.

Toteuttaja	Hanke lkm	Hyväksytty julkinen tuki yhteensä
Leader Pohjoisin Lappi ry	11	889 656
Pelkosenniemen kunta	6	282 293
Sodankylän kunta	6	245 282
Utsjoen kunta	2	208 672
Inarin kunta	4	199 843
Sallan kunta	5	197 787
Itä-Lapin kuntayhtymä	4	173 589
Kemijärven kaupunki	2	156 292

Joutsijärven Kylätalo ry	2	151 441
Kolttakulttuurisäätiö sr	2	118 885

Leader-Pohjoisimman Lapin alueen kunnista Sodankylässä, Inarissa ja Kemijärvellä on toteutettu euromääräisesti eniten hankkeita. Sodankylän osalta huomattava osuus hankkeista on Leader-Pohjoisimman Lapin toteuttamia. Utsjoelle, Pelkosenniemielle ja Sallaan rahoitusta on suuntautunut hyvin tasaisesti ja Savukoskelle kaikkein vähiten.

Taulukko 12. Leader-Pohjoisimman Lapin myöntämä rahoitus hankkeiden toteutuskunnittain.

Kunta	Hankkeiden lkm	Hyväksytty julkinen tuki yhteensä
Sodankylä	32	1 300 968
Inari	16	862 545
Kemijärvi	19	852 268
Utsjoki	6	398 181
Pelkosenniemi	10	384 444
Salla	12	376 490
Savukoski	2	83 154
Kaikki yhteensä	97	4 258 051

2.3.1 Vaikutukset arjen sujuvuuden, hyvinvoinnin ja viihtyvyyden edistämiseen

ARJEN SUJUVUUS

Leader Pohjoisimman Lapin alueella tärkeimmät tulokset ja vaikutukset arjen sujuvuuden edistämiseen liittyvät etenkin arjen sujuvuutta tukevien perusrakenteiden kehittämiseen, uuden liiketoiminnan luomiseen, eri tavoin palveluiden kohenemiseen, energia- ja resurssitehokkuuden parantumiseen, yritysten yhteistyöverkostojen kehittymiseen ja yritysten ja muiden organisaatioiden väliseen yhteistyön paranemiseen. Vaikutuksia nähtiin alueella syntyneen melko laajalti ja tasaisesti eri teemoihin liittyen. Perusrakenteiden osalta tuettuja verkkoliittymiä on raportoitu alueella olevan 10 kappaletta. Alueen arjen sujuvuuteen liittyvien vaikutusten osalta erilaiset yritysvaikutukset olivat huomattavia. Uuden liiketoiminnan luomiseen, yritysten yhteistyöverkostojen syntymiseen ja yhteistyön paranemiseen liittyen hankkeisiin on myös indikaattoritietojen valossa osallistunut huomattava määrä yrityksiä, 802 yritystä. Hankkeiden myötä on myös raportoitu syntyneen 65 uutta yritystä. Hankkeiden myötävaikutuksella on saatu aikaan myös yritysten yhteisiä uusia tuotteita ja palveluita indikaattoritietojen mukaan 21 kappaletta. Muihin Lapin Leader-ryhmiin verrattuna liiketoiminnalliset ja yrityksiin liittyvät vaikutukset olivat alueella huomattavia. Tätä selittää osaltaan Leader Pohjoisimman Lapin yhteistyöhankkeisiin kohdentama rahoitus, joka on huomattavasti Lapin muita Leader-ryhmiä suurempaa.

Konkreettisia parannuksia asukkaiden arkeen ovat olleet myös kylätalojen ja kokoontumistilojen kehittäminen, jota on merkittävässä määrin toteutettu. Kunnostettuja tai rakennettuja kohteita on indikaattoreissa raportoitu olleen 112 kappaletta. Kylätalojen ja kokoontumistilojen kunnostaminen on monissa tapauksissa parantanut myös energiatehokkuutta ja tilojen käytettävyyttä. Palveluihin liittyen vaikutuksia nähtiin puolestaan syntyneen monipuolisesti uusien palveluiden syntymisen, palveluiden paranemisen ja palveluiden säilymisen muodossa.

HYVINVOINTI

Leader Pohjoisimman Lapin alueella tärkeimmät tulokset ja vaikutukset hyvinvoinnin osalta liittyivät selkeästi yhteisöllisyyden kehittämiseen ja eri tavoin terveyttä ja hyvinvointia tukeviin perusrakenteisiin sekä harrastus- ja liikuntamahdollisuuksien kehittämiseen. Yhteisöllisyyden kehittämisen ohella hankkeiden nähtiin myös vaikuttaneen kylätoiminnan ja yhdistysten toimintaedellytysten kehittämiseen. Lisäksi hankkeiden nähtiin vaikuttaneen osallisuuden kehittämiseen lisäämällä ihmisten osallistumista ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä yleisemmin että erityisesti nuorten osalta. Nuorten osallisuuden edistämiseen on suunnattu alueella esimerkiksi useita teemahankkeita ja nuorten

osallisuusmahdollisuuksia ja harrastusmahdollisuuksia on myös tuettu esimerkiksi kyläkierrosten muodossa. Hankkeeseen osallistuneiden organisaatioiden määräksi alueella on raportoitu 843 organisaatiota, joka osaltaan kuvaa hankkeiden aikaansaamaa yhteisöjä aktivoivaa vaikutusta.

Merkittävä hyvinvointiin liittyvä vaikutus on ollut harrastus- ja liikuntamahdollisuuksien kehittyminen ja erilaisten perusrakenteiden kehittyminen. Hankkeissa on mm. investoitu leikkipaikkoihin ja liikuntapaikkoihin kuten, frisbeegolf-rataan, skeittiparkkiin, kaukaloon ja kuntosaliin. Harrastus- ja liikuntamahdollisuuksia ovat myös kehittäneet erilaisiin reitistöihin tehdyt parannukset ja kunnostukset sekä kylätalojen ja kokoontumistilojen kehittäminen. Rakennetut tai kunnostettuja kohteita alueella on raportoitu indikaattoritietojen mukaan 112 kappaletta. Sekä kohteiden kunnostamiseen että yhteisöllisyyteen liittyvä asia on hankkeissa tehdyt talkootyötunnit, joita on raportoitu 55 415 tuntia.

VIIHTYVYYS

Leader Pohjoisimman Lapin alueella tärkeimmät tulokset ja vaikutukset hyvinvoinnin osalta liittyvät etenkin matkailua tukevan toimintaympäristön kehittämiseen, kylätalojen ja kokoontumistilojen kehittämiseen ja alueen viihtyvyyttä tukevan infrastruktuurin kehittämiseen ja alueen vetovoiman paranemiseen. Vaikutukset viihtyvyyden edistämiseen ovat kylätalojen ja kokoontumistilojen kehittämisen sekä infrastruktuurin kehittämisen osalta samankaltaisia kuin hyvinvoinnin edistämisen osalta. Sen sijaan matkailua tukevan toimintaympäristön ja alueen vetovoiman paranemiseen liittyvät vaikutukset nousevat erityisesti esille viihtyvyyden edistämisen osalta. Molempiin teemoihin liittyen onkin rahoitettu useita erityyppisiä hankkeita. Matkailua on tuettu esimerkiksi mikroyritysten yhteistyöhankkeilla ja kehittämishankkeilla. Vetovoiman edistäminen on osaltaan yhteydessä myös matkailun kehittämiseen ja sitä on myös edistetty esimerkiksi brändityön ja aluemarkkinoinnin keinoin.

Taulukko 13. Leader-Pohjoisimman Lapin rahoittamien hankkeiden raportoimat indikaattorituotokset.

Indikaattori	Toteuma yhteensä
Aktivointitilaisuuksiin osallistuneiden määrä yht.	8 398
Hankkeen aikana työllistyneiden määrä yht.	53
Hankkeen tuloksena syntyneiden työpaikkojen lukumäärä, yht.	4
Hankkeen vaikutuksesta syntyneet uudet yritykset	65
Hankkeeseen osallistuvat organisaatiot	843
Hankkeessa kehitetyt uudet tuotteet ja menetelmät	33
Hankkeessa mukana olevien yritysten määrä	802
Hankkeessa mukana olleiden muiden toimijoiden määrä	109
Koulutukseen osallistuneiden henkilöiden lukumäärä yht.	379
Koulutuspäivien lukumäärä	159
Laaditut ja päivitetty suunnitelmat	93
Parantuneista palveluista hyötyvän maaseutuväestön määrä	61 499
Rakennetut/kunnostetut/varustetut rakennukset ja rakennelmat	112
Toimenpiteiden määrä	74
Tuettavan/tuetun verkon liittymien lukumäärä	10
Tuetussa hankkeessa tehdyt talkootyötunnit	55 415
- joista yli tavoitetason olevat talkootyötunnit	13 360
Uusien toimijoiden määrä	52
Ympäristöä parantavat toimet	150
Yritysten yhteisten uusien palveluiden / tuotteiden määrä	21

2.4 Leader Tunturi-Lappi

Leader Tunturi-Lapin vuosina 2014–2020 toteutetuille kehittämishankkeille myöntämä rahoitus on ollut noin 1,7 miljoonaa euroa. Rahoitusta on kohdennettu etenkin alatoimenpiteen 7.4 Maaseudun palvelut hankkeisiin, joihin on kohdennettu liki puolet ryhmän rahoituksesta. Alatoimenpiteisiin 7.1 Selvitykset ja suunnitelmat, 7.6 Kulttuuri- ja luonnonperintö, 7.5 Vapaa-aika ja matkailuinvestoinnit ja 7.2 Pieninfrastruktuurin luominen, parantaminen ja laajentaminen on kohdennettu kuhunkin hieman yli tai alle 200 000 euroa. Yhteistyötoimenpiteiden rahoitus on ollut kaikkein pienimuotoisinta.

Maaseudun palveluihin liittyen hankkeissa on mm. kunnostettu kylätaloja ja kokoontumistiloja, kehitetty maastopyöräilyn edellytyksiä ja siihen kytkeytyvää palvelutoimintaa, edistetty tapahtuma- ja kulttuuritoimintaa ja edistetty nuorten vapaa-ajan toimintaa. Vapaa-aika ja matkailuinvestointien osalta on puolestaan kehitetty etenkin reitistöjä. Alatoimenpiteen 7.2 Pieninfrastruktuurin luominen, parantaminen ja laajentaminen hankkeilla on esimerkiksi kunnostettu monipuolisesti kylän vapaa-ajan infrastruktuuria, kuten laavua, kotaa, uimarantaa, ja pitkospuita. Lisäksi on edistetty harrastusmahdollisuuksia teemahankkeen pieninvestoinneilla ja toteutettu kylälle kausivalaistusta.

Taulukko 14. Leader Tunturi-Lapin rahoittamien hankkeiden lukumäärät ja rahoitus alatoimenpiteittäin.

Alatoimenpide	Hankkeiden lkm	Hyväksytty julkinen tuki yhteensä
16.10 Muut yhteistyöhankkeet	1	46 000
16.2 Uusien tuotteiden ja menetelmien kehittäminen	1	49 997
7.0 Koordinointiosa 7 toimenpide	3	44 790
7.1 Selvitykset ja suunnitelmat	4	210 324
7.2 Pieninfrastruktuurin luominen, parantaminen ja laajentaminen	6	180 293
7.4 Maaseudun palvelut	10	836 862
7.5 Vapaa-aika ja matkailuinvestoinnit	4	199 617
7.6 Kulttuuri- ja luonnonperintö	2	208 861
Kaikki yhteensä	31	1 776 743

Leader Tunturi-Lapin itse toteuttamiin hankkeisiin on kohdistettu rahoitusta noin 372 000 euroa. Alueen suurimpiin hanketoteuttajiin lukeutuvat Kolarin ja Muonion kunnat sekä pääasiassa erityyppiset yhdistykset.

Taulukko 15. Leader Tunturi-Lapin Lapin myöntämän rahoituksen kymmenen suurinta hanketoteuttajaa.

Toteuttaja	Hanke lkm	Hyväksytty julkinen tuki yhteensä
Leader Tunturi-Lappi ry	8	372 113
Kolarin kunta	3	278 785
Maaseudun Sivistysliitto ry	1	162 007
Suomen Kalakirjasto ry	1	145 123
Palotievan Pojat r.y.	1	145 111
Muonion kunta	4	113 640
Pasmajärven Yhteismetsä	1	92 378
Kilpisjärven Ladut ry	1	89 849
Samediggi/Saamelaiskäräjät	1	63 738
Muonion Kiri ry	1	58 890

Leader Tunturi-Lapin alueen kunnista hankkeita on toteutettu eniten Kolarin ja Muonion alueilla. Enontekiöllä ja Kittilässä hankkeita on toteutettu selkeästi vähäisemmin.

Taulukko 16. Leader Tunturi-Lapin myöntämä rahoitus hankkeiden toteutuskunnittain.

Kunta	Hankkeiden lkm	Hyväksytyt julkinen tuki yhteensä
Kolari	8	645 634
Muonio	14	563 341
Enontekiö	4	348 001
Kittilä	5	219 768
Kaikki yhteensä	31	1 776 743

2.4.1 Vaikutukset arjen sujuvuuden, hyvinvoinnin ja viihtyvyyden edistämiseen

ARJEN SUJUVUUS

Leader Tunturi-Lapin alueella arjen sujuvuuden edistämiseen liittyvät tärkeimmät tulokset ja vaikutukset liittyivät etenkin palveluihin ja arjen sujuvuutta tukeviin perusrakenteisiin. Hankkeilla oli kuitenkin vaikutettu myös esimerkiksi yritysten ja muiden organisaatioiden yhteistyön sujuvuuteen, uuden liiketoiminnan syntymiseen, kyläturvallisuuden parantamiseen ja osaamisen kehittämiseen. Näkemyksissä hankkeiden tärkeimmistä tuloksista ja vaikutuksista korostuvat etenkin alueen asukkaiden vastaukset niiden huomattava määrän vuoksi.

Hankkeiden nähtiin vaikuttaneen etenkin palveluiden paranemiseen, mutta arjen sujuvuutta ovat edistäneet huomattavasti myös uudet ja säilyneet palvelut. Palveluista on alueella hyödytty varsin laajalti myös indikaattoritietojen valossa, sillä parantuneista palveluista hyötävän maaseutuväestön määräksi on alueella raportoitu 157 322 henkilöä. Määrä on huomattavan suuri myös verrattaessa sitä muilla alueilla raportoituun vastaavaan lukuun.

Arjen sujuvuutta tukevien perusrakenteiden osalta esille nousi laajakaistainvestointien tärkeä merkitys, mutta useat vastaajat toivat esille myös perusrakenteisiin liittyvinä vaikutuksina myös reitistöjen kehittämisen, kylätalojen ja kokoontumispaikkojen kehittämisen ja harrastus- liikuntamahdollisuuksien paranemisen.

HYVINVOINTI

Leader Tunturi-Lapin alueella hyvinvoinnin edistämiseen liittyvät tärkeimmät tulokset ja vaikutukset ovat liittyneet ennen kaikkea yhteisöllisyyden tukemiseen ja terveyttä ja hyvinvointia tukevien perusrakenteiden kehittämiseen sekä reitistöjen kehittämiseen. Yhteisöllisyyden osalta nousee esille ihmisten välisen yhteistyön ja luottamuksen ohella vahvasti myös vaikutukset kylätoiminnan kehittämiseen, osallisuuden kehittämiseen ja yhdistysten toimintaedellytysten kehittämiseen. Näiden vaikutusten synnyn osalta esimerkiksi teemahankkeilla on ollut tärkeä aktivoiva rooli ja myös alueen nuorten aktivoimista on tehty omina hankkeinaan. Edellytyksiä vaikutusten synnylle ovat indikaattoritietojen valossa luoneet hankkeissa tehdyt 29 086 talkootyötuntia ja hankkeisiin osallistuneet 138 organisaatiota sekä hankkeissa mukana olleet 57 muuta toimijaa. Fyysisiä edellytyksiä yhteisöllisyyden syntymiselle ja kylä- ja yhdistystoiminnan kehittymiselle ovat luoneet kunnostetut tai rakennettu rakennukset, joita on alueella raportoitu olevan 51 kappaletta.

Terveyttä ja hyvinvointia tukevien perusrakenteiden kehittyminen sekä reitistöjen kehittäminen ovat niin ikään olleet tärkeitä hyvinvointiin liittyviä tuloksia, jotka ovat vaikuttaneet oleellisesti myös hankkeiden vaikutuksesta alueella parantuneisiin harrastus- ja liikuntamahdollisuuksiin. Reitistöjä on rahoitettu useissa vapaa-aika ja matkailuinvestointien hankkeissa. Hyvinvointia tukevia perusrakenteita on niin ikään kehitetty monipuolisesti eri hankkeissa ja esimerkiksi kokoamalla kylän useita huolto- ja kunnostuskohteita yhden hankkeen puitteissa toteutettaviksi.

VIIHTYVYYS

Leader Tunturi-Lapin alueella viihtyvyyden edistämiseen osalta tärkeimmät tulokset ja vaikutukset ovat liittyneet alueen viihtyisyyttä tukevan infrastruktuurin kehittämiseen, alueen vetovoiman paranemiseen ja matkailua tukevan

toimintaympäristön kehittämiseen. Viihtyvyyden osalta hankkeet ovat lisäksi vaikuttaneet huomattavasti ympäristöystävällisyyden edistämiseen ja lisänneet alueen viihtyisyyttä maiseman- ja ympäristöhoidon kautta.

Matkailua tukevan toimintaympäristön kehittämiseen ja alueen vetovoiman paranemiseen vaikuttavat hyvin monentyyppiset toteutetut hankkeet ja nämä tekijät liittyvät monilta osin myös toisiinsa. Osaltaan matkailua tukevat mm. alueelle toteutetut perusrakenteiden kehittäminen, reitistöjen kehittäminen, palveluiden ja yritysten kehittäminen sekä toteutetut spesifit matkailun kehittämishankkeet. Lisäksi matkailuun liittyen on esimerkiksi toteutettu kehittämissuunnitelmia. Vaikutuksista ympäristöystävällisyyden edistämiseen ja maiseman- ja ympäristöhoidon kautta tapahtuneesta viihtyisyyden edistämisestä kertovat myös indikaattoreissa raportoidut 78 ympäristöä parantavaa toimea.

Taulukko 17. Leader Tunturi-Lapin rahoittamien hankkeiden raportoimat indikaattorituotokset.

Indikaattori	Kaikki yhteensä
Aktivointitilaisuuksiin osallistuneiden määrä yht.	3 843
Hankkeen aikana työllistyneiden määrä yht.	14
Hankkeen tuloksena syntyneiden työpaikkojen lukumäärä, yht.	1
Hankkeen vaikutuksesta syntyneet uudet yritykset	11
Hankkeeseen osallistuvat organisaatiot	138
Hankkeessa kehitetyt uudet tuotteet ja menetelmät	1
Hankkeessa mukana olevien yritysten määrä	105
Hankkeessa mukana olleiden muiden toimijoiden määrä	57
Julkaistun materiaalin (sis. verkkojulkaisut) lukumäärä	
Laaditut ja päivitettyt suunnitelmat	26
Parantuneista palveluista hyötyvän maaseutuväestön määrä	157 322
Rakennetut/kunnostetut/varustetut rakennukset ja rakennelmat	51
Toimenpiteiden määrä	82
Tuetussa hankkeessa tehdyt talkootyötunnit	29 086
- joista yli tavoitetason olevat talkootyötunnit	3 554
Uusien toimijoiden määrä	58
Ympäristöä parantavat toimet	78
Yritysten yhteisten uusien palveluiden / tuotteiden määrä	3

2.5 Outokaira Tuottamhan

Outokaira tuottamhan ry:n vuosina 2014–2020 toteutetuille kehittämishankkeille myöntämä rahoitus on ollut noin 1,3 miljoonaa euroa. Rahoitusta on kohdennettu etenkin alatoimenpiteeseen 7.4 Maaseudun palvelut, jonka osuus rahoituksesta lähes kaksi kolmasosaa. Seuraavaksi eniten rahoitusta on kohdennettu alatoimenpiteisiin 7.5 Vapaa-aika ja matkailuinvestoinnit ja 7.6 Kulttuuri- ja luonnonperintö.

Maaseudun palveluihin liittyen on toteutettu mm. monipuolisesti kylätalojen ja kokoontumistilojen ja niiden ympäristöjen parannuksia, parannettu tapahtumien järjestämisen edellytyksiä, investoitu toritoiminnan kehittämiseen sekä kehitetty matkailualan edellytyksiä ja markkinoitu kalastusmatkailua. Vapaa-aika- ja matkailuinvestoinnit ovat puolestaan kohdentuneet raviurheilun edellytysten kehittämiseen sekä liikuntaharrastusten edellytysten parantamiseen mm. frisbeegolfradan ja jääkiekkokaukalon muodossa.

Taulukko 18. Outokaira tuottamhan ry:n rahoittamien hankkeiden lukumäärät ja rahoitus alatoimenpiteittäin.

Alatoimenpide	Hankkeiden lkm	Hyväksytty julkinen tuki yhteensä
16.3 Mikroyritysten yhteistyö	2	83 391
7.0 Koordinointiosa 7 toimenpide	2	42 624
7.1 Selvitykset ja suunnitelmat	2	33 600
7.2 Pieninfrastruktuurin luominen, parantaminen ja laajentaminen	3	64 656
7.4 Maaseudun palvelut	22	800 216
7.5 Vapaa-aika ja matkailuinvestoinnit	6	161 004
7.6 Kulttuuri- ja luonnonperintö	3	119 005
Kaikki yhteensä	40	1 304 495

Outokaira tuottamhan ry:n itse toteuttamiin hankkeisiin on kohdistettu rahoitusta noin 415 000 euroa. Tornion kaupunki ja Pellon kunta ovat kumpikin toteuttaneet kaksi hanketta ja ovat täten alueen seuraavaksi suurimpia hanketoteuttajia. Muut suurimmat hanketoteuttajat ovat olleet erilaisia yhdistyksiä Pellon Kehitys Oy:tä lukuun ottamatta.

Taulukko 19. Outokaira tuottamhan ry:n myöntämän rahoituksen kymmenen suurinta hanketoteuttajaa.

Toteuttaja	Hanke lkm	Hyväksytty julkinen tuki yhteensä
Outokaira tuottamhan ry	6	415 515
Tornion kaupunki	2	80 063
Pellon kunta	2	74 277
Länsi-Lapin Hevosystävät ry	3	67 951
Tornion Kansantalosäätiö sr	1	59 838
ProSiika ry	1	55 453
Raanujärven Urheiluseura Loimu r.y.	2	52 987
Vojakkalan Nuorisoseura ry	1	47 249
Ylitornion Yrittäjät ry	1	46 491
Pellon Kehitys Oy	2	45 046

Outokaira tuottamhan ry:n alueen kunnista eniten hankkeita on toteutettu Pellossa, jossa myös huomattava osuus hankkeista on Leader-ryhmän itse toteuttamia. Tornion alueella on toteutettu hankkeita seuraavaksi eniten ja Ylitorniolla vähiten.

Taulukko 20. Outokaira tuottamhan ry:n myöntämä rahoitus hankkeiden toteutuskunnittain.

Kunta	Hankkeiden lkm	Hyväksytyt julkinen tuki yhteensä
Pello	16	678 614
Tornio	16	431 958
Ylitornio	8	193 924
Kaikki yhteensä	40	1 304 495

2.5.1 Vaikutukset arjen sujuvuuden, hyvinvoinnin ja viihtyvyyden edistämiseen

ARJEN SUJUVUUS

Outokaira tuottamhan ry:n alueella arjen sujuvuuden edistämiseen liittyvät tärkeimmät tulokset ja vaikutukset ovat liittyneet etenkin palveluiden paranemiseen, arjen sujuvuutta tukevien perusrakenteiden paranemiseen ja osaamisen kehittämiseen. Hankkeissa on saatu aikaan vaikutuksia myös esimerkiksi tiedonvälittämisen kehittämiseen liittyen sekä saatu aikaan uutta liiketoimintaa sekä kehitetty yritysten ja muiden organisaatioiden välistä yhteistyötä. Palveluiden paranemisen ohella hankkeet ovat vaikuttaneet uusien palveluiden syntyyn ja palveluiden säilymiseen. Parantuneista palveluista hyötyvän maaseutuväestön määräksi on alueella raportoitu 85 434 henkilöä. Arjen sujuvuutta tukevien perusrakenteiden osalta alueella toteutettujen laajakaistainvestointien merkitys on suuri, mutta arjen sujuvuuteen nähtiin vaikuttaneen myös esimerkiksi kylätalojen ja kokoontumistilojen kehittäminen. Outokaira tuottamhan ry:n alueella on toteutettu useita Lapin ELY-keskuksen rahoittamia kyläverkkohankkeita.

HYVINVOINTI

Outokaira tuottamhan ry:n alueella hyvinvoinnin edistämiseen liittyvät tärkeimmät tulokset ja vaikutukset ovat liittyneet etenkin yhteisöllisyyden kehittämiseen, yhdistysten toimintaedellytysten paranemiseen ja kylätoiminnan kehittämiseen. Hankkeiden vaikutuksesta myös harrastus- liikuntamahdollisuudet ovat parantuneet esimerkiksi reitistöjen ja terveyttä ja hyvinvointia tukevien perusrakenteiden kehittämisen myötä. Indikaattoritietojen valossa hankkeisiin onkin raportoitu osallistuneen 336 organisaatiota. Hankkeissa tehdyt talkootyötunnit (20 585 tuntia) ovat myös merkittäviä yhteisöllisyyden kannalta. Hyvinvoinnin edistämisen kannalta etenkin alueen asukkaiden näkökulmasta myös alueella uudistetut tai uudet tapahtumat ovat olleet myös tärkeitä hankkeiden vaikutuksia. Tapahtumiin liittyen onkin esimerkiksi rakennettu kylätalolle esiintymislava, kehitetty tapahtumatiloja, parannettu kulttuuri- ja tapahtumatarjontaa ja investoitu tapahtumien järjestämiseen vaadittavaan infrastruktuuriin.

VIIHTYVYYS

Outokaira tuottamhan ry:n alueella viihtyvyyden edistämiseen liittyvät tärkeimmät tulokset ja vaikutukset ovat liittyneet etenkin alueen matkailua tukevan toimintaympäristön kehittämiseen, alueen viihtyisyyttä tukevan infrastruktuurin kehittämiseen, kylätalojen ja kokoontumistilojen kehittämiseen ja alueen vetovoiman paranemiseen. Indikaattoritietojen perusteella rakennettuja tai kunnostettuja rakennuksia tai rakennelmat on alueella ollut kaikkiaan 50 kappaletta. Kylätaloja ja kokoontumistiloja on eri hankkeissa kunnostettu monin tavoin ja toteutetut parannukset ovat esimerkiksi monipuolistaneet tilojen käyttömahdollisuuksia ja parantaneet käytettävyyttä. Matkailua tukevaa toimintaympäristöä ovat kehittäneet osaltaan reitistöjen kehittäminen ja harrastus- ja liikuntamahdollisuuksien parantaminen. Osaltaan matkailun toimintaympäristöä ovat tukeneet myös alueella toteutetut pienempiä investointeja mahdollistaneet matkailunäkökulman huomioineet teemahankkeet. Hankkeita on toteutettu myös erityisesti matkailuun liittyen esimerkiksi valtakunnan rajat ylittävän kylämatkailun tukemiseen liittyen ja ohjelmapalveluyritysten yritysryhmähankkeella. Yritysten yhteisiä uusia palveluita tai tuotteita on syntynyt 10 kappaletta, joista 6 matkailun ohjelmapalveluyrityksiin. Ympäristötekijöihin liittyen hankkeet ovat vaikuttaneet myös ympäristöystävällisyyden edistämiseen ja lisänneet viihtyvyyttä maiseman ja ympäristöhoidon keinoin.

Taulukko 21. Outokaira tuottamhan ry:n rahoittamien hankkeiden raportoimat indikaattorituotokset.

Indikaattori	Kaikki yhteensä
Aktivointitilaisuuksiin osallistuneiden määrä yht.	2 822
Hankkeen aikana työllistyneiden määrä yht.	9
Hankkeen tuloksena syntyneiden työpaikkojen lukumäärä, yht.	1
Hankeeseen osallistuvat organisaatiot	336
Hankeessa kehitetyt uudet tuotteet ja menetelmät	6
Hankeessa mukana olevien yritysten määrä	14
Hankeessa mukana olleiden muiden toimijoiden määrä	24
Laaditut ja päivitettyt suunnitelmat	37
Lämpöä	203
Parantuneista palveluista hyötyvän maaseutuväestön määrä	85 434
Rakennetut/kunnostetut/varustetut rakennukset ja rakennelmat	50
Tuetussa hankkeessa tehdyt talkootyötunnit	20 585
- joista yli tavoitetason olevat talkootyötunnit	3 659
Ympäristöä parantavat toimet	29
Yritysten yhteisten uusien palveluiden / tuotteiden määrä	10

2.6 Peräpohjolan Leader

Peräpohjolan Leaderin vuosina 2014–2020 toteutetuille kehittämishankkeille myöntämä rahoitus on ollut noin 1,9 miljoonaa euroa. Rahoituksesta noin 57 prosenttia on kohdennettu alatoimenpiteeseen 7.4 Maaseudun palvelut. Rahoitusta on kohdennettu seuraavaksi eniten alatoimenpiteisiin 7.5 Vapaa-aika ja matkailuinvestoinnit ja 7.6 Kulttuuri- ja luonnonperintö.

Maaseudun palveluihin liittyen hankkeissa on mm. kunnostettu monipuolisesti kylätaloja ja kokoontumistiloja, edistetty eri toimijoiden välistä yhteistyötä palveluiden kehittämiseksi ja edistetty nuorten työmahdollisuuksia konseptuimalla heidän työpalveluitaan. Useimmat alueella maaseudun palveluihin liittyvät toteutetut hankkeet ovat olleet palveluteemaa tavanomaisista investointipainotteisista hankkeista poikkeavalla tavalla lähestyviä. Vapaa-aika ja matkailuinvestointien osalta toteutetuissa hankkeissa on mm. rakennettu leikkikenttiä ja liikuntapaikkoja, kehitetty reitistöjä ja kehitetty kalastusta ja metsästystä tukevia rakenteita.

Taulukko 22. Peräpohjolan Leaderin rahoittamien hankkeiden lukumäärät ja rahoitus alatoimenpiteittäin

Alatoimenpide	Hankkeiden lkm	Hyväksytty julkinen tuki yhteensä
1.2 Tiedonvälitys ja esittelytoimet	1	110 695
16.10 Muut yhteistyöhankkeet	1	11 640
16.3 Mikroyritysten yhteistyö	2	124 502
7.0 Koordinointiosa 7 toimenpide	2	26 644
7.1 Selvitykset ja suunnitelmat	2	37 400
7.3 Laajakaistainfrastruktuuri ja sähköiset palvelut	1	56 400
7.4 Maaseudun palvelut	20	1 084 233
7.5 Vapaa-aika ja matkailuinvestoinnit	10	287 816
7.6 Kulttuuri- ja luonnonperintö	4	150 809
Kaikki yhteensä	43	1 890 139

Peräpohjolan Leaderin itse toteuttamiin hankkeisiin on kohdistettu rahoitusta noin 251 000 euroa. Keminmaan kunta ja Rovaniemen kaupunki ovat alueen kunnista suurimpien hanketoteuttajien joukossa. Muut suurimmat hanketoteuttajat ovat erilaisia yhdistyksiä ja Joulupukin Pajakylän osuuskunta.

Taulukko 23. Peräpohjolan Leaderin myöntämän rahoituksen kymmenen suurinta hanketoteuttajaa.

Toteuttaja	Hanke lkm	Hyväksytty julkinen tuki yhteensä
Peräpohjolan Leader ry	5	251 417
Pohjoisen yhteisöjen tuki - Majakka ry	1	180 000
Keminmaan kunta	4	129 168
MIELI Rovaniemen Seudun Mielenterveys ry	1	123 669
Rovaniemen kaupunki	2	120 183
Lapin Liikunta ry	1	117 120
Joulupukin Pajakylän osuuskunta	1	81 600
Kemin Laitakari ry	1	73 098
Simon 4H-yhdistys ry	1	65 010
Itä- ja Länsikosken kylät ry	1	64 993

Peräpohjolan Leaderin alueella hankkeita on toteutettu (eli tuensaajan kotikunta on) ylivoimaisesti eniten Rovaniemellä. Seuraavaksi eniten hankkeita on toteutettu Kemissä. Simon, Keminmaan ja Tervolan alueilla

toteutettujen hankkeiden rahoitus on pienempää, vaihdellen 200-250 tuhannen euron välillä. Ranuan alueilla toteutettujen hankkeiden rahoitus oli kaikkien pienintä.

Taulukko 24. Peräpohjolan Leaderin myöntämä rahoitus hankkeiden toteutuskunnittain.

Kunta	Hankkeiden lkm	Hyväksytyt julkinen tuki yhteensä
Rovaniemi	16	657 364
Kemi	5	387 145
Simo	5	243 666
Keminmaa	8	236 673
Tervola	3	202 503
Ranua	6	162 788
Kaikki yhteensä	43	1 890 139

2.6.1 Vaikutukset arjen sujuvuuden, hyvinvoinnin ja viihtyvyyden edistämiseen

ARJEN SUJUVUUS

Peräpohjolan Leaderin alueella arjen sujuvuuden edistämiseen liittyvät tärkeimmät tulokset ja vaikutukset ovat liittyneet etenkin säilyneisiin, parantuneisiin ja uusiin palveluihin sekä arjen sujuvuutta tukevien perusrakenteiden paranemiseen. Perusrakenteiden osalta laajakaistainfrastruktuurin kehittäminen on ollut tärkeässä roolissa. Hankkeilla on ollut myös vaikutuksia mm. osaamisen kehittämiseen ja tiedonvälittämisen paranemiseen esimerkiksi toteutetun kyläviestintähankkeen myötä. Yhteistyön kehittämisen osalta vaikutuksia on syntynyt yritysten ja muiden organisaatioiden välisen yhteistyön kehittämisen muodossa sekä yritysten välisten yhteistyöverkostojen syntymiseen ja kehittämiseen liittyen. Indikaattoritietojen valossa parantuneista palveluista hyötyvän maaseutuväestön määräksi on alueella raportoitu 167 223 ihmistä. Tuettujen verkon liittymien lukumääräksi alueella on puolestaan raportoitu 56 liittymää.

HYVINVOINTI

Peräpohjolan Leaderin alueella hyvinvoinnin edistämiseen liittyvät tärkeimmät tulokset ja vaikutukset ovat liittyneet etenkin kylätoiminnan kehittämiseen ja yhteisöllisyyden tukemiseen eri tavoin. Hankkeet ovat vaikuttaneet huomattavasti myös uusien ja parantuneiden harrastusmahdollisuuksien syntymiseen ja kehittäneet hyvinvointia tukevaa infrastruktuuria ja reitistöjä. Kylätoiminnan kehittämisen ohella esille nousevat myös monet muut yhteisöllisyyden kehittämisen liittyvät teemat, kuten yhdistysten toimintaedellytysten kehittäminen, muiden toimijoiden kanssa verkostoitumisen edistäminen ja osallisuuden kehittyminen. Yhteisöllisyys ja hyvinvointi ovatkin olleet Peräpohjolan Leaderin strategian painopistealueita, joihin on kohdistettu erityisesti hankkeita. Hankkeeseen osallistuvia organisaatioita on raportoitu olleen 359 kappaletta ja hankkeessa mukana olleita muita toimijoita 218. Tuetussa hankkeessa tehtyjä talkootyötunteja puolestaan on raportoitu 27 708 tuntia. Aktivointitilaisuuksiin osallistuneita ihmisiä on ollut 7 459. Hyvinvointiin ja terveyteen liittyvät pienimuotoiset investoinnit ovat olleet myös erityisenä painopisteenä teemahankkeissa ja investointeja on kohdistettu myös erityisesti nuorien tarpeisiin. Etenkin hyvinvointia tukevaa infrastruktuuria ovat olleet mm. rakennettu virikeliikuntapaikka.

VIIHTYVYYS

Peräpohjolan Leaderin alueella viihtyvyyden edistämiseen liittyvät tärkeimmät tulokset ja vaikutukset ovat liittyneet etenkin kylätalojen kehittämiseen, viihtyvyyttä tukevan infrastruktuurin kehittämiseen, vetovoiman parantamiseen ja matkailua tukevan toimintaympäristön kehittämiseen. Ympäristöasioihin liittyen hankkeissa on myös lisätty viihtyisyyttä maiseman ja ympäristönhoidollisin keinoin ja edistetty ympäristöstävällisyyttä. Tähän liittyen indikaattoreissa on raportoitu ympäristöä parantavien toimien määräksi 94 toimenpidettä ja alueella on toteutettu useampia hankkeita, jotka ovat erityisesti kohdistuneet maiseman ja ympäristönhoitoon. Vetovoiman edistämiseen liittyen on niin ikään toteutettu omia hankkeitaan etenkin alueen elinvoiman edistämisen näkökulmasta. Rakennettuja tai kunnostettuja rakennuksia ja rakennelmia on alueella raportoitu 62 kappaletta. Kylätaloja ja kokoontumistiloja on kunnostettu

hankkeissa monipuolisesti. Kylätalojen ja kokoontumistilojen merkitys on tunnustettu tärkeäksi mm. vapaa-ajan ja harrastustoiminnan kannalta, tapahtumien järjestämispaikkana ja yhteisöllisyyden mahdollistajana. Viihtyvyyttä tukevaa infrastruktuuria puolestaan on kehitetty monipuolisesti kylätalojen ohella myös esimerkiksi leikkipaikan rakentamisella ja matkailua tukevaan toimintaympäristöönkin liittyen kalastukseen liittyviä puitteita parantamalla.

Taulukko 25. Peräpohjolan Leaderin rahoittamien hankkeiden raportoimat indikaattorituotokset

Indikaattori	Kaikki yhteensä
Aktivointitilaisuuksiin osallistuneiden määrä yht.	7 459
Hankkeen aikana työllistyneiden määrä yht.	97
Hankkeen tuloksena syntyneiden työpaikkojen lukumäärä, yht.	1
Hankkeeseen osallistuvat organisaatiot	359
Hankkeessa kehitetyt uudet tuotteet ja menetelmät	2
Hankkeessa mukana olevien yritysten määrä	143
Hankkeessa mukana olleiden muiden toimijoiden määrä	218
Julkaistun materiaalin (sis. verkkojulkaisut) lukumäärä	4 100
Laaditut ja päivitettyt suunnitelmat	94
Parantuneista palveluista hyötyvän maaseutuväestön määrä	167 223
Rakennetut/kunnostetut/varustetut rakennukset ja rakennelmat	62
Toimenpiteiden määrä	24
Tuettavan/tuetun verkon liittymien lukumäärä	56
Tuettujen esittelytilaisuuksien (demonstraatio) lukumäärä	19
Tuetussa hankkeessa tehdyt talkootyötunnit	27 708
- joista yli tavoitetason olevat talkootyötunnit	6 191
Tuettujen infotilaisuuksien lukumäärä	85
Uusien toimijoiden määrä	14
Ympäristöä parantavat toimet	94

3. Johtopäätökset ja suositukset

Koko Lapin tasoisesti maaseuturahaston vaikuttavuutta tarkasteltaessa voidaan todeta, että hankkeissa on saatu aikaan varsin laajasti vaikutuksia aikaan arjen sujuvuuden, hyvinvoinnin sekä viihtyvyyden edistämisen saralla. Kyselyjen, haastattelujen sekä dokumenttianalyysin aineistot tukevat toisiaan, ja tulokset vahvistavat myös aiempien tutkimusten löydökset.

Tässä selvityksessä käytettyjen kolmeen edellä mainittuun teemaan liittyvät vaikutukset kytkeytyvät monilta osin myös toisiinsa, eivätkä ole täysin eroteltavissa vain tiettyyn teemaan liittyviksi vaikutuksiksi. Arjen sujuvuuden edistämiseen liittyvinä vaikutuksina korostuivat tässä selvityksessä etenkin palveluiden kehittämiseen ja perusrakenteiden kehittämiseen liittyvät vaikutukset. Palvelut ovat parantuneet, uusia palveluita on syntynyt ja olemassa olevia palveluita on säilytetty. Palvelut konkretisoituvat asukkaille etenkin erilaisten parantuneiden vapaa-ajan ja harrastusmahdollisuuksien kautta sekä kylätalojen ja kokoontumistilojen kunnostuksien kautta. Laajakaistainvestointien toteuttaminen on niin ikään ollut oleellinen arkeen vaikuttava perusrakenteen parannus.

Lappilaisten ihmisten hyvinvointiin puolestaan on vaikutettu etenkin yhteisöllisyyden tukemisen kautta ja harrastus- ja liikuntamahdollisuuksien kehittämisen kautta. Yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia on parannettu huomattavasti ja hankkeissa on luotu merkittävästi edellytyksiä kylä- ja yhdistystoiminnalle. Myös kylätalojen ja kokoontumistilojen kehittäminen kytkeytyy vahvasti yhteisöllisyyden edistämiseen sekä harrastus- ja liikuntatoiminnan kehittämiseen.

Viihtyvyyttä edistävä osaltaan useat ihmisten arkeen ja hyvinvointiinkin vaikuttavat tekijät. Viihtyvyyden edistämisen suhteen vaikutuksissa korostuu infrastruktuurin parannuksien ohella hankkeiden aikaansaamat vaikutukset alueen vetovoiman edistämiseen ja matkailua tukevan toimintaympäristön kehittämiseen. Nämä teemat kokoavat hyvin hankkeiden aikaansaamia vaikutuksia, sillä arjen sujuvuutta ja hyvinvointia edistävät palvelut ja infrastruktuuri palvelevat monilta osin myös matkailijoita ja rakentavat alueen vetovoimaa. Matkailualaa on myös kehitetty huomattavasti toimialalle kohdistuneilla hankkeilla. Alueen vetovoima ja aluebrändi- ja paikkamarkkinointityö on saanut huomattavasti tukea niin matkailualaan kuin infrastruktuuriin liittyvistä hankkeista.

ELY-keskuksen ja Leader-ryhmien rahoittamat hankkeet poikkeavat profiililtaan toisistaan. ELY-keskuksella myönnettävissä olevan rahoituksen määrä mahdollistaa myös kokoluokaltaan isompien hankkeiden rahoittamisen ja keskittymisen useamman tyyppisten hankkeiden rahoittamiseen. ELY-keskuksen rahoitus on luonteeltaan strategisempaa ja laajempiin kokonaisuuksiin keskittyvää. ELY-keskuksen rahoittamien hankkeiden vaikutukset ovat merkittäviä etenkin laajakaistainfrastruktuurin kehittämiseen liittyen, tiedonvälittämisen edistämässä ja paikallisia palveluita laajempien kokonaisuuksien, kuten digitaalisten palveluiden edistämässä. ELY-keskus on alueella monilta osin myös tärkeä mahdollistaja ja rahoittaa myös Leader-ryhmien itse toteuttamia hankkeita. Useat ELY-keskuksen hankkeet ovat olleet myös eräänlaisessa koordinoivassa roolissa, eli rahoitetuilla isommalla hankkeilla on luotu edellytyksiä muille teemaan liittyville ja toisiaan täydentäville paikallisesti rahoitettaville hankkeille. Pienemmällä Leader-ryhmillä yleishyödyllisten hankkeidenkin määrät ovat pienempiä, eikä hankemassasta välttämättä muodostu niin selkeää kuvaa vaikutusten painottumisesta. Vaikutuksia on sen sijaan syntynyt usein laajemmalti yksittäisten ja muutamien hankkeiden yhdistelmien myötä, joka korostaa hankkeiden paikallisesti tärkeää merkitystä.

Leader-ryhmien osalta niin toiminta-alueet kuin paikalliset kehittämisstrategiatkin poikkeavat toisistaan. Tuensaaja-, sidosryhmä- ja asukaskyselyn perusteella voi todeta, että vaikka samat teemat nousevat eri alueilla, erojakin löytyy. Alla olevassa taulukossa 26 on tehty kyselyiden perusteella yhteenvetoa hankkeiden tärkeimmistä tekijöistä, jotka vaikuttavat arjen sujuvuuteen, hyvinvointiin ja terveyteen sekä viihtyvyyteen maaseudulla. Jokaisen ryhmän osalta arjen sujuvuutta tukeva perusrakenne sekä palvelut ovat nostettu tärkeiksi. Siinä missä Pohjoisimman Lapin Leaderin ja Leader Tunturi-Lapin osalta liiketoiminnan kehittäminen nostettiin tärkeiksi, Outokairan ja Peräpohjolan alueilla osaamisen kehittäminen mainittiin usein. Jokaisen ryhmän osalta kehittämissuhteiden luoman yhteisöllisyyden nähtiin vaikuttavan positiivisesti hyvinvointiin ja terveyteen. Pohjoisimman Lapin Leaderin ja Leader Tunturi-Lapin alueella perusrakenne sekä hyvinvointia ja terveyttä tukevat harrastus- ja liikuntamahdollisuudet sekä reitistöt koettiin myös tärkeinä. Sen sijaan Outokairan ja Peräpohjolan alueella korostui kylätoiminnan kehittäminen. Viihtyvyyttä maaseudulla nähtiin jokaisen ryhmän osalta parantaneen erityisesti matkailun toimintaympäristön kehittäminen sekä viihtyvyyttä lisäävä perusrakenne. Myös kylätalot nähtiin tärkeinä lisäämään viihtyvyyttä maaseudulla.

Taulukko 26 Kehittämishankkeiden tärkeimmät vaikutukset Leader-ryhmittäin

Leader-ryhmä	Vaikutukset arjen sujuvuuteen	Vaikutukset hyvinvointiin ja terveyteen	Vaikutukset viihtyvyyteen maaseudulla
Pohjoisimman Lapin Leader	Perusrakenne Palvelut Liiketoiminta ja yrittäjyys	Yhteisöllisyys Perusrakenne Harrastus- ja liikuntamahdollisuudet	Matkailun toimintaympäristön kehittäminen Kylätalot Perusrakenne
Leader Tunturi-Lappi	Palvelut Perusrakenne Liiketoiminta	Yhteisöllisyys Perusrakenne Reitistöt	Perusrakenne Matkailun toimintaympäristön kehittäminen Ympäristön tilan parantuminen
Outokaira tuottamhan	Palvelut Perusrakenne Osaamisen kehittyminen	Yhteisöllisyys Yhdistysten toimintaedellytysten kehittäminen Kylätoiminnan kehittäminen	Matkailun toimintaympäristön kehittäminen Perusrakenne Kylätalot
Peräpohjolan Leader	Palvelut Perusrakenne Osaamisen kehittyminen	Kylätoiminnan kehittäminen Yhteisöllisyys Harrastusmahdollisuudet	Kylätalot Perusrakenne Matkailun toimintaympäristön kehittäminen

Laajakaistainvestointien aikaansaamat vaikutukset ovat monipuolisesti ja laajasti tunnistettuja. Vaikutukset ulottuvat laajasti asukkaiden arjen sujuvuuteen, viihtyvyyteen ja ovat merkittäviä myös alueiden vetovoiman kannalta. Laajakaistan merkitys sujuvan etätyöskentelyn ja monipaikkaisuuden mahdollistajana on tärkeä. Samoin vetovoiman kannalta laajakaista vahvistaa alueen houkuttelevuutta. Arjen sujuvuuden kannalta digitaalisten palveluiden hyödyntäminen ja samoin digitaalisiin palveluihin liittyvien kehittämismahdollisuuksien näkökulmasta laajakaistayhteydet ovat niin ikään merkittävässä roolissa.

Suositus: Sujuvien ja nopeiden yhteyksien merkitys kasvaa edelleen ja laajakaistan kattavuutta sekä yhteyksien rakentamisen edellytyksiä on edelleen tärkeää edistää.

Leader-ryhmien osalta erilaiset yhdistykset eivät useinkaan ole euromääräisesti tarkasteltuna suurimpia hanketoteuttajia, mutta yhdistykset ovat elintärkeitä Leader-ryhmien toiminnalle. Yhdistystoimijoiden laaja kirjo näkyy sen sijaan useina pienempinä hankkeina, joista muodostuu kuitenkin vaikuttavuudenkin kannalta merkittävä kokonaisuus. Yhdistystoimijoiden kautta toteutettavien hankkeiden merkitys ja vaikutukset paikallisyhteisöille ovat tärkeitä. Yhteisöllisyyden kehittyminen, kylätoiminnan kehittyminen, yhdistystoiminnan toimintaedellytysten tukeminen sekä osallisuuden paraneminen olivat tässä selvityksessä laajalti tunnistettavissa olevia vaikutuksia, jotka konkretisoituivat useasti nimenomaan yhdistystoimijoiden toteuttamiin hankkeisiin. Yhdistystoiminnan osalta myös nuorten vapaa-ajan ja harrastusmahdollisuuksien kehittyminen, osallistaminen ja aktivoiminen ovat merkittäviä vaikutuksia ja samalla investointeja tulevaisuuteen.

Suositus: Yhdistystoimijoiden aktivoimista, yhdistysten toimintamahdollisuuksien parantamista ja tukimahdollisuuksien hyödyntämisen edistämistä on tärkeää edelleen kehittää. Nuorten erityinen huomioiminen ja sitouttaminen yhdistysten hankkeiden ja teemahankkeiden kautta on olennaista myös yhdistystoiminnan jatkuvuuden näkökulmasta.

Kaikissa Lapin Leader-ryhmissä on kohdennettu huomattava osuus rahoituksesta maaseudun palveluiden kehittämiseen. Leader-ryhmien alueilla onkin rahoitettu hyvin monipuolisesti pieninfrastruktuurin kehittämistä, kylätalojen ja kokoontumistilojen kunnostamista sekä erilaisia vapaa ajan ja harrastustoiminnan edellytyksiä. Hankkeissa korostuvat myös alueella tärkeiden matkailu- ja luonnontuotealaan liittyvä kehittäminen. Samankaltaisia hankkeita on toteutettu useiden eri Leader-ryhmien alueilla. Maaseudun palveluihin ja vapaa-aika ja matkailuinvestointeihin liittyvän rahoituksen merkitys on jatkossakin suurta sekä elinvoiman kehittämisen näkökulmasta että korjausvelan, investointitarpeiden ja muun rahoituksen haasteellisen saatavuuden vuoksi.

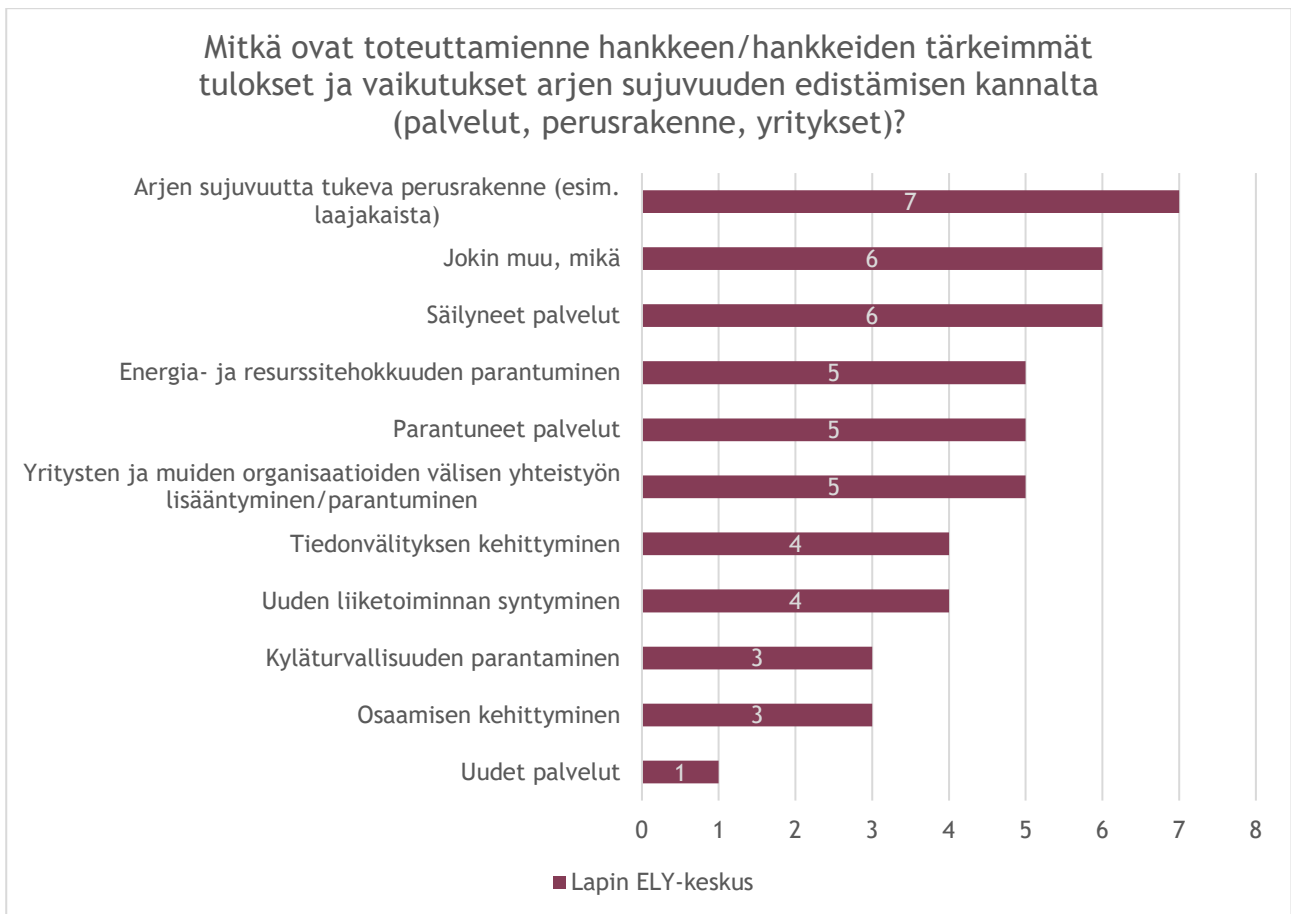
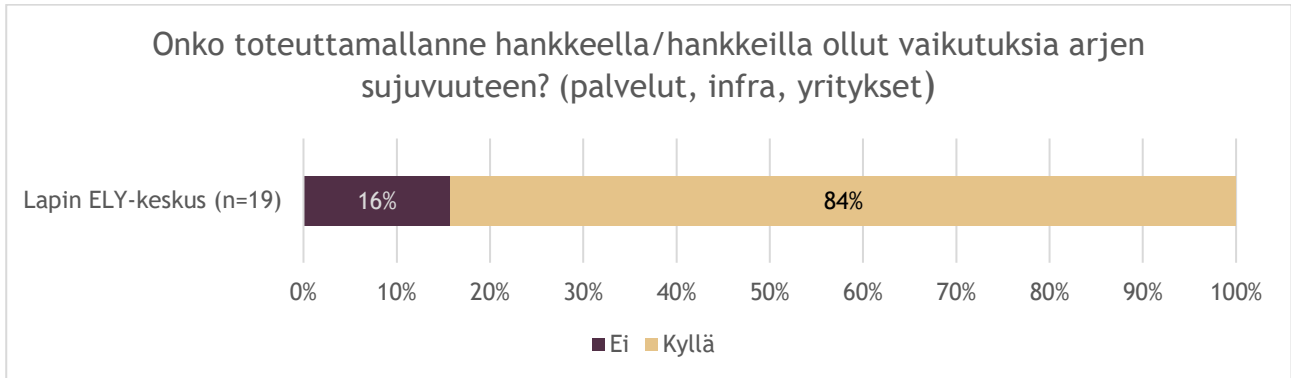
Suositus: Pieninfrastruktuurin kehittämishankkeissa kannattaa kiinnittää erityistä huomiota hyvien käytäntöjen ja toimintamallien jakamiseen sekä alueiden sisällä että alueiden välillä. Hankkeissa kannattaa myös panostaa rohkeasti uusiutumiseen, innovatiivisuuteen ja kokeiluihin sekä mahdollisuuksien mukaan huomioida kehittämistoimien suuntautuminen laajemmalti myös vahvempien toimialojen, kuten matkailu- ja luonnontuotealojen ulkopuolelle.

4. Liitteet

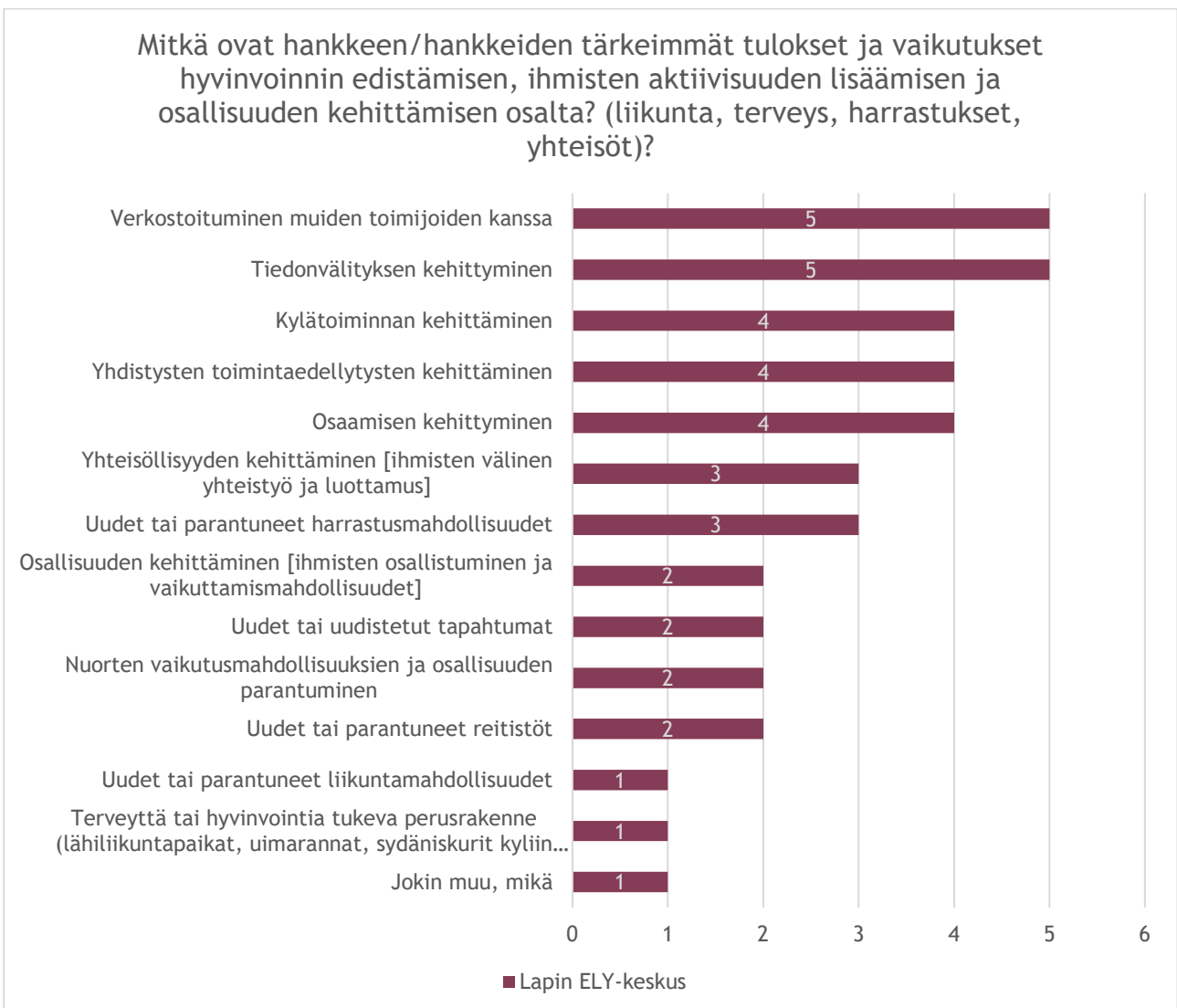
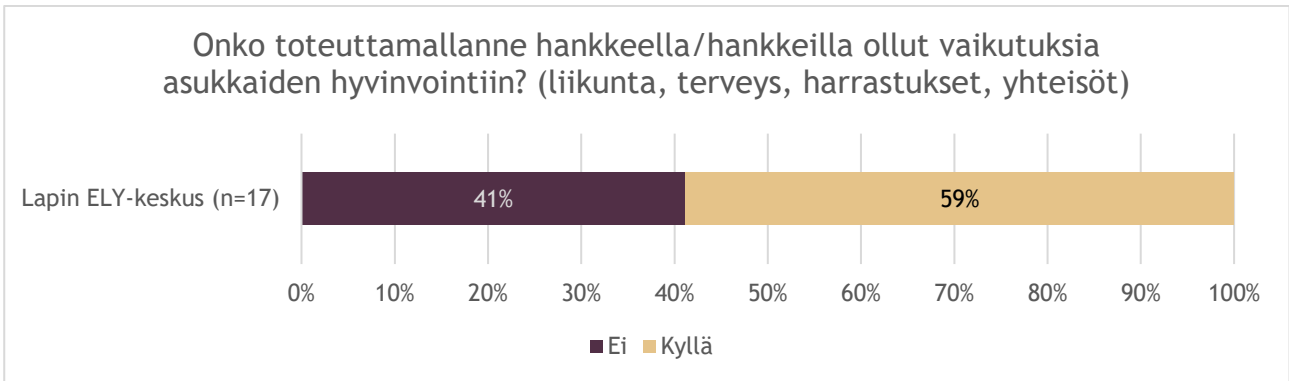
Liite 1. Tuensaajakysely

Lapin ELY-keskus

ARJEN SUJUVUUS

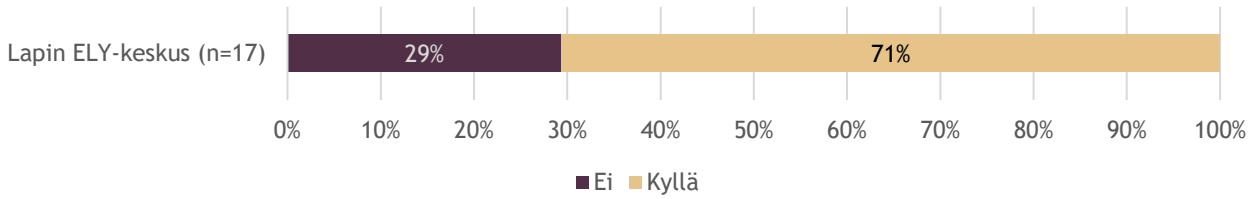

HYVINVOINTI

VIIHTYVYYS

Onko toteuttamallanne hankkeella/hankkeilla ollut vaikutuksia viihtyvyyden edistämiseen? (ympäristö, luonto, asuminen, saavutettavuus)

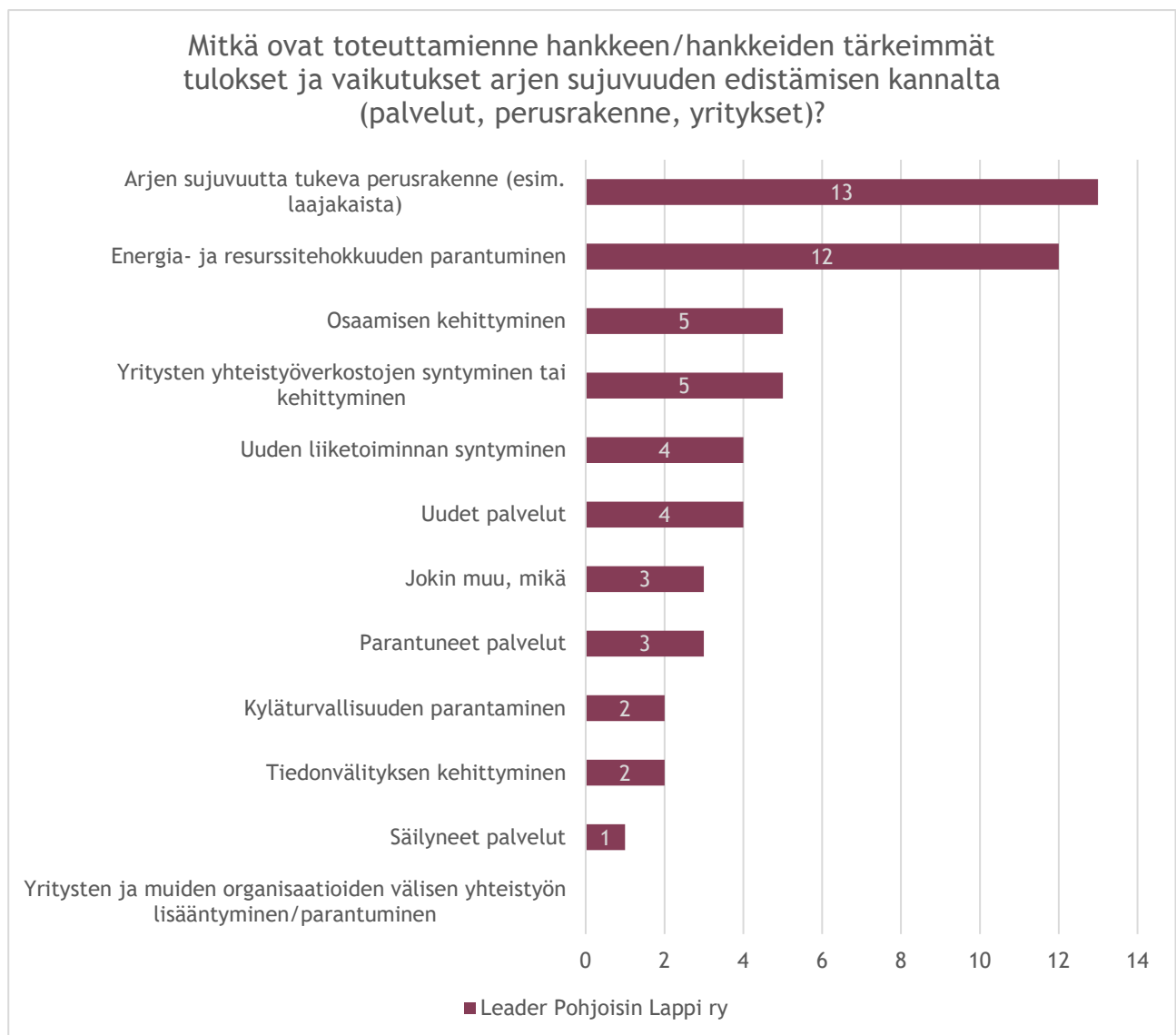
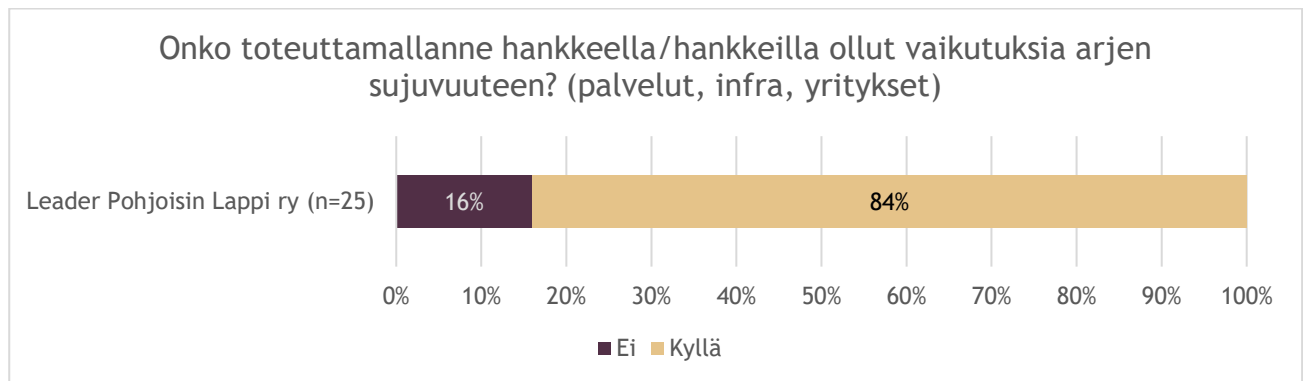

Mitkä ovat hankkeen/hankkeiden tärkeimmät tulokset ja vaikutukset viihtyvyyden edistämisen osalta (ympäristö, luonto, asuminen, saavutettavuus)?

Leader Pohjoisin Lappi

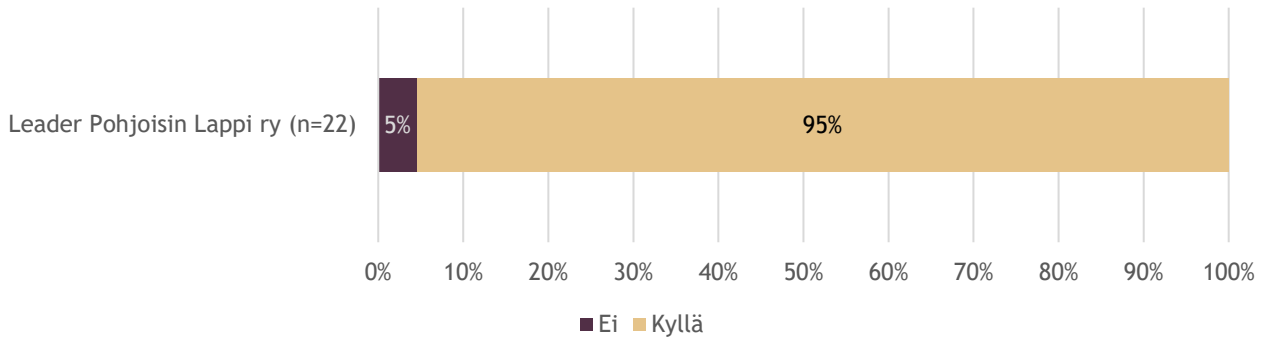
ARJEN SUJUUVUUS

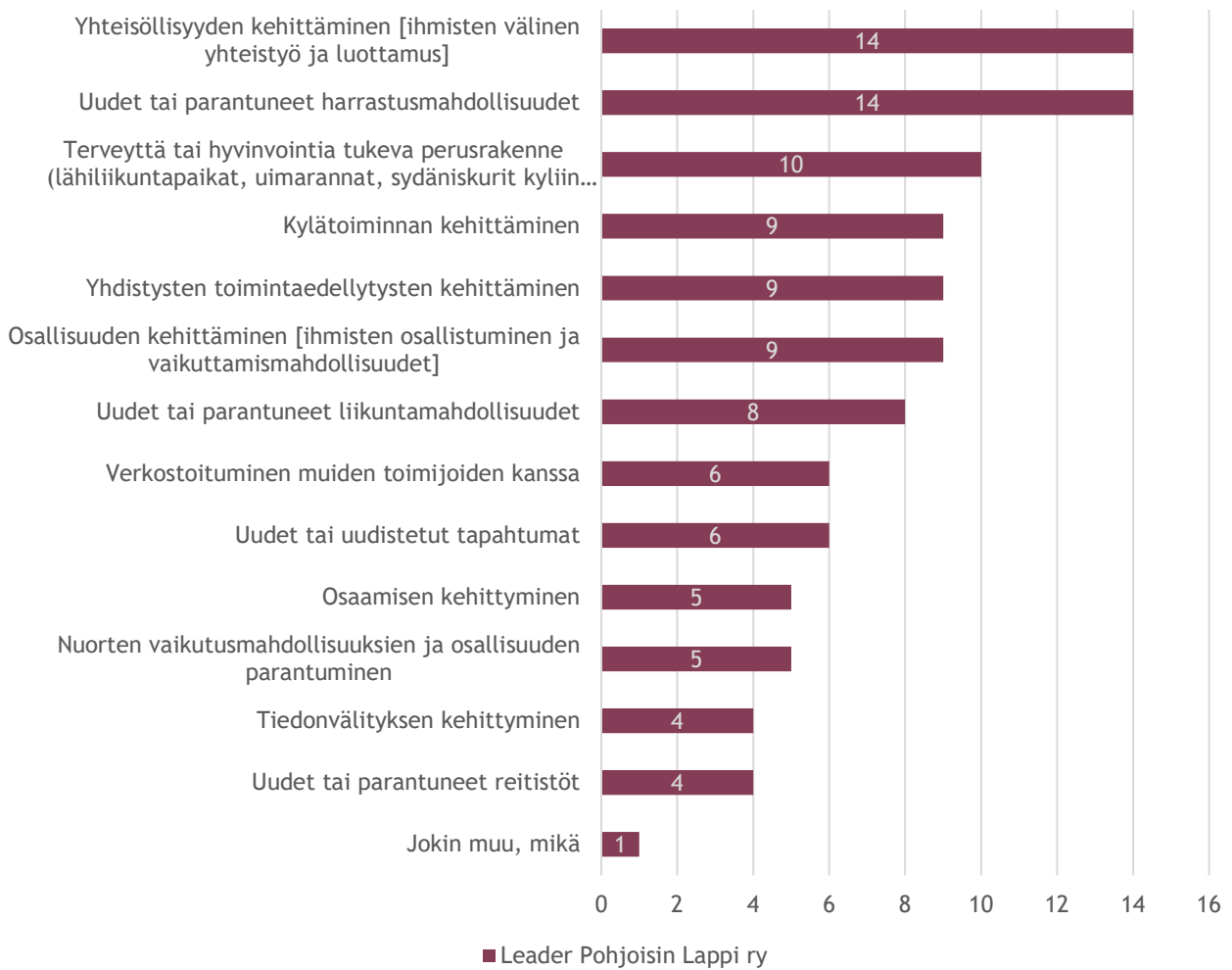
HYVINVOINTI

Onko toteuttamallanne hankkeella/hankkeilla ollut vaikutuksia asukkaiden hyvinvointiin? (liikunta, terveys, harrastukset, yhteisöt)

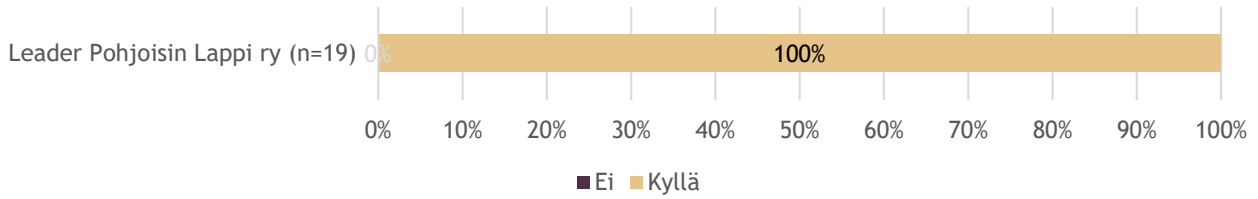

Mitkä ovat hankkeen/hankkeiden tärkeimmät tulokset ja vaikutukset hyvinvoinnin edistämisen, ihmisten aktiivisuuden lisäämisen ja osallisuuden kehittämisen osalta? (liikunta, terveys, harrastukset, yhteisöt)?

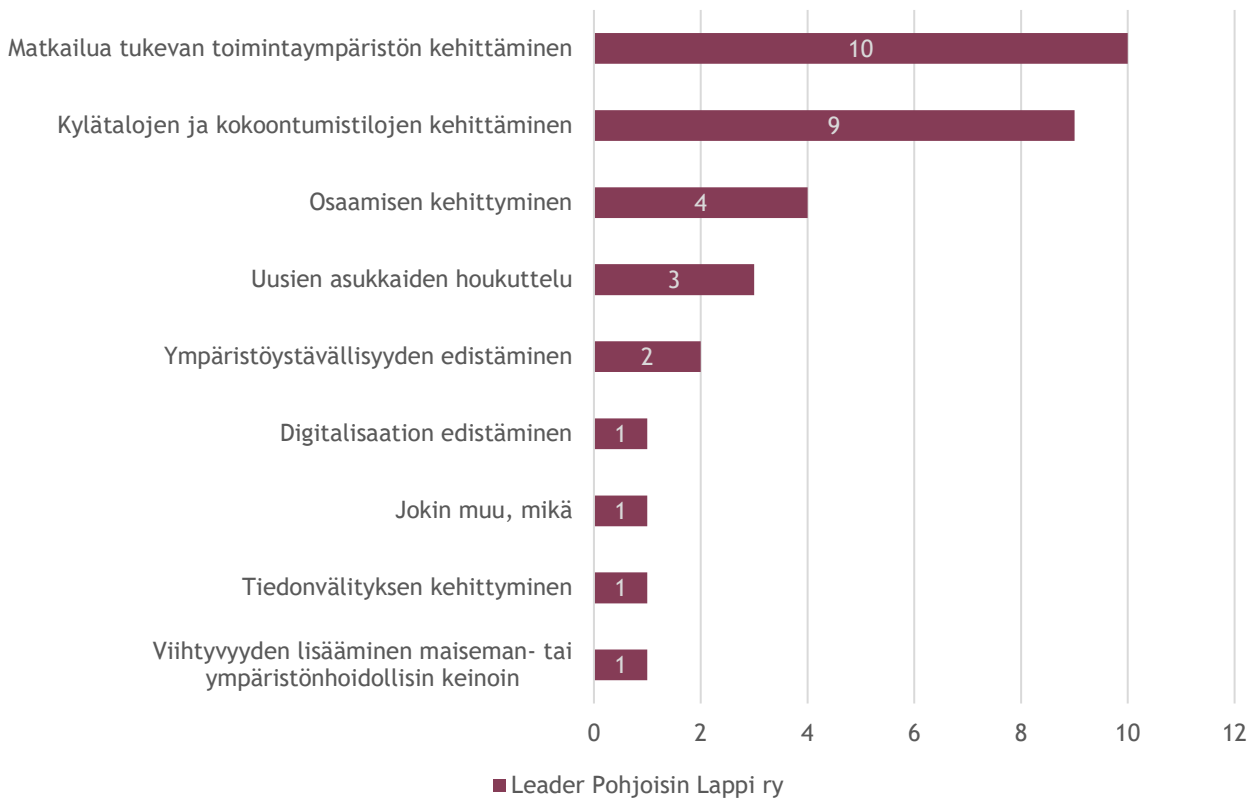

VIIHTYVYYS

Onko toteuttamallanne hankkeella/hankkeilla ollut vaikutuksia viihtyvyyden edistämiseen? (ympäristö, luonto, asuminen, saavutettavuus)

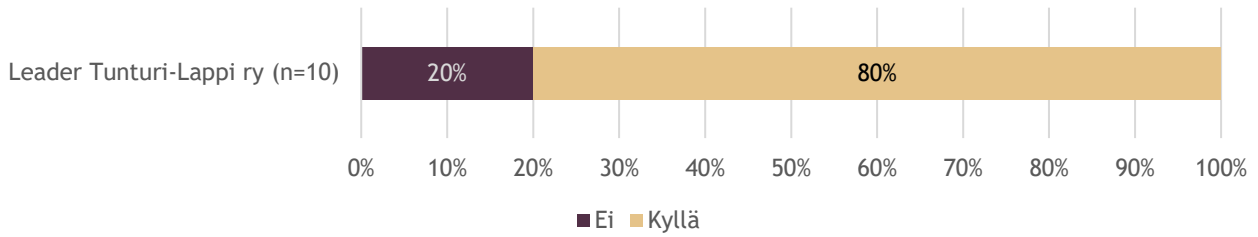
Mitkä ovat hankkeen/hankkeiden tärkeimmät tulokset ja vaikutukset viihtyvyyden edistämisen osalta (ympäristö, luonto, asuminen, saavutettavuus)?

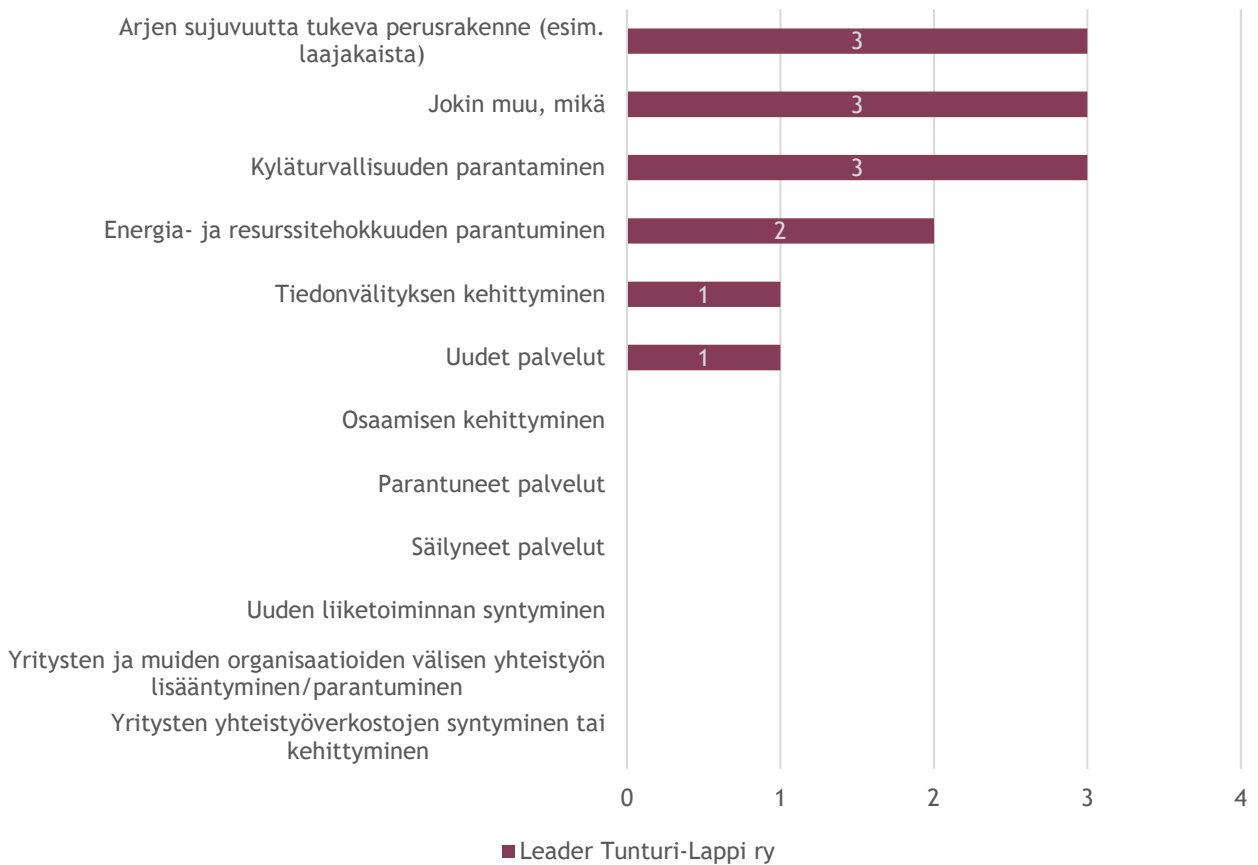
Leader Tunturi-Lappi

ARJEN SUJUVUUS

Onko toteuttamallanne hankkeella/hankkeilla ollut vaikutuksia arjen sujuvuuteen? (palvelut, infra, yritykset)

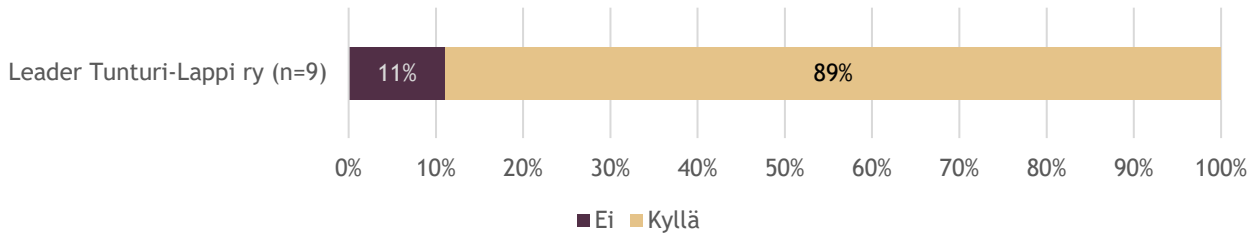

Mitkä ovat toteuttamienne hankkeen/hankkeiden tärkeimmät tulokset ja vaikutukset arjen sujuvuuden edistämisen kannalta (palvelut, perusrakenne, yritykset)?

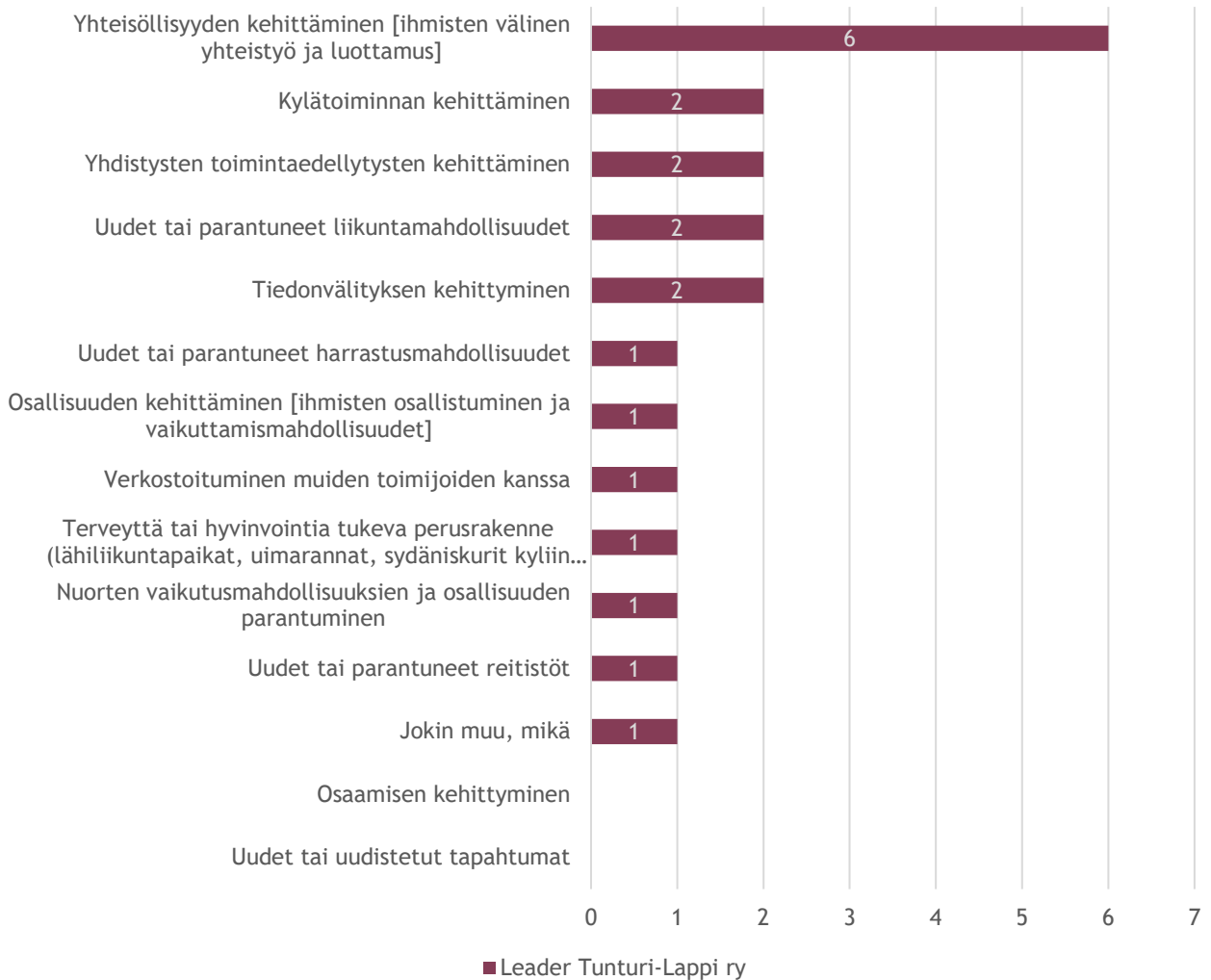

HYVINVOINTI

Onko toteuttamallanne hankkeella/hankkeilla ollut vaikutuksia asukkaiden hyvinvointiin? (liikunta, terveys, harrastukset, yhteisöt)

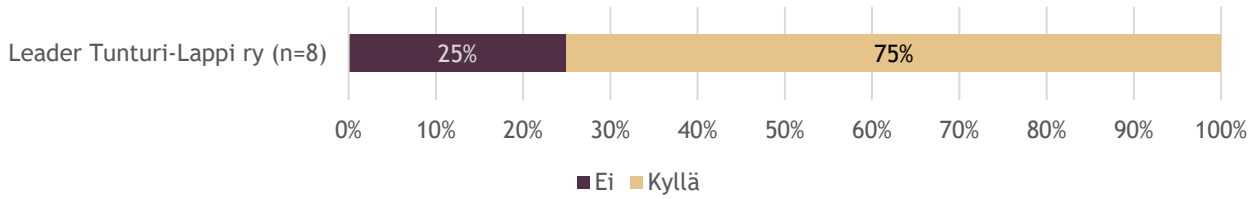

Mitkä ovat hankkeen/hankkeiden tärkeimmät tulokset ja vaikutukset hyvinvoinnin edistämisen, ihmisten aktiivisuuden lisäämisen ja osallisuuden kehittämisen osalta? (liikunta, terveys, harrastukset, yhteisöt)?

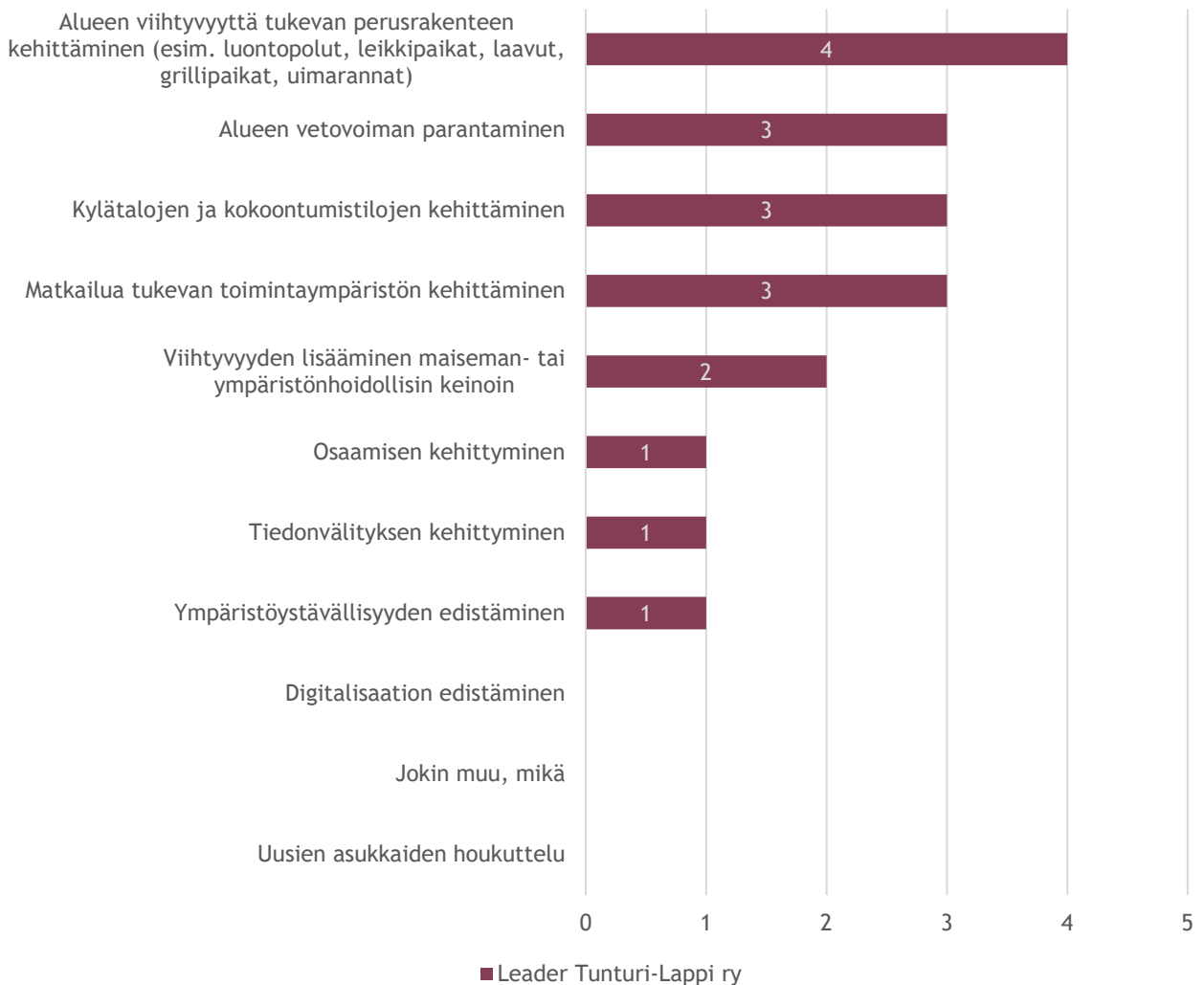

VIIHTYVYYS

Onko toteuttamallanne hankkeella/hankkeilla ollut vaikutuksia viihtyvyyden edistämiseen? (ympäristö, luonto, asuminen, saavutettavuus)

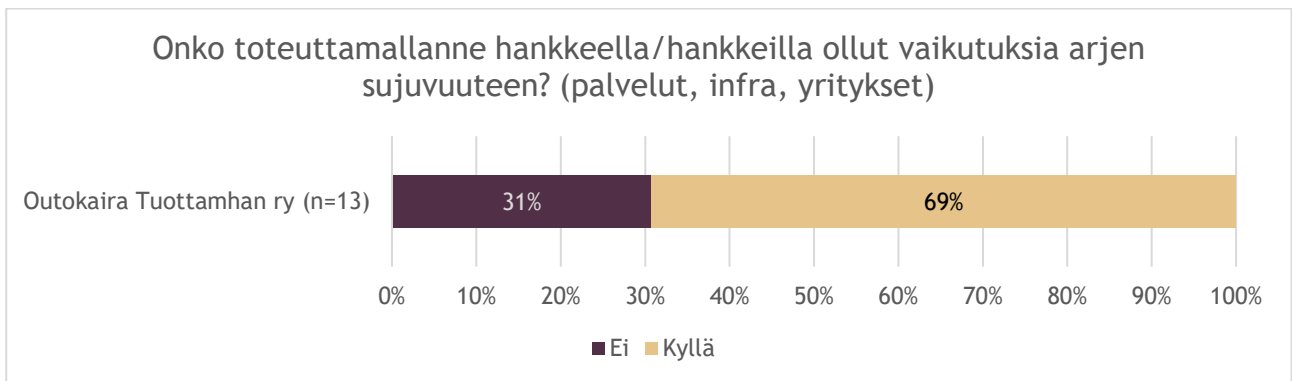

Mitkä ovat hankkeen/hankkeiden tärkeimmät tulokset ja vaikutukset viihtyvyyden edistämisen osalta (ympäristö, luonto, asuminen, saavutettavuus)?

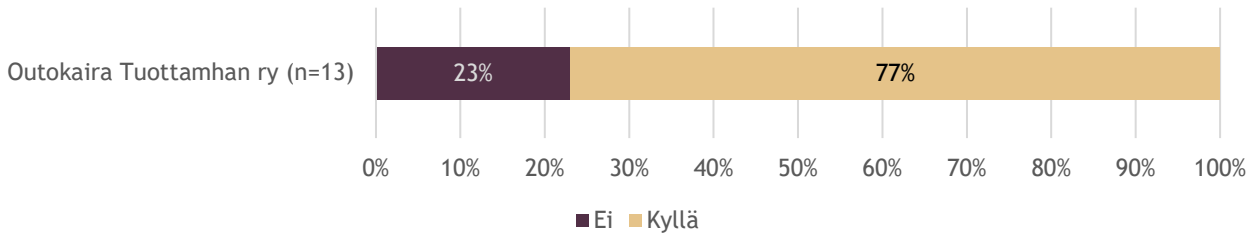
Outokaira Tuottamhan

ARJEN SUJUVUUS

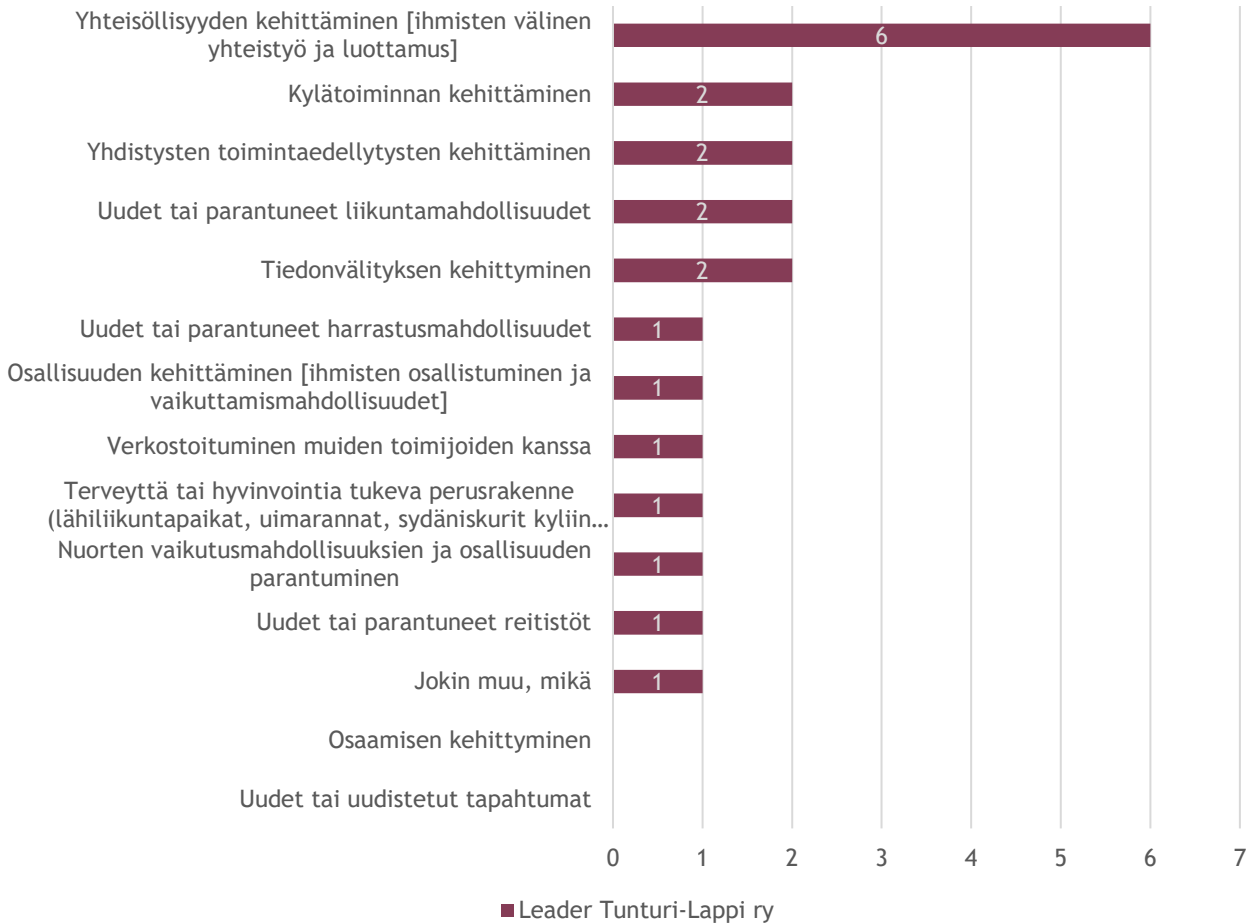

HYVINVOINTI

Onko toteuttamallanne hankkeella/hankkeilla ollut vaikutuksia asukkaiden hyvinvointiin? (liikunta, terveys, harrastukset, yhteisöt)

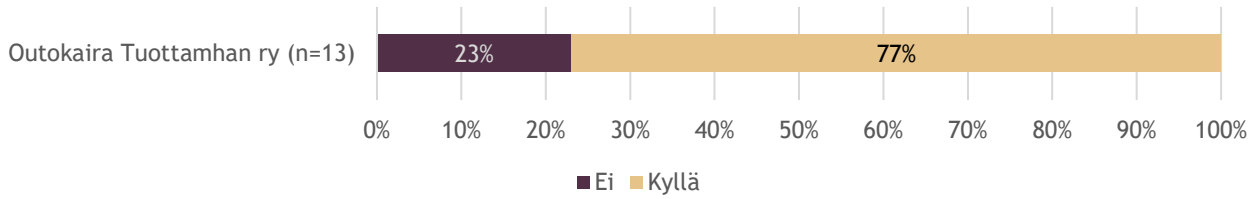

Mitkä ovat hankkeen/hankkeiden tärkeimmät tulokset ja vaikutukset hyvinvoinnin edistämisen, ihmisten aktiivisuuden lisäämisen ja osallisuuden kehittämisen osalta? (liikunta, terveys, harrastukset, yhteisöt)?

VIIHTYVYYS

Onko toteuttamallanne hankkeella/hankkeilla ollut vaikutuksia viihtyvyyden edistämiseen? (ympäristö, luonto, asuminen, saavutettavuus)

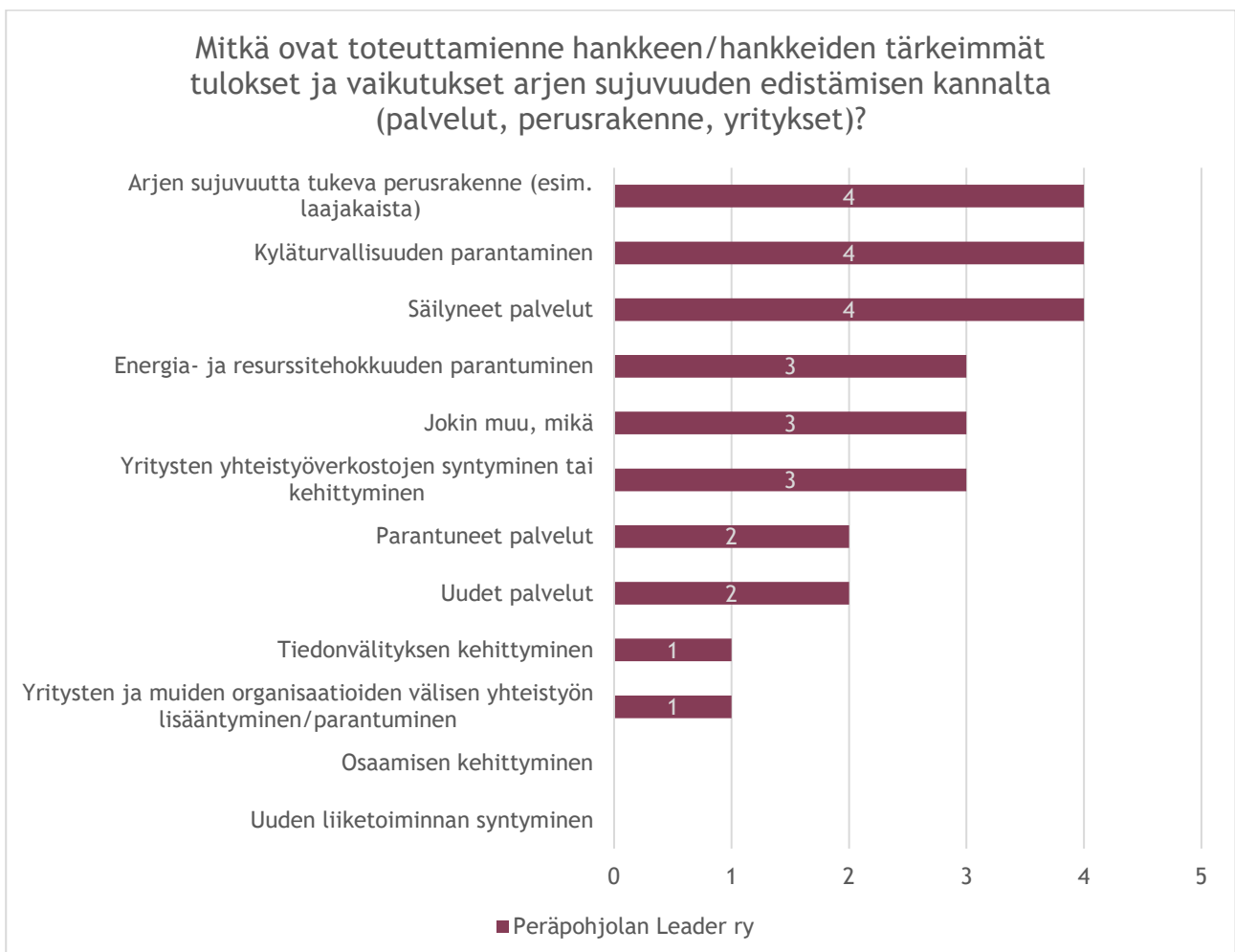
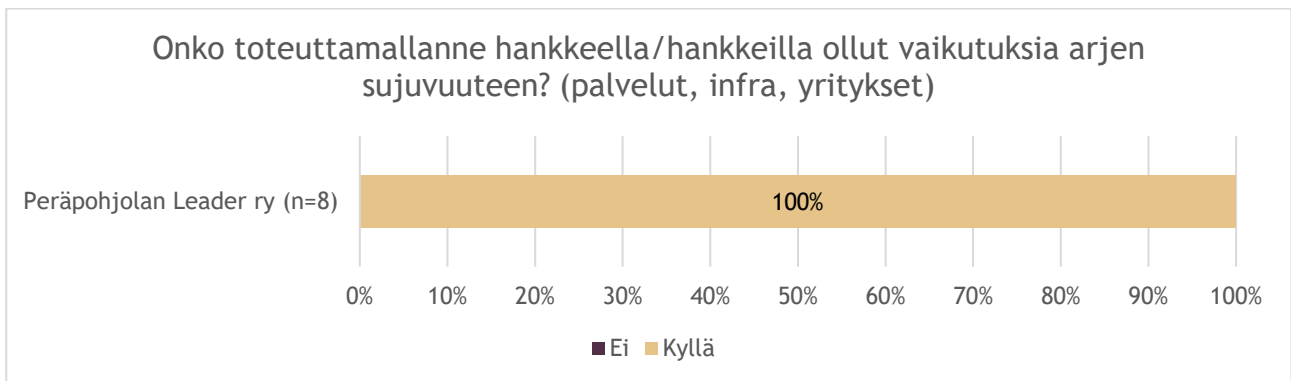
Mitkä ovat hankkeen/hankkeiden tärkeimmät tulokset ja vaikutukset viihtyvyyden edistämisen osalta (ympäristö, luonto, asuminen, saavutettavuus)?

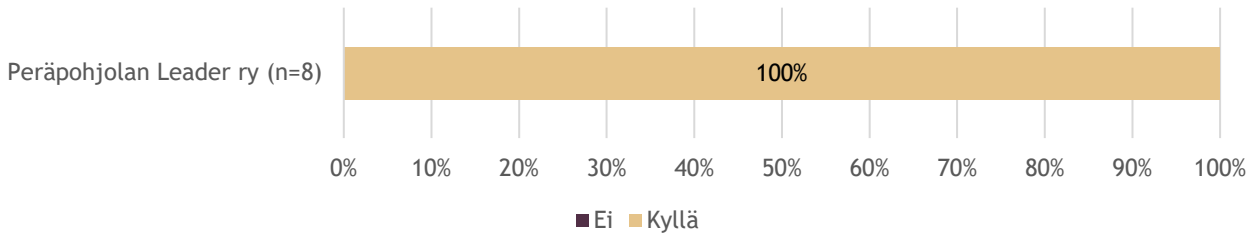
Peräpohjolan Leader

ARJEN SUJUVUUS

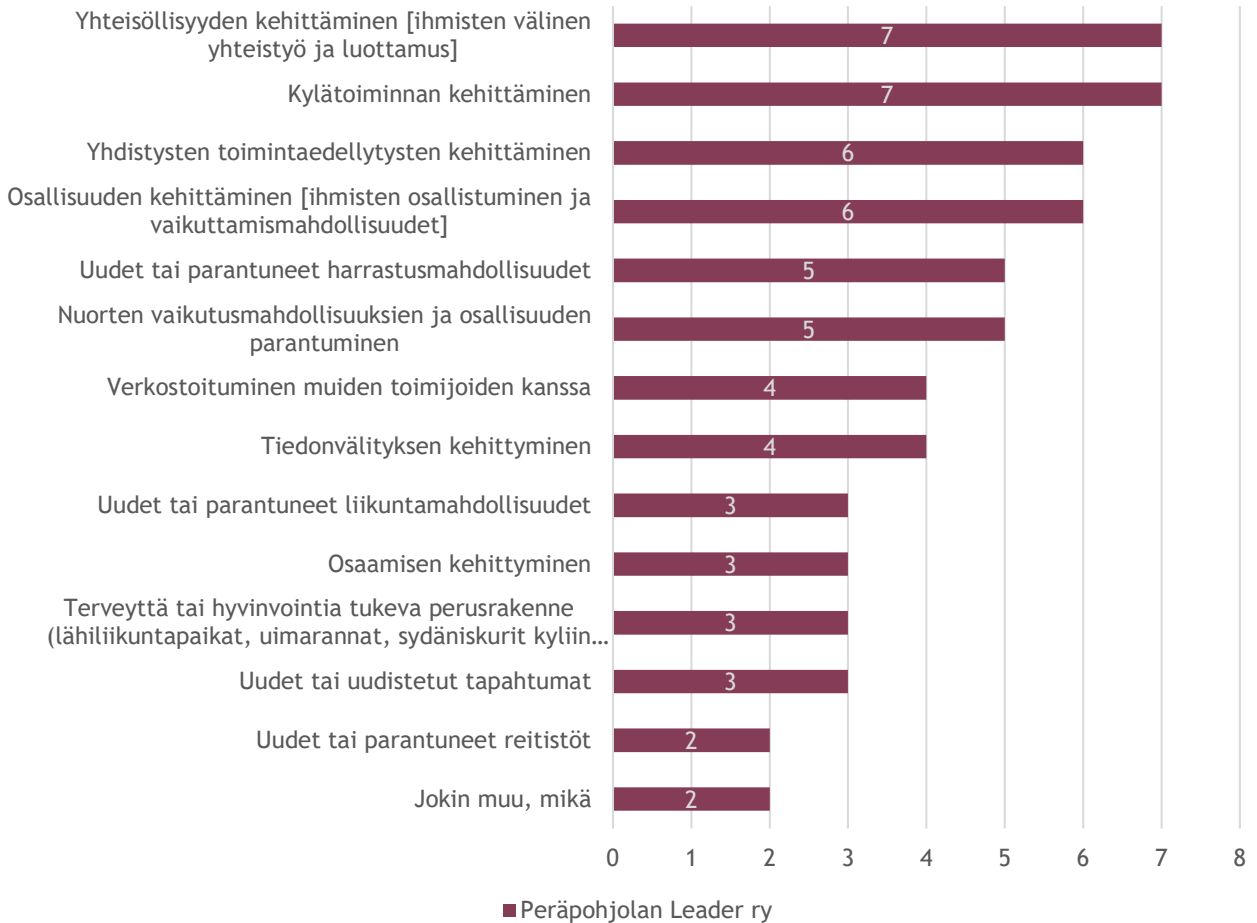

HYVINVOINTI

Onko toteuttamallanne hankkeella/hankkeilla ollut vaikutuksia asukkaiden hyvinvointiin? (liikunta, terveys, harrastukset, yhteisöt)

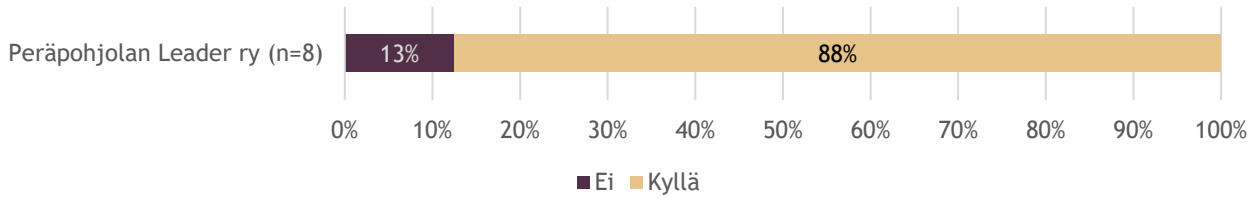

Mitkä ovat hankkeen/hankkeiden tärkeimmät tulokset ja vaikutukset hyvinvoinnin edistämisen, ihmisten aktiivisuuden lisäämisen ja osallisuuden kehittämisen osalta? (liikunta, terveys, harrastukset, yhteisöt)?

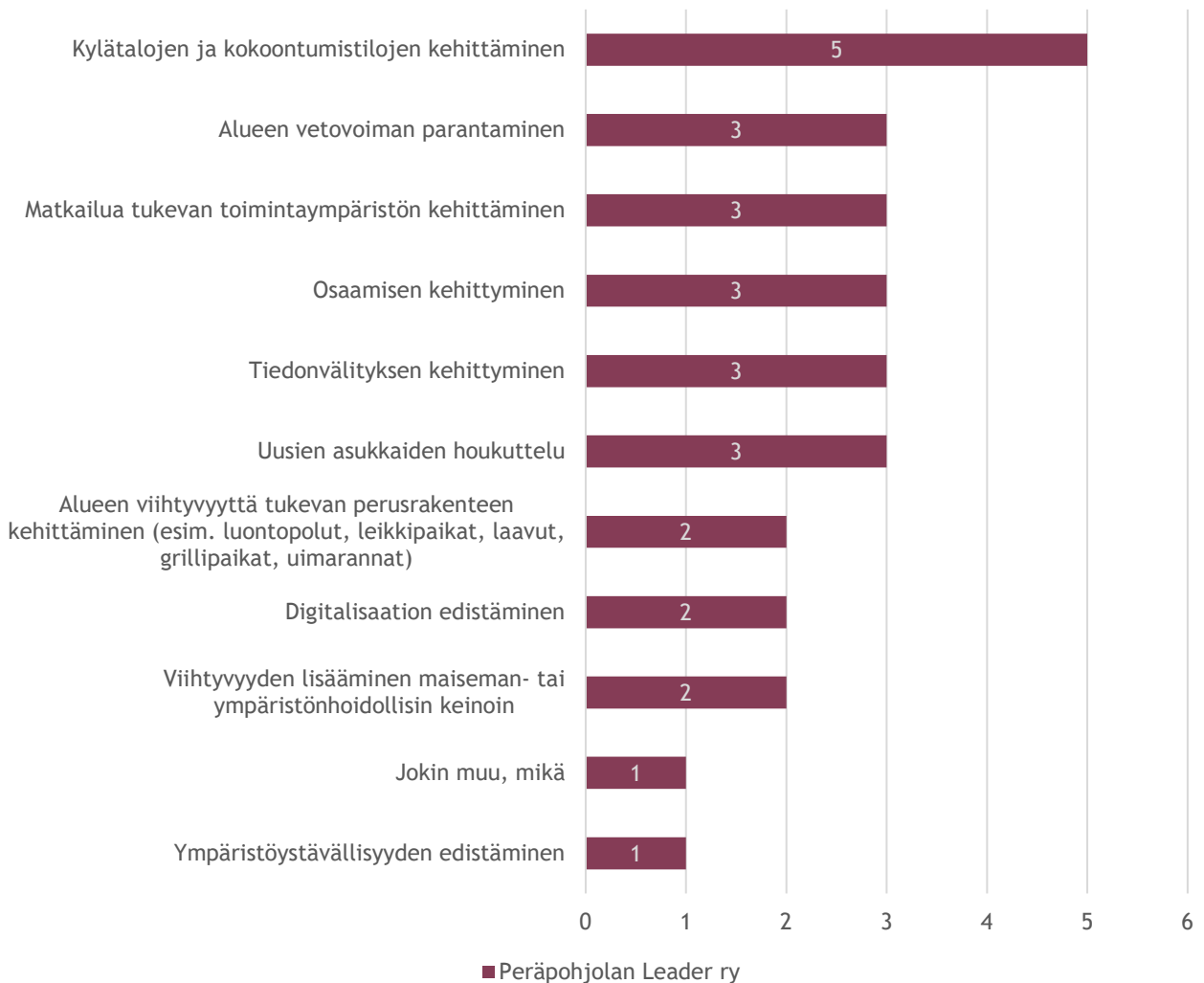

VIIHTYVYYS

Onko toteuttamallanne hankkeella/hankkeilla ollut vaikutuksia viihtyvyyden edistämiseen? (ympäristö, luonto, asuminen, saavutettavuus)

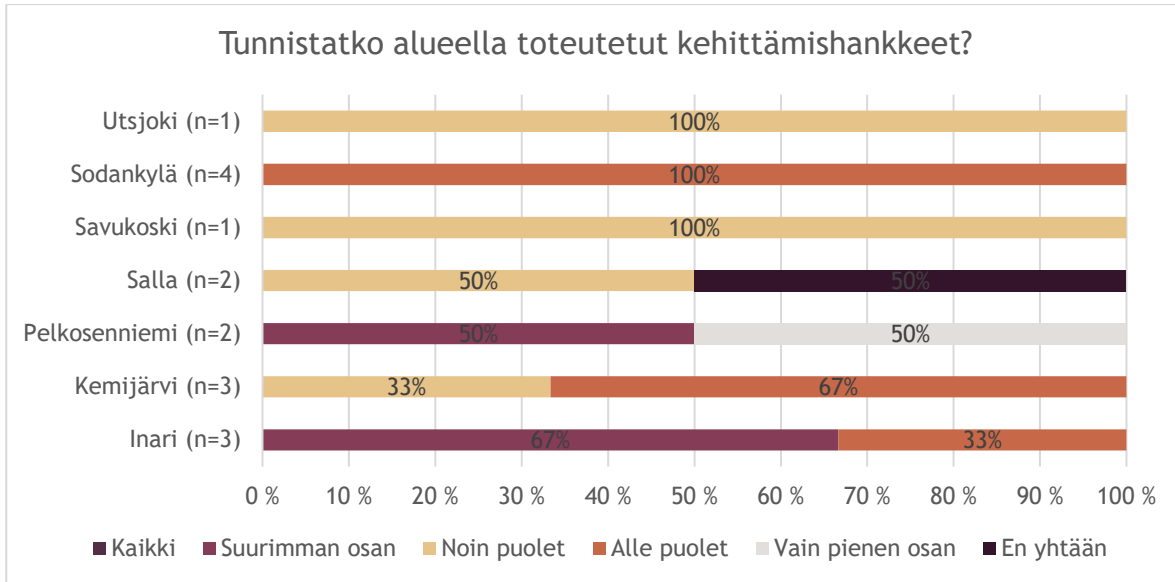

Mitkä ovat hankkeen/hankkeiden tärkeimmät tulokset ja vaikutukset viihtyvyyden edistämisen osalta (ympäristö, luonto, asuminen, saavutettavuus)?

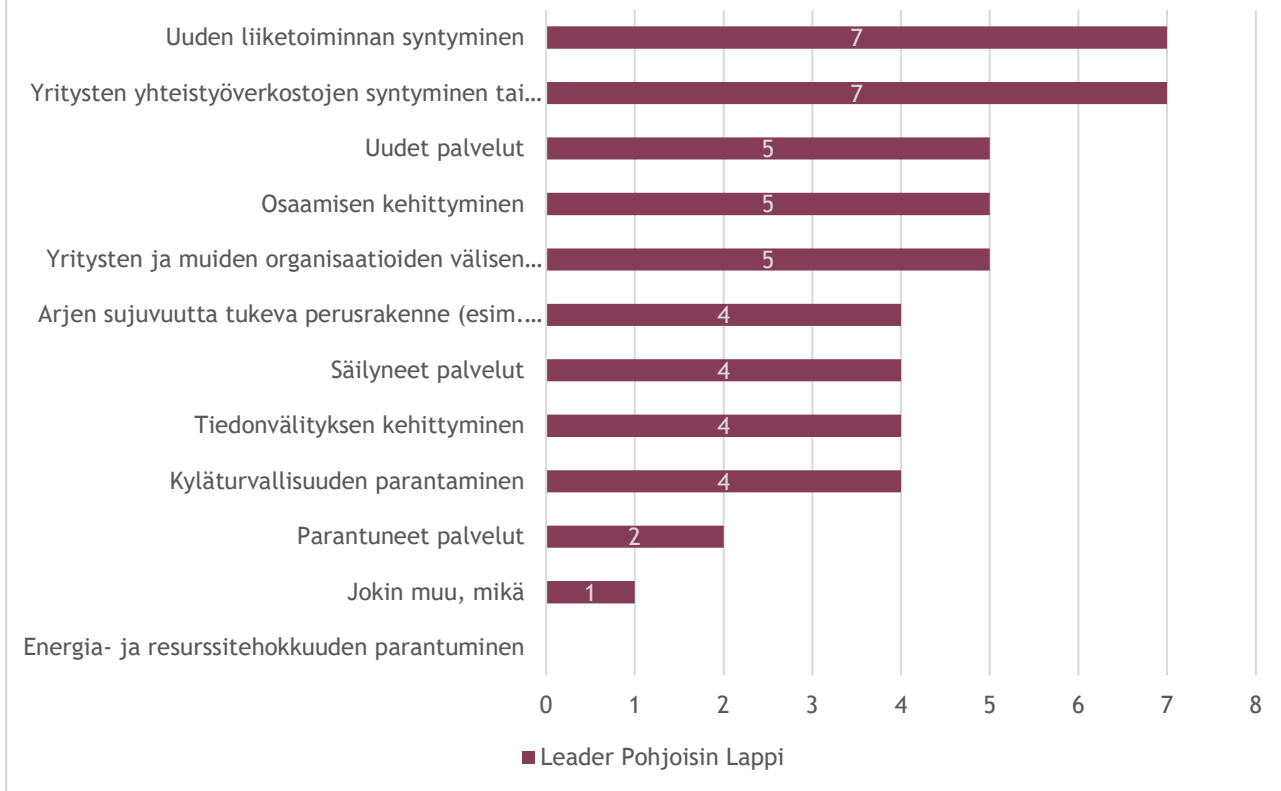
Liite 2. Avoin kysely

Leader Pohjoisin Lappi

ARJEN SUJUVUUS

Mitkä ovat maaseuturahaston hankkeiden tärkeimmät tulokset ja vaikutukset arjen sujuvuuden edistämisen kannalta oman kuntasi alueella (palvelut, perusrakenne, yritykset)?

HYVINVOINTI

Mitkä ovat maaseuturahaston hankkeiden tärkeimmät tulokset ja vaikutukset hyvinvoinnin edistämisen, ihmisten aktiivisuuden lisäämisen ja osallisuuden kehittämisen osalta oman kuntasi alueella? (liikunta, terveys, harrastukset, yhteisöt)?

VIIHTYVYYS

Mitkä ovat maaseuturahaston hankkeiden tärkeimmät tulokset ja vaikutukset viihtyvyyden edistämisen osalta oman kuntasi alueella (ympäristö, luonto, asuminen, saavutettavuus)?

Leader Tunturi-Lappi

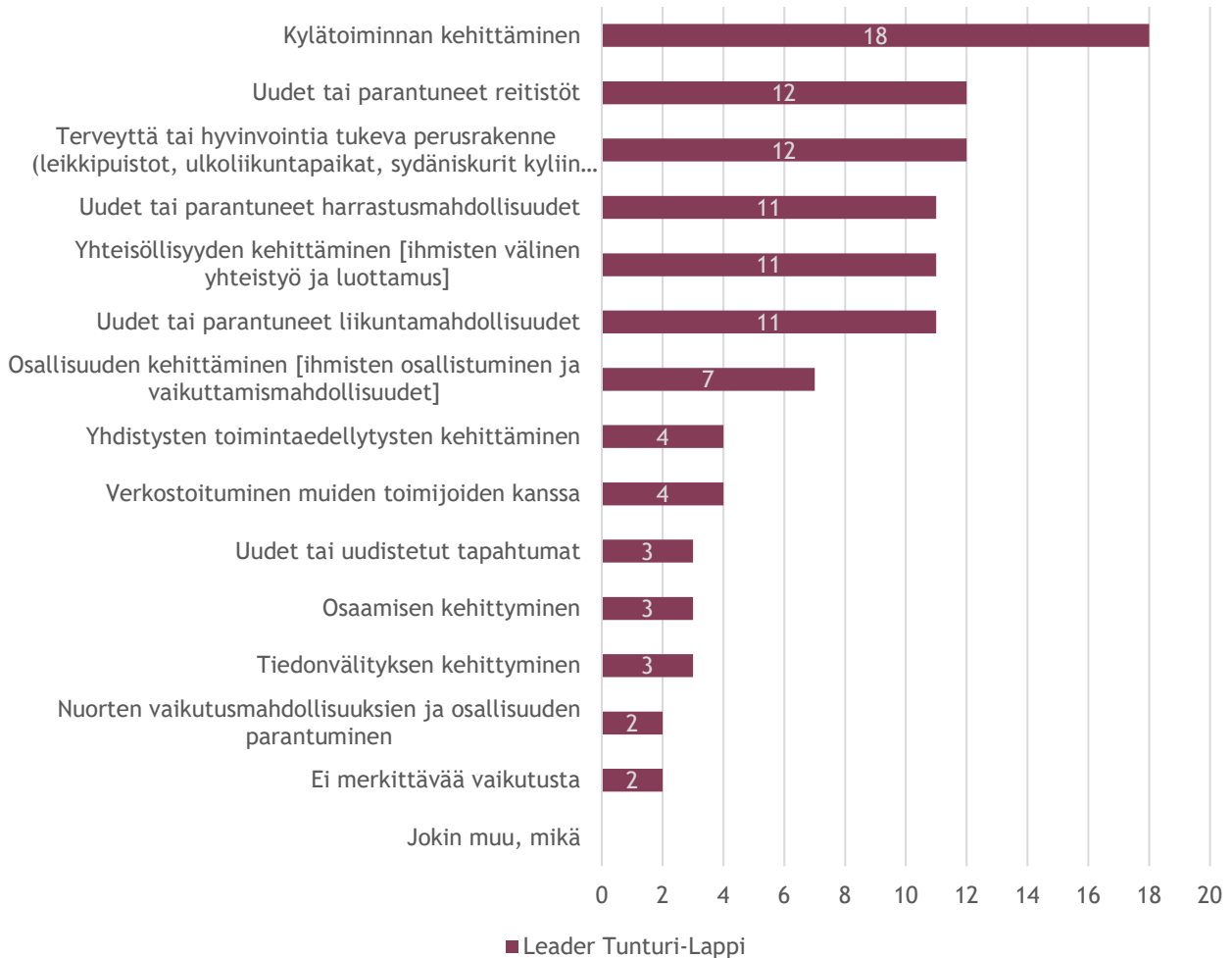
ARJEN SUJUVUUS

HYVINVOINTI

Mitkä ovat maaseuturahaston hankkeiden tärkeimmät tulokset ja vaikutukset hyvinvoinnin edistämisen, ihmisten aktiivisuuden lisäämisen ja osallisuuden kehittämisen osalta oman kuntasi alueella? (liikunta, terveys, harrastukset, yhteisöt)?

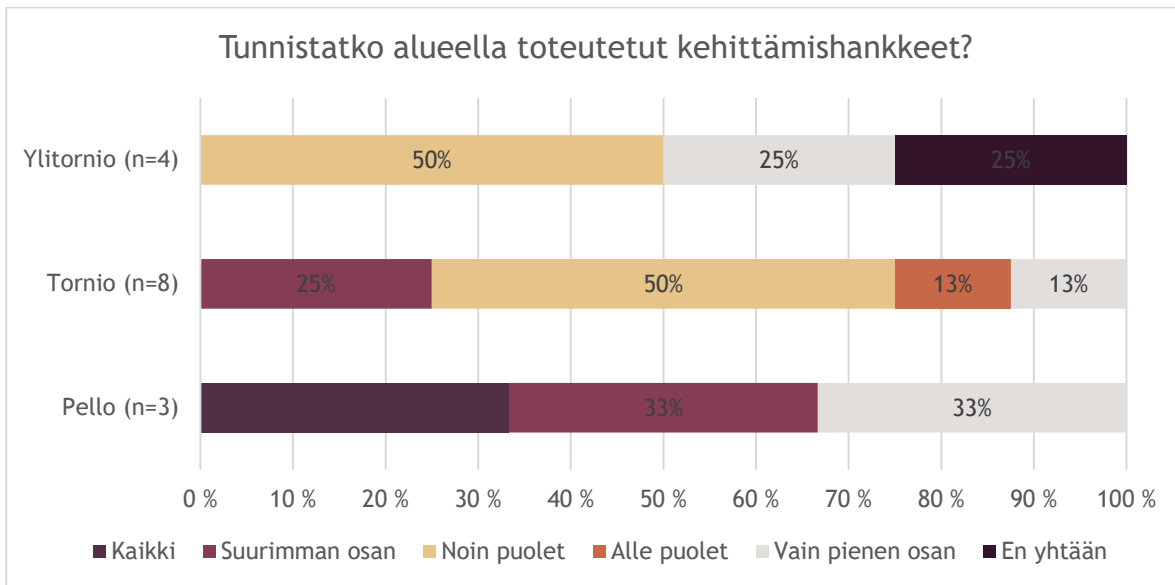

VIIHTYVYYS

Mitkä ovat maaseuturahaston hankkeiden tärkeimmät tulokset ja vaikutukset viihtyvyyden edistämisen osalta oman kuntasi alueella (ympäristö, luonto, asuminen, saavutettavuus)?

Outokaira Tuottamhan

ARJEN SUJUVUUS

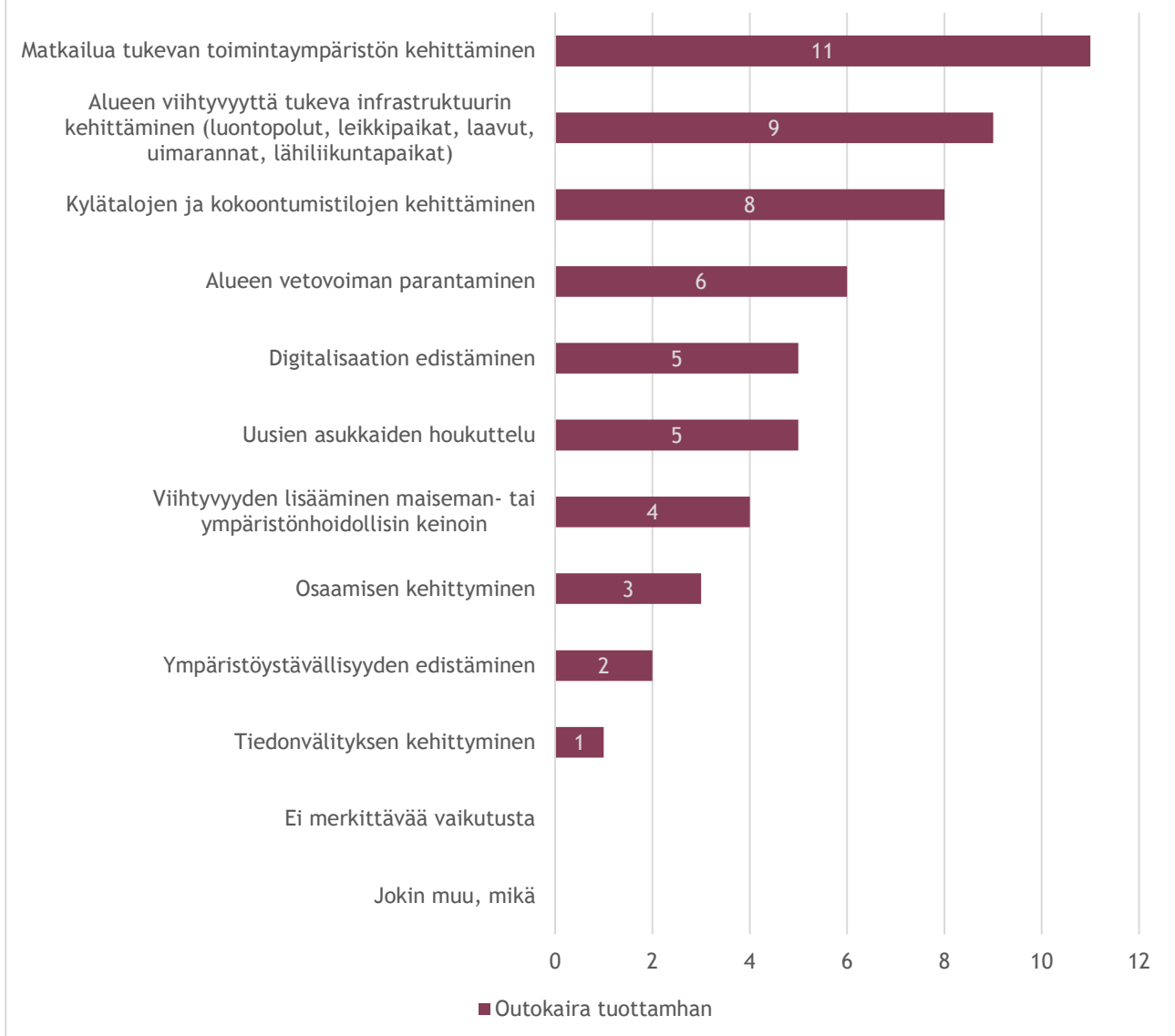

HYVINVOINTI

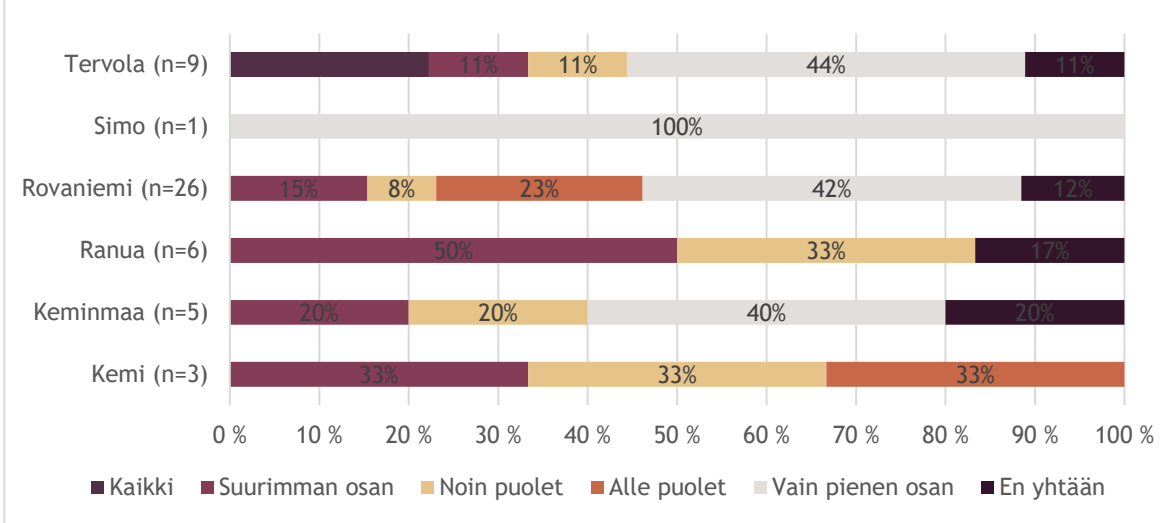
VIIHTYVYYS

Mitkä ovat maaseuturahaston hankkeiden tärkeimmät tulokset ja vaikutukset viihtyvyyden edistämisen osalta oman kuntasi alueella (ympäristö, luonto, asuminen, saavutettavuus)?

Peräpohjolan Leader

Tunnistatko alueella toteutetut kehittämishankkeet?

ARJEN SUJUVUUS

Mitkä ovat maaseuturahaston hankkeiden tärkeimmät tulokset ja vaikutukset arjen sujuvuuden edistämisen kannalta oman kuntasi alueella (palvelut, perusrakenne, yritykset)?

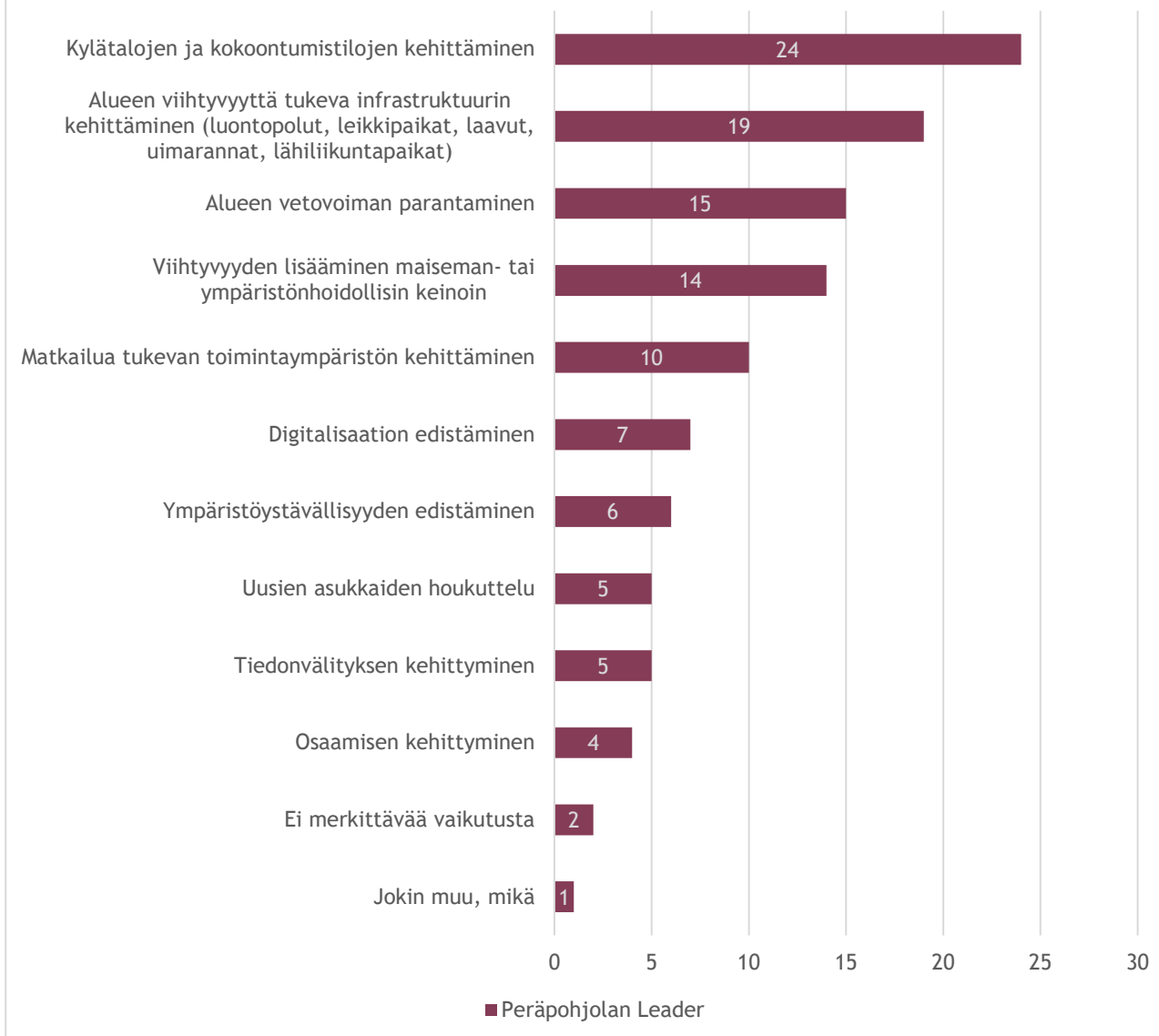
HYVINVOINTI

Mitkä ovat maaseuturahaston hankkeiden tärkeimmät tulokset ja vaikutukset hyvinvoinnin edistämisen, ihmisten aktiivisuuden lisäämisen ja osallisuuden kehittämisen osalta oman kuntasi alueella? (liikunta, terveys, harrastukset, yhteisöt)?

VIIHTYVYYS

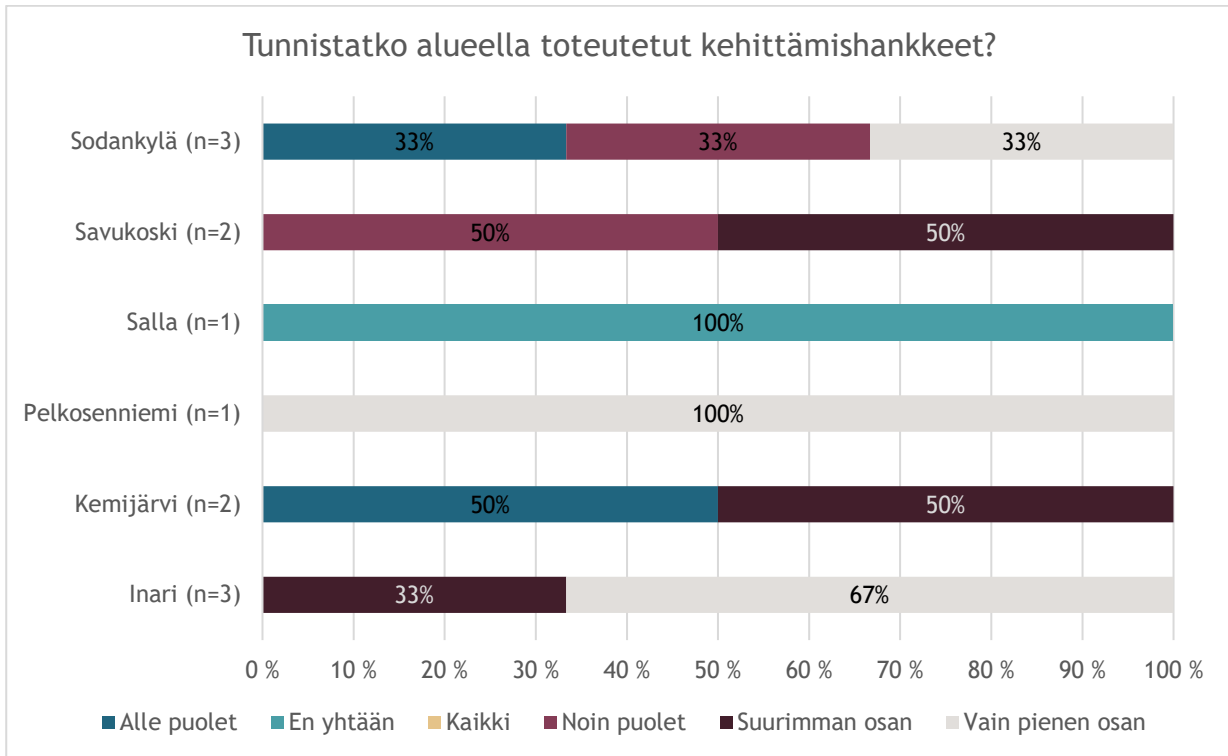
Mitkä ovat maaseuturahaston hankkeiden tärkeimmät tulokset ja vaikutukset viihtyvyyden edistämisen osalta oman kuntasi alueella (ympäristö, luonto, asuminen, saavutettavuus)?

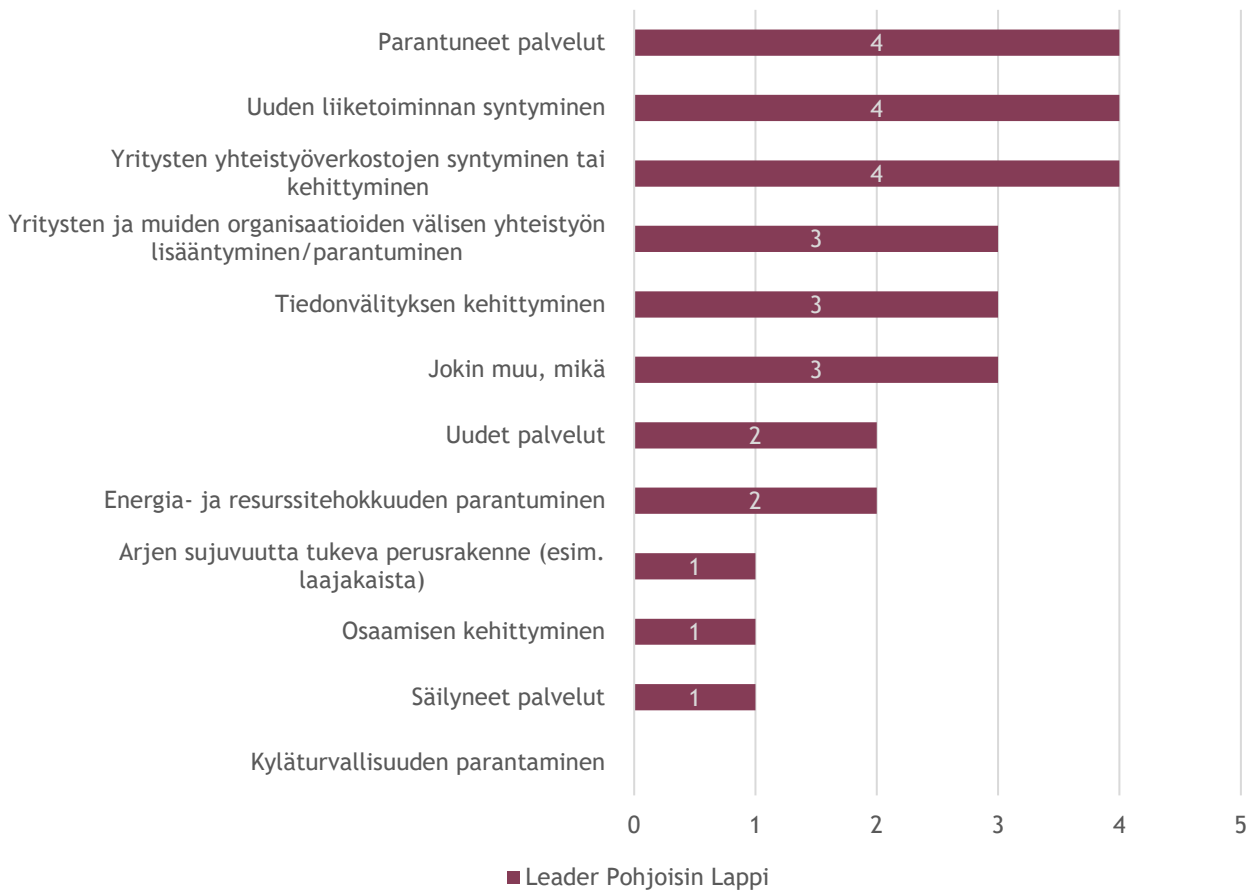
Liite 3. Sidosryhmäkyselyt

Leader Pohjoisin Lappi

ARJEN SUJUUVUUS

Mitkä ovat hankkeiden tärkeimmät tulokset ja vaikutukset arjen sujuvuuden edistämisen kannalta alueella (palvelut, perusrakenne, yritykset)?

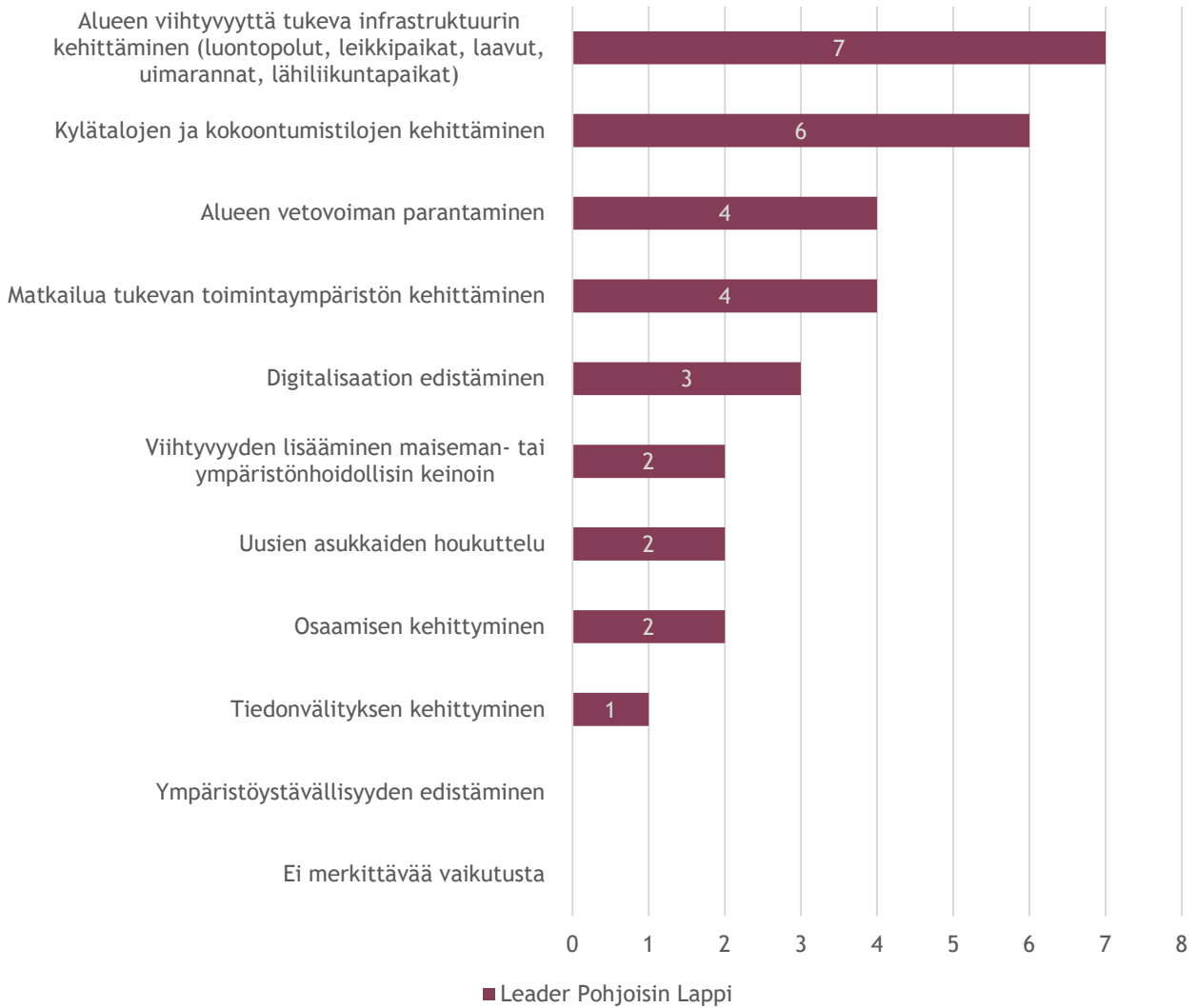
HYVINVOINTI

Mitkä ovat hankkeiden tärkeimmät tulokset ja vaikutukset hyvinvoinnin edistämisen, ihmisten aktiivisuuden lisäämisen ja osallisuuden kehittämisen osalta alueella? (liikunta, terveys, harrastukset, yhteisöt)?

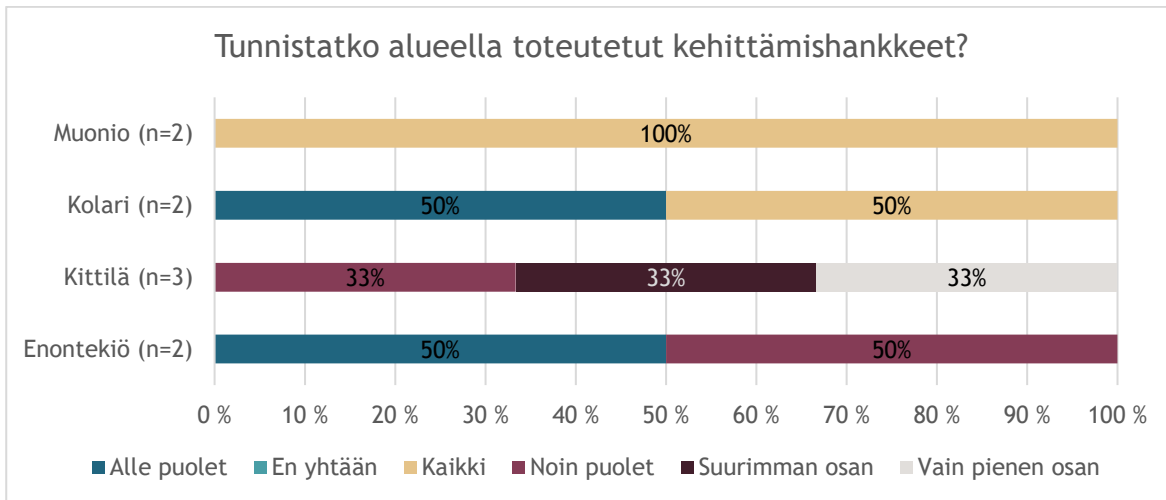

VIIHTYVYYS

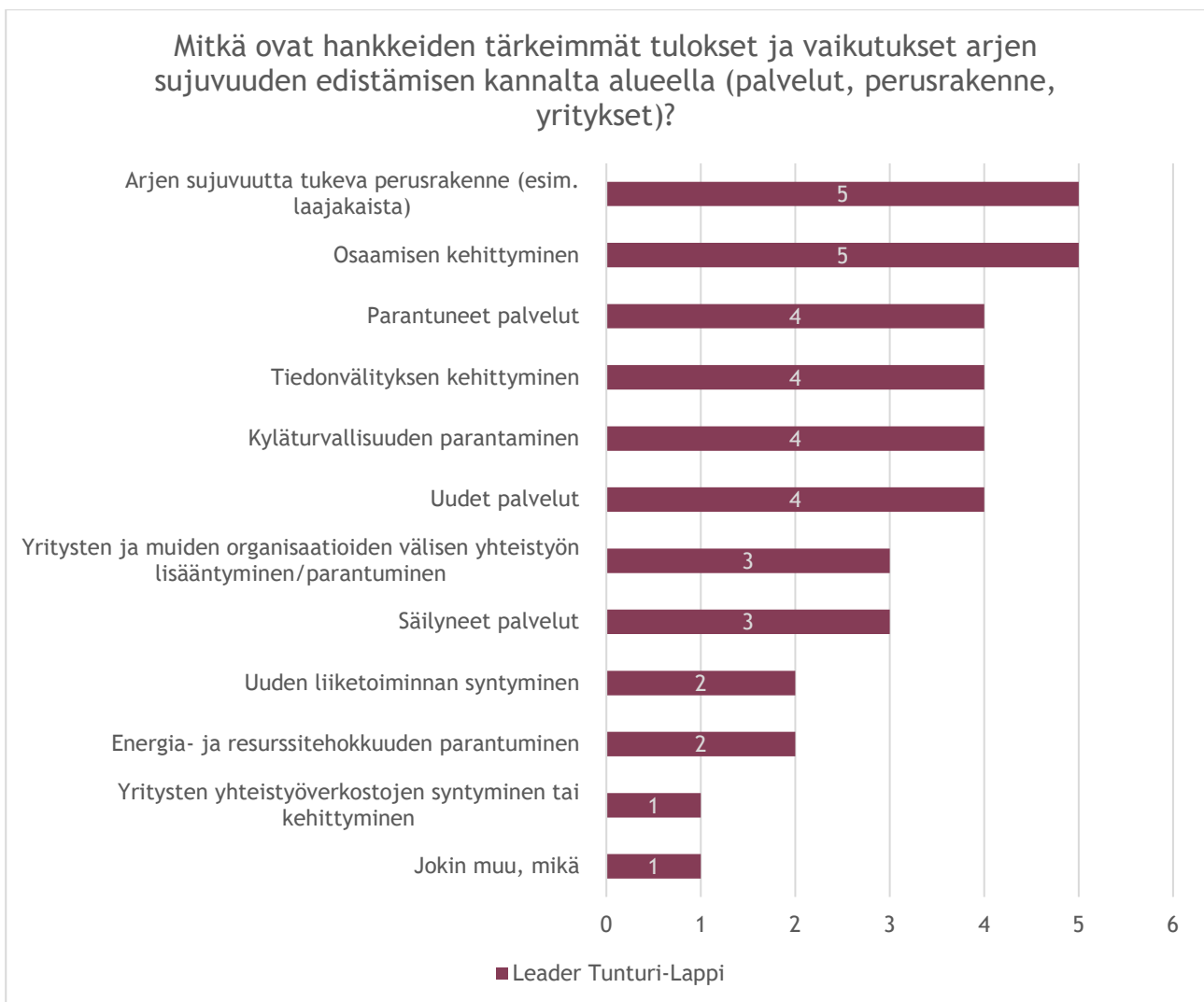
Mitkä ovat hankkeiden tärkeimmät tulokset ja vaikutukset viihtyvyyden edistämisen osalta alueella (ympäristö, luonto, asuminen, saavutettavuus)?

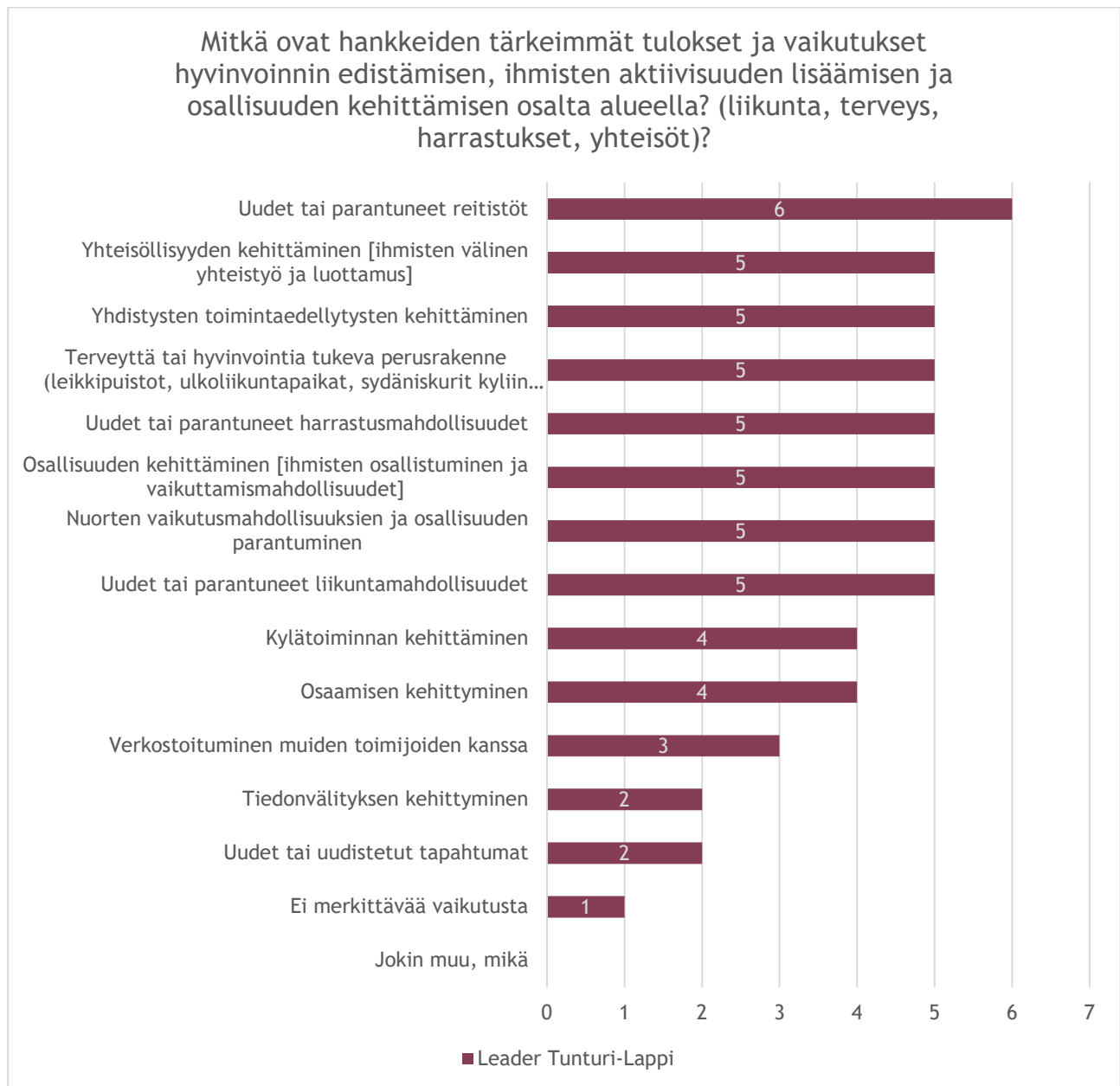
Leader Tunturi-Lappi

ARJEN SUJUVUUS

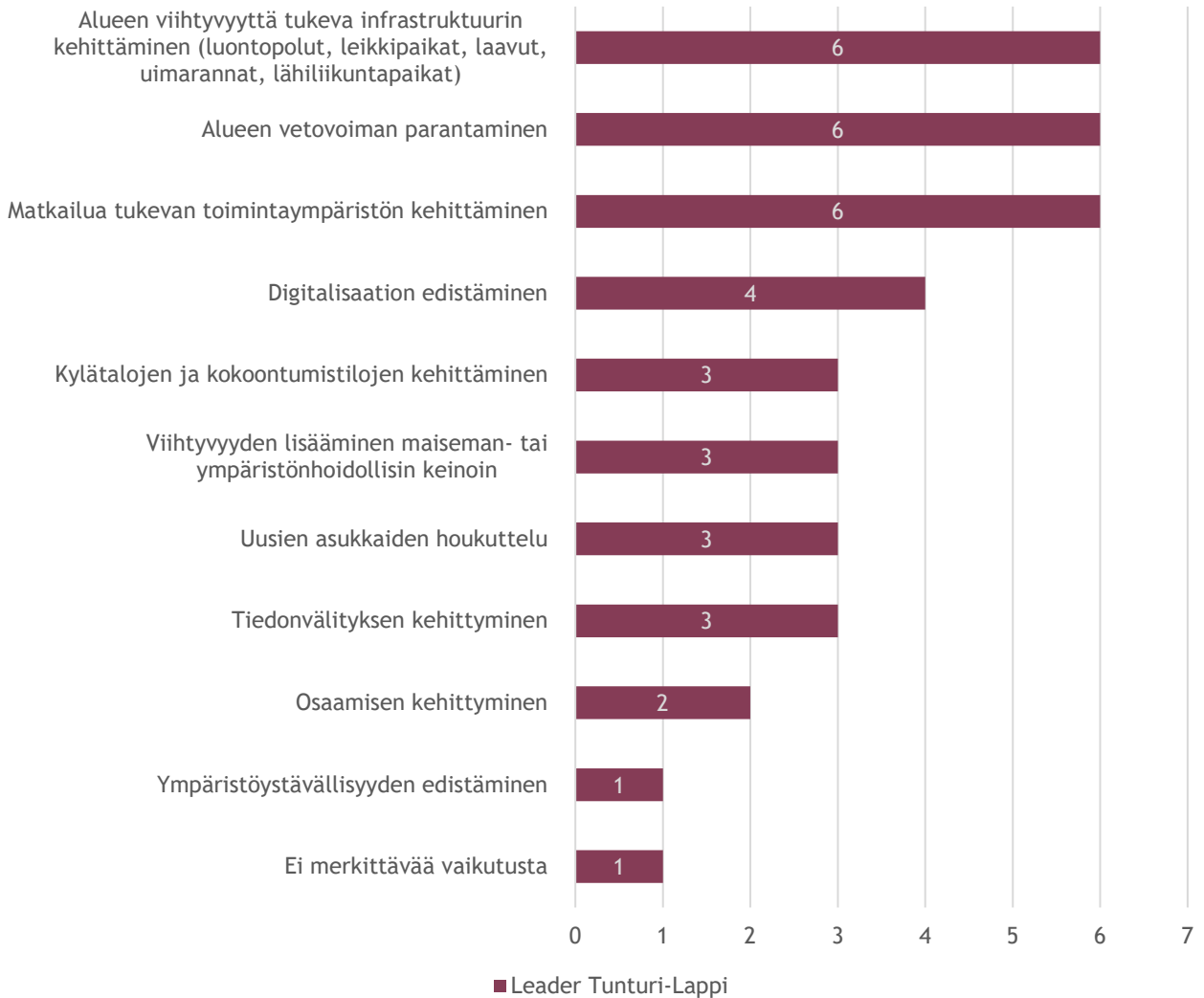

HYVINVOINTI

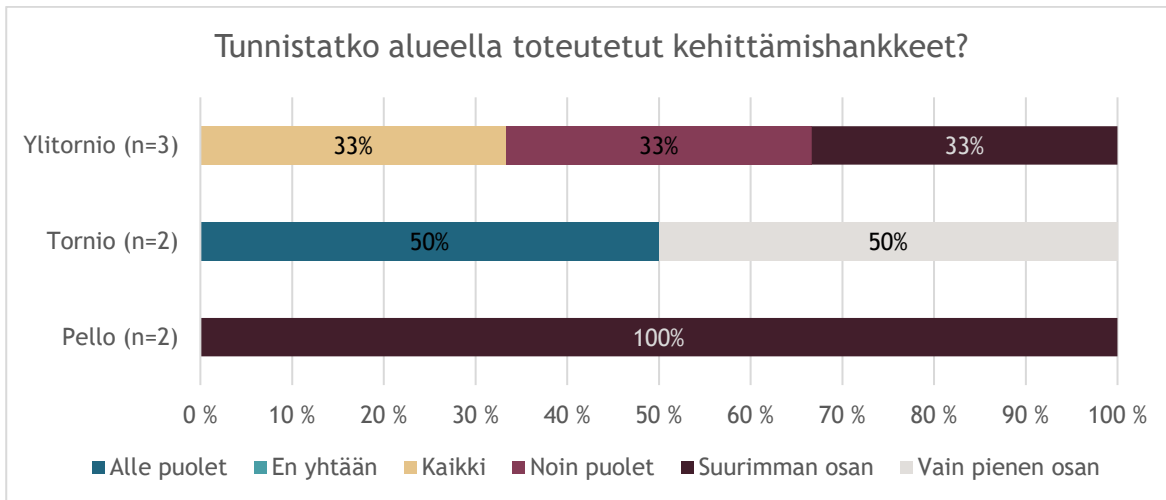

VIIHTYVYYS

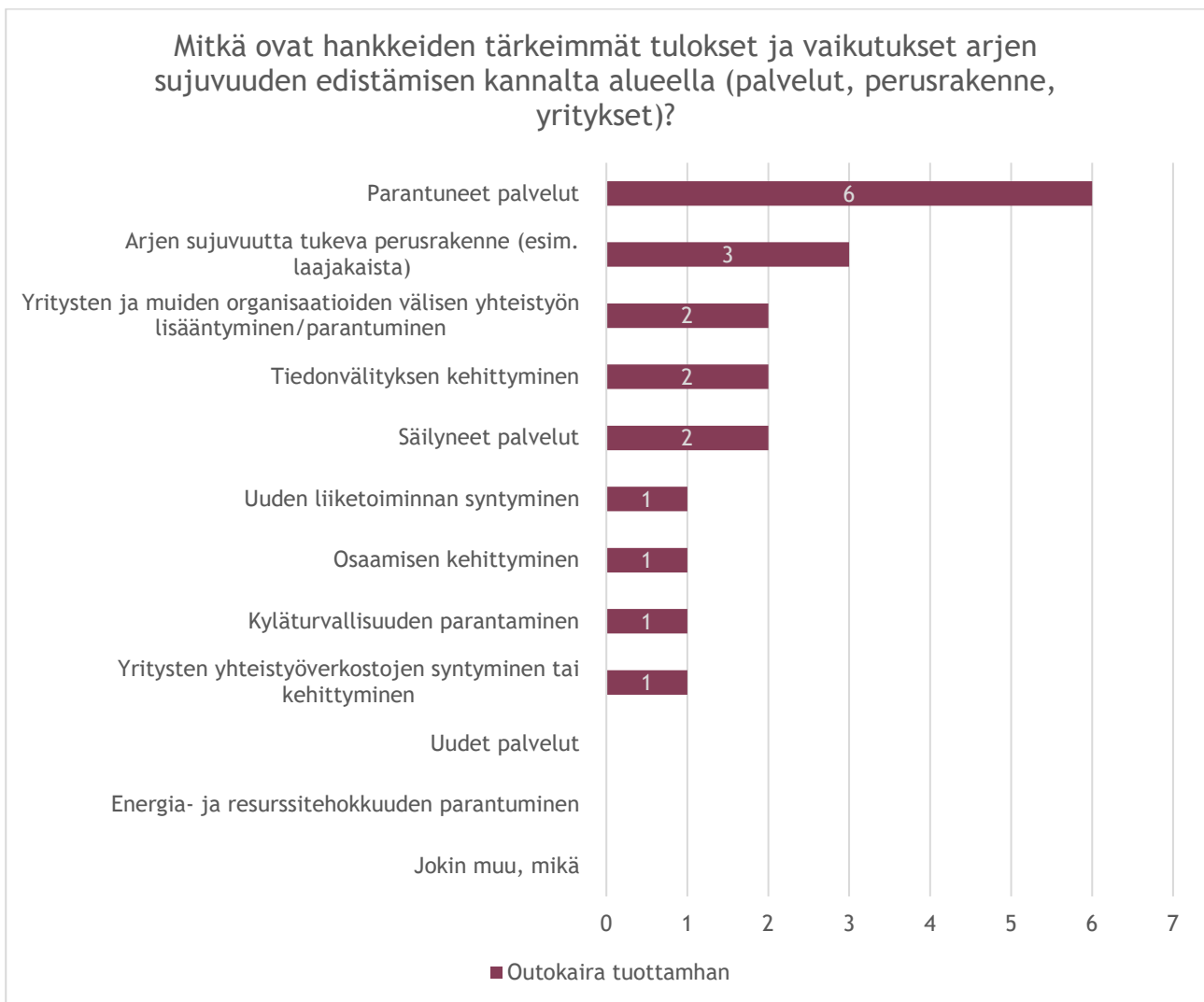
Mitkä ovat hankkeiden tärkeimmät tulokset ja vaikutukset viihtyvyyden edistämisen osalta alueella (ympäristö, luonto, asuminen, saavutettavuus)?

Outokaira Tuottamhan

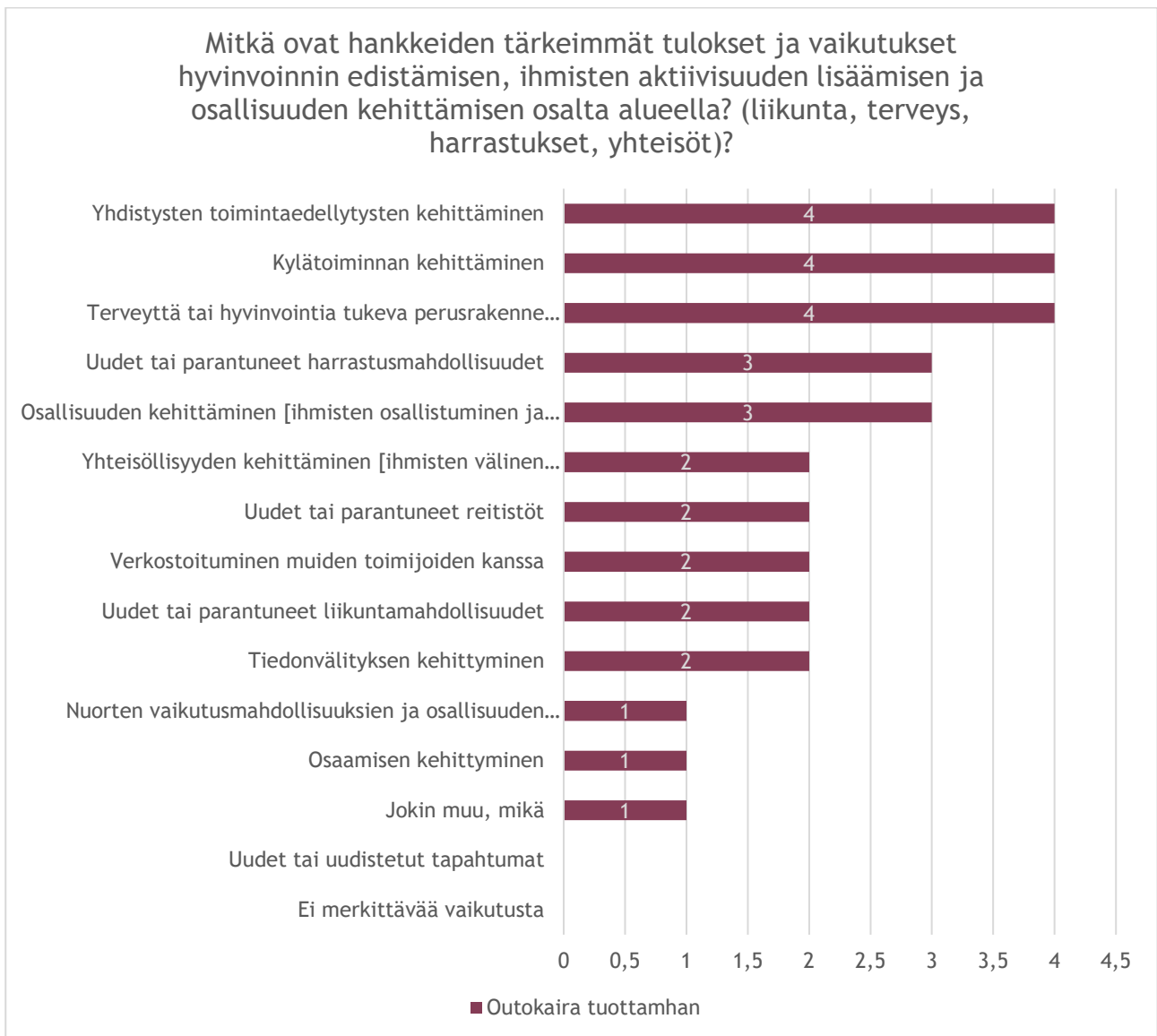

ARJEN SUJUVUUS

HYVINVOINTI

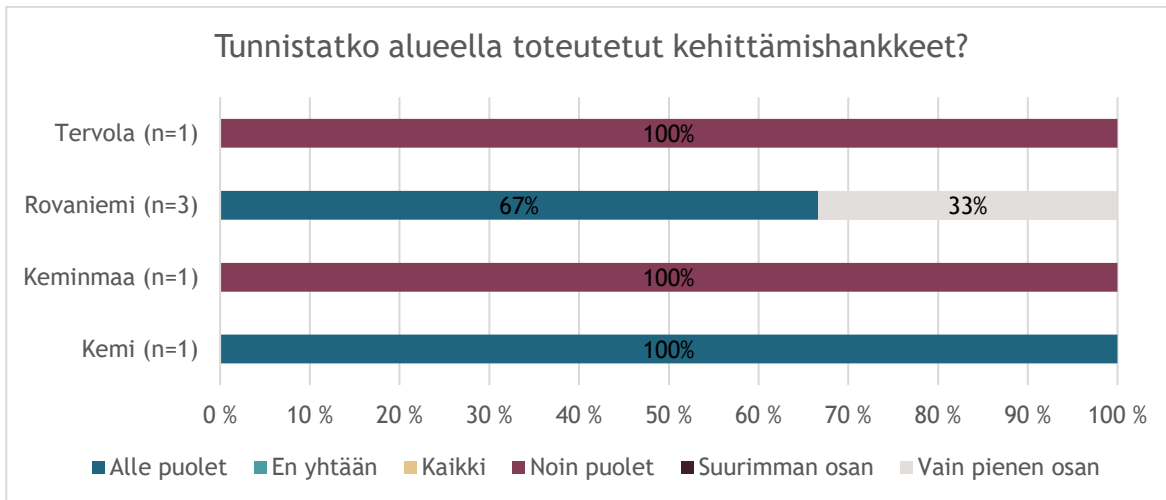

VIIHTYVYYS

Mitkä ovat hankkeiden tärkeimmät tulokset ja vaikutukset viihtyvyyden edistämisen osalta alueella (ympäristö, luonto, asuminen, saavutettavuus)?

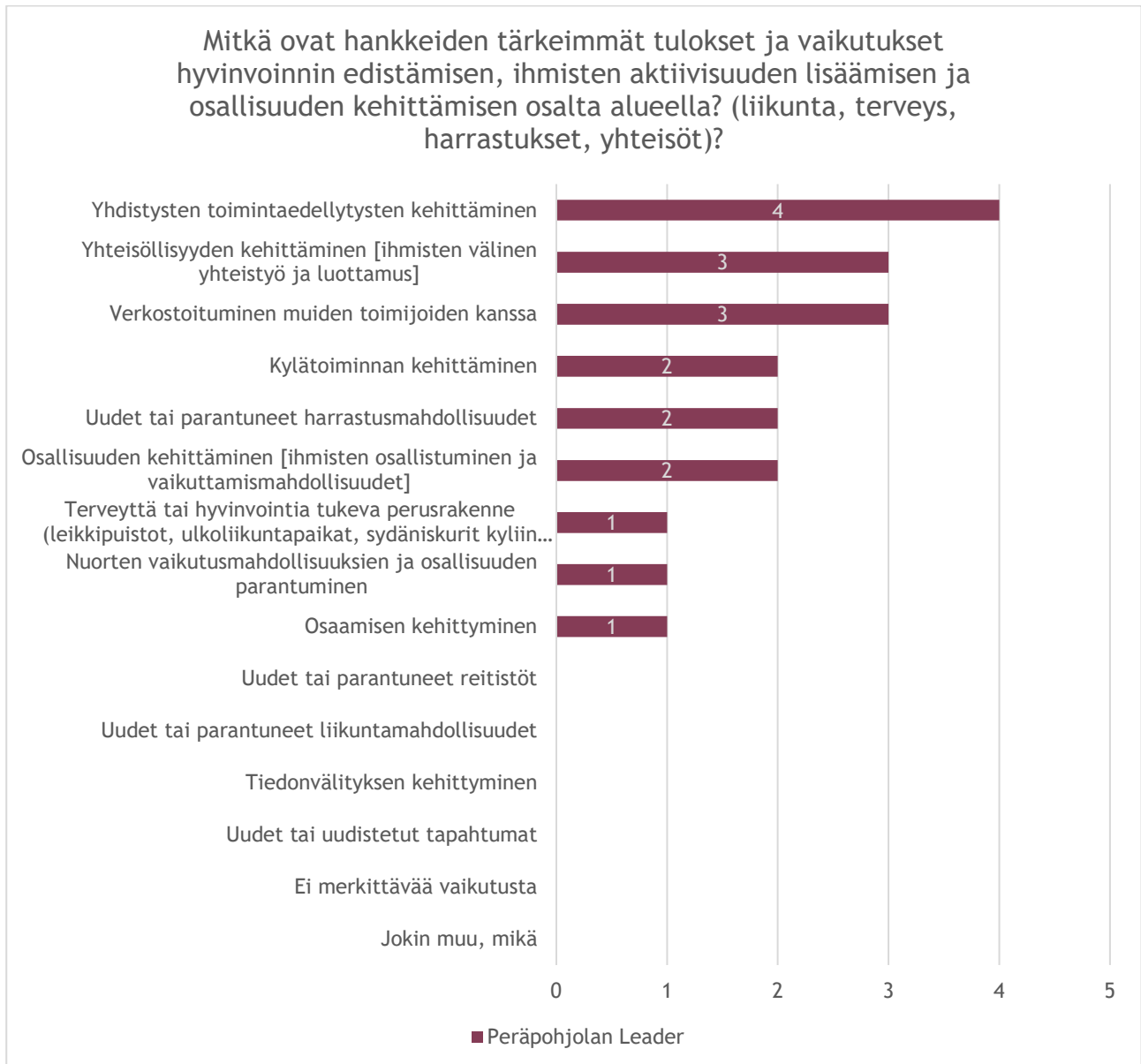
Peräpohjolan Leader

ARJEN SUJUVUUS

HYVINVOINTI

VIIHTYVYYS

Mitkä ovat hankkeiden tärkeimmät tulokset ja vaikutukset viihtyvyyden edistämisen osalta alueella (ympäristö, luonto, asuminen, saavutettavuus)?

